

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΥΠΡΟΣ
Α' ΜΕΡΟΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
GREEK AN INTERNATIONAL LANGUAGE

ΕΤΟΣ 11ο: ΤΟΜΟΣ Ε΄: ΤΕΥΧΟΣ 6 (42) ΑΠΡ-ΜΑΪ-ΙΟΥΝ 2000* ΤΙΜΗ 1.300 ΔΡΧ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑ**Τριμηνιαίο περιοδικό**

Ίδιοκτησία: Ο.Δ.Ε.Γ. Ἀθηνῶν, Φαραντάτων 31, 115-27 ΑΘΗΝΑ
 Τηλ. 7718077, Τηλ/τον 7470463, A-MAIL, odeg@ath.forthnet.gr
 Ίστοσελίδα (web): www.otenet.gr/odeg καί www.ellines.de/gr_language/INDEX.HTM

* * *

Ἐκδότης - Παραγωγή - Διαφημίσεις: Ἰωάννης Χρ. Γιαννάκης
 Ἀχ. Παράσχου 127, τ.κ. 114-75 ΑΘΗΝΑ, Τηλ.: 6440-021, Τηλεομοίτυπο: 6450-097
 Ίστοσελίδα (web): www.hellasbooks.gr καί E-mail: acrocramo@hellasbooks.gr

* * *

Υπεύθυνος κατά τόν νόμον: Ἀθανάσιος Κόρμαλης, Πρόεδρος τοῦ Ο.Δ.Ε.Γ. Ἀθηνῶν

* * *

Συντάσσεται ἀπό Ἐπιτροπή τοῦ Ο.Δ.Ε.Γ. Ἀθηνῶν.

* * *

Ἐπιμέλεια ὕλης:

Ἀθανάσιος Λ. Κόρμαλης, Ἰωάννης Μ. Ἀρβανίτης, Γεώργιος Ἀποστ. Παυλάκος

ΑΛΛΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ: Ἰωάννης Ἀρβανίτης, Α΄ Ἀντιπρόεδρος: 7784972
 Γεώργιος Παυλάκος, Γ. Γραμματεὺς: 7705328,
 Ἰωάννα Κατσίνα, Ταμίας: 7794650

* * *

Συνδρομές: Ἐγγραφή 1.000 * Συνδρομή μέλους Ο.Δ.Ε.Γ. 6.000 δρχ.

* * *

Συνδρομή μόνον τοῦ περιοδικοῦ:

Ἐσωτερικοῦ: Ἰδιωτῶν 5.000 * Σπουδαστῶν 2.500

* Ὄργανισμῶν καί Τραπεζῶν 10.000

Ἐξωτερικοῦ: Εὐρώπης 35 ΕΥΡΩ

* Ἀμερικῆς, Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Αὐστραλίας 45 Δολλ. ΗΠΑ

* * *

Τά δημοσιευόμενα ἄρθρα ἐκφράζουν προσωπικές ἀπόψεις τῶν συντακτῶν τους
 καί ὄχι κατ' ἀνάγκη τῆς ἀπόψεις τοῦ Περιοδικοῦ.

* * *

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ.

Ἡ παράσταση τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι μία σύνθεση τοῦ μέλους μας Β. Χ.
 Παρουσιάζει τόν ναό τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑλάτου στό Κίτιο τῆς Κύπρου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα Συντακτικής Επιτροπής.....	525
1. Η Κυπριακή Διάλεκτος. Άναστασία Σαράφογλου	527
2. Τό Κυπριακό Συλλαβάριο. Γιώργος Πετρόπουλος	532
3. Περί τοῦ νεολιθικοῦ Οἰκισμοῦ τῆς Χοιροκοιτίας. Νίκη Μιχαήλ - Κασιικάδη	534
4. Σύντομη Ἱστορία τῆς Κυπριακῆς Γραμματολογίας. Γιώργος Πετρόπουλος	538
5. Ἐρασμιακή Προφορά: Ἀλήθεια ἢ πλάνη; Άννα Τσιροπούλου-Εὔσταθίου	548
6. Γλῶσσα-Παιδεία καί «Ντιμπέιτ». Ι.Μ. Ἄρβανίτης	559
7. Ἡ συμβολή τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στήν ἀνάπτυξη τοῦ παγκοσμίου Πολιτισμοῦ. Θωμάς Σαββίδης	561
8. Ἡ φιλολογία ἔργο τῶν Ἑλλήνων. Γιώργος Γεωργαλάς	572
9. Ἡ Ἑλληνική Λογοτεχνία στήν Αὐστραλία. Θ. Ι. Λάμπου	574
10. Παράλληλα (Ε.Π.Ο.Σ.).....	576
11. Δράση ΟΔΕΓ (Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης, Χανίων, Βόλου, Ρεθύμνης).....	577
12. Ἀλληλογραφία.....	587
13. Βιβλιοπαρουσίαση (Γαβριηλίδης - Παρρησιάδης, Γ. Πετρόπουλος - Ἀθ. Κόρμαλης, Γ. Κουρκούτας, Ν. Καρράς).....	594
14. Ἐντυπα καί βιβλία πού λάβαμε (Ἐπιμέλεια Γ. Παυλάκος).....	609
15. Νέα Μέλη - Δωρητὲς.....	612
16. Μέθοδος Ἐκμαθήσεως Ἑλληνικῆς (Σοφίας Λύτρα)(Ζ΄ Μέρος).....	613

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στό νησί της Ἀφροδίτης, τήν μαρτυρική Κύπρο θά εἶναι ἀφιερωμένα τό παρόν καί τό ἐπόμενο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας.

Τό ἀφιέρωμα ξεκινᾷ μέ τήν σύντομη ἀλλά πλήρως ἐνημερωτική παρουσίαση τῆς Κυπριακῆς Διαλέκτου ἀπό τήν Ἀναστασία Σαράφογλου καί συνεχίζει μέ τήν κατατοπιστική ἀναφορά τοῦ Γ. Πετρόπουλου στό Κυπριακό Συλλαβάριο, τό ὁποῖο προῆλθε ἀπό τήν Γραμμική Γραφή Α' καί χρησιμοποιήθηκε στήν Μεγαλόνησο γιά χίλια περίπου ἔτη.

Ἀκολουθῶς ἡ Ν. Μιχαήλ-Κατσικάδη μᾶς ἐνημερώνει γιά τόν ἄγνωστο στό εὐρύ κοινό νεολιθικό οἰκισμό τῆς Χοιροκοιτίας (7.000 π.Χ.), ἐνῶ ὁ γνώστης τῆς Κυπριακῆς Γραμματολογίας Λογοτέχνης Γ. Πετρόπουλος μᾶς ἀποδίδει μέ τήν ἐξαιρετική ἐργασία του τήν διαχρονική της πορεία, ἀπό τοὺς Προομηρικούς ἕως τοὺς σύγχρονους Κυπρίουσ Ποιητές, Λογοτέχνες, Πεζογράφους καί Κριτικούς, ὀλοκληρώνοντας τό Α' μέρος τοῦ ἀφιερώματός μας, φόρο τιμῆς στήν Ἱστορία καί στὸν Πολιτισμὸ τῆς Κύπρου μας.

Στό ἐρώτημα «πῶς ἀκριβῶς μιλοῦσαν οἱ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες» ἀπαντᾷ ἡ Φιλολόγος κ. Ἄννα Τζιροπούλου-Εὐσταθίου, ἀποκαλύπτοντες συγχρόνως τήν σκοπιμότητα τοῦ Ἐράσμου καί τῶν μαθητῶν του, ἐνῶ ὁ Θωμᾶς Σαββίδης (Πρόεδρος ΟΔΕΓ Θεσσαλονίκης) γράφει γιά τήν συμβολή τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στήν ἀνάπτυξη τοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ ἀναφέροντας χαρακτηριστικῶς τόν ἐπηρεασμὸ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στήν Ἀγγλική καί Γερμανική.

Ὁ Δρ Σορβόνης Ι. Ἀρβανίτης καυτηριάζει τό νοσηρὸ φαινόμενο τῆς «γλωσσικῆς παγκοσμιοπληξίας» (πού πλήττει τόν τόπο καί τήν ἀνεξάντλητη πηγή γνώσης, τήν Ἑλληνική μας Γλώσσα) μέ ἀφορμὴ τήν λέξη «ντιπέιτ», ἀπό τό ξενικό λεξιλόγιο πού χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον στά ΜΜΕ, κατά τήν διάρκεια τῶν προσφάτων Ἐκλογῶν.

Στὴν συνέχεια ὁ Γ. Γεωργαλᾶς γράφει γιά ἓνα ἀκόμη πνευματικὸ γέννημα τῶν Ἑλλήνων, (τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου), τήν Φιλολογία, καί τήν προσφορά τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας καί τῆς Σχολῆς Γραμματικῶν τῆς Περγᾶμου.

Ἀκολουθῶς παρουσιάζεται ἡ δημιουργία καί οἱ προοπτικές τῆς Ε.Π.Ο.Σ. (Ἐθνικό Πρόγραμμα Ὁρολογικοῦ Συντονισμοῦ) καί τήν δραστηριότητα τῶν ΟΔΕΓ, ξεκινῶντας μέ αὐτῆ τῶν Ἀθηνῶν (Φιλοξενία Ἑλληνοφώνων στήν Ἄνδρο, Ἐνίσχυση τῆς Ἑλληνικῆς στήν Γκορλόφκα τῆς Ρωσίας), Θεσσαλονίκης (Ἐκλογές γιά Νέο Δ.Σ., διάλεξη γιά τήν Γλώσσα), Χανίων (Ἐκλογές, Διάλεξη γιά τήν Ἑλληνική Γλώσσα στήν Κύπρο), Βόλου (Διάλεξη γιά τόν Γ. Σεφέρη) καί Ρεθύμνης (Βυζαντινές Ἐκκλησίες Θεσσαλονίκης, βράβευση Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν Καταστημάτων).

Τό τεῦχος μας ὀλοκληρώνεται μέ πλούσια βιβλιογραφία, ἀλλογραφία ἀπό τό Καστράκι τῶν Ἑλλήνων πού συγκινεῖ, καί τήν μακρυνή Καλιφόρνια (Η.Π.Α.) πού συγκλονίζει, καθῶς καί τό Ζ' μέρος τῆς ἀρίστης Ταχυρῦθμου Μεθόδου Ἐκμαθήσεως τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Σοφίας Λύτρα.

Καλό Καλοκαίρι!
Ἀθανάσιος Κόρμαλης

Ἡ ἴμβρος εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῆς...

Εἶναι αὐτοί πού ἔμειναν πίσω καί ἀγωνίζονται:

- *Νά ἱκανοποιήσουν τίς στοιχειώδεις βιοτικές τους ἀνάγκες*
- *Νά δώσουν πνοή καί πάλι στά κατεστραμμένα χωριά τους*
- Ἄς τοὺς βοηθήσουμε

Λογαριασμός στήν Ἐθνική Τράπεζα
τῆς Ἑλλάδος: 306 / 480218 - 78

Περιοδικό «ΕΝΔΟΧΩΡΑ»

Περί τῆς Κυπριακῆς Διαλέκτου

Τῆς Ἀναστασίας Σαράφογλου

Ἡ νέα Κυπριακή διάλεκτος, μέ τίς πολλές κατά τόπους διαφορές, εἶναι μιὰ ἀπό τίς ἀρχαιότερες σωζόμενες Ἑλληνικές. Ἡ μεταβολή της ὑπῆρξε βραδύτατη λόγω τῆς ἀπομονώσεως τῆς Μεγαλονήσου κατά τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἀλλά καί λόγω τῆς δυσχερείας τῆς μεταξύ τῶν ἐπαρχιῶν της ἐποικιοκωνίας. Κατ' οὐσίαν ἡ νέα Κυπριακή διάλεκτος ἐκκινεῖ ἀπό τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καί συγκεκριμένα μέσα ἀπό τὰ κείμενα τῶν Ἀσιζῶν, ἄν καί ἀπαντοῦν τύποι λέξεων τοῦ Ζ' αἰῶνος εἰς τόν «Βίον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος» ὡς ἀνεμική, ἀθθρῶποι, ὁ κύρις, συντυχία, κ.ἄ.

Ἡ Κυπριακή διάλεκτος προφέρει εὐκρινῶς τὰ διπλᾶ σύμφωνα, ὅπου αὐτὰ ὑπάρχουν, σέ σημεῖον πού νά διαχωρίζονται οἱ συλλαβές κατά τήν ἐκφορά τοῦ λόγου. Ὡς λ.χ. ἀλ-λάσ-σω. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ λέξεις καί οἱ ρηματικοὶ τύποι *ἀραῶνα, ἐράην, ἐρίουν, πύροφος, ἄρωστος, ἀρώσκια, Σάβατον καί Ἀμόχουστο* ἀπέβαλαν τό ἓν ἐκ τῶν δύο διπλῶν συμφώνων. Ἀκόμη, διατηρεῖ τό τελικόν **ν** τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων τῆς ἀρχαιότητος καί, μάλιστα, τό ἐπεκτείνει καί εἰς τὰ νεώτερα, ὡς τό δένδρον, τό παιδίον, τό μέλιν, τό πρᾶμαν, κ.λπ. Τό τελικόν αὐτό **ν** τό συναντᾶμε εἰς τήν Αἰτιατική Ἐνικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν ἀνεξαρτήτως κλίσεως, εἰς τήν Αἰτιατικήν τῶν Ἀντωνυμιῶν ἐμέ (ἐμέν) καί κανέν (κανέναν) καί στό γ' ἐνικόν πρόσωπον τοῦ παθητικοῦ Ἀορίστου τῶν ρημάτων ἐλούθη, ἐκόπη, ἐξέβη. Ἀντιθέτως τό τελικόν **ν** χάνεται στά τοπικά ἐπιρρήματα *τζεῖθθε (ἐκεῖθεν), δῶθθε, δάθθε*, πέρα καί εἰς ὅλα τὰ συναφῆ πού πληθυντικοῦ ἀντί τῆς γενικῆς τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ στά οὐσιαστικά. Π.χ. «Εἰς τήν γῆν τοὺς Σαρακηνοὺς». Ὅπως, βέβαια, καί ἡ κατάβασις τοῦ τόνου εἰς τήν λήγουσαν τῶν ὀνομάτων εἰς τήν περίπτωσιν ἐγκλίσεως. Ὡς ἐπί παραδείγματι «τό κριάς του». Εἶναι συνήθης καί ὁ τσιτακισμός, ἤτοι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σίγμα μεταξύ τοῦ ταῦ καί τοῦ γιώτα. Ἐνῶ τό πλέον παράδοξον εἶναι ἡ ὑπαρξις τοῦ εὐφωνικοῦ **γιῶτα** μεταξύ τοῦ τελικοῦ **ν** μιᾶς λέξεως καί τοῦ ἀρκτικοῦ διπλοῦ γράμματος τοῦ ἐπομένου ρήματος (ἐν-ι-ξηριζώνει). Τό ἡμίφωνον **j** τρέπεται εἰς **γ** στό σύμπλεγμα **πje** ἀλλά καί συνηθέστερα σέ κάππα, πού ἐπεκράτησεν ὡς ὀρθώτερον.

Τὰ πάθη τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων εἰς τήν Κυπριακὴν διάλεκτον εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Τό σθ τρέπεται σέ στ.
2. Τό νθ τρέπεται σέ θθ.
3. Τό γκ τρέπεται σέ χχ.
4. Τό μφ τρέπεται σέ φφ.
5. Τό τρ τρέπεται σέ θρ.
6. Τό βγ τρέπεται σέ βκ.
7. Τό βγ τρέπεται σέ φκ.
8. Τό βδ τρέπεται σέ βδ.
9. Τό βδ τρέπεται σέ φδ.
10. Τό βλ τρέπεται σέ γλ.
11. Στο σύμπλεγμα βμ αποβάλλεται τό β.
12. Τό βν τρέπεται σέ μν.
13. Τό βj τρέπεται σέ βκ.
14. Τό βρ+j τρέπεται σέ κ αποβαλ. τοῦ κ.
15. Τό γδ τρέπεται σέ γδ.
16. Τό γν τρέπεται σέ κν.
17. Τό γν τρέπεται σέ χν.
18. Τό γν στήν ἀρχή λέξεως αποβάλλει τό γ.
19. Τό γμ αποβάλλει τό γ.
20. Τό γρ+j γίνεται κ αποβαλλομένου τοῦ γ.
21. Τό γρ τρέπεται σέ κρ.
22. Τό δ+συνίζηση ιά προφέρεται θκιά.
23. Τό θρ τρέπεται σέ δρ.
24. Τό κν τρέπεται σέ χν.
25. Τό κτ τρέπεται σέ χτ.
26. Στα λκ, λμ, λπ, λτ τό λάμδα γίνεται ρ.
27. Τό γρ τρέπεται σέ γλ.
28. Τό γρ τρέπεται σέ ρκ.
29. Τό πλί μέ συνίζηση αποβάλλει τό λ αναπτύσσει
ένα j πού κι αυτό τρέπεται σέ κάππα.
30. Τό δρ τρέπεται σέ γρ.
31. Τό νδ τρέπεται σέ νδ.
32. Τό πτ τρέπεται σέ φτ. Μέ εξαίρεση τά ρήματα
κόπτω, κύπτω, θάπτω, πού γίνεται βκ.
33. Τό ρδ μετατρέπεται σέ ρδ.
34. Τό ρθ τρέπεται σέ ρτ.
35. Τό ργ τρέπεται σέ ργ.
36. Τό ρσ τρέπεται σέ ρτσ.
37. Τό ρχ τρέπεται σέ ρκ.

38. Τό σδ τρέπεται σέ ζήτα (ζ).
39. Τό σπ τρέπεται σέ σφ.
40. Τό σφ τρέπεται σέ σπ.
41. Τό σχ μπροστά ἀπό τό ί τρέπεται σέ σῶ
καί μπροστά ἀπό ε καί ο σέ σκ.
42. Τό τρ τρέπεται σέ θρ.
43. Τό φθ τρέπεται σέ φτ.
44. Τό φλ τρέπεται σέ βλ.
45. Τό φρ τρέπεται σέ βρ.
46. Τό χλ τρέπεται σέ γλ.
47. Τό χρ τρέπεται σέ γρ.

Ἡ Κυπριακὴ διάλεκτος πλὴν τῶν 24 ἡμετέρων γραμμάτων διαθέτει ἐπί πλέον τό παχύ σίγμα, ῥ, πού προφέρεται ὅπως τό Ἀγγλικό sh, τό διπλό παχύ σίγμα, ῥῥ, προερχόμενου εἴτε ἐκ τοῦ συμπλέγματος σκ+ε, εἴτε ἐκ τοῦ συμπλέγματος σχ+ι, ὡς λ.χ. σκεπάζω=ῥῥεπάζω, σχίζω=ῥῥίζω, τό τζ πού προφέρεται ng, τό τσ πού προέρχεται ἐξελικτικά ἀπό τόν ἦχο κκ ι, τό παχύ ζήτα, ζ, πού προφέρεται, ὅπως τό Γαλλικόν ge, τό ξ πού προέρχεται ἀπό τήν παράθεσιν τοῦ j ἀνάμεσα στό ξ καί τήν κατάληξιν, τό ψ, πσ, πού προέρχεται ἀπό τό ψ μέ συνίζηση τοῦ ι+ φωνῆεν καί τά ἡμίφωνα j καί i.

Μιά ξεχωριστὴ περίπτωσις εἶναι οἱ παθήσεις τοῦ ρ τῶν συμπλεγμάτων βρ, θρ, πρ, κρ καί ρτ. Στό βρ, τό ρ μπαίνει πρό τοῦ β, στό σύμπλεγμα θρί, μπαίνει μετά τό ι, τό ἴδιο καί στό σύμπλεγμα πρί, ὅπως καί στό σύμπλεγμα κρί, ἐνῶ στό σύμπλεγμα ρτ τό ρ τίθεται μετά τό ταῦ. Ὡστόσο τό ἴδιο ξεχωριστὴ εἶναι ἡ ἀποβολὴ τῶν β, γ καί δ, ὅταν εὐρίσκονται ἐν μέσφ φωνηέντων. Τό γ διατηρεῖται μόνον εἰς τήν περίπτωσιν τῆς μετά ἀπ' αὐτό ὑπάρξεως j. Πέραν, πάντως τῶν παθῶν τῶν φωνητικῶν συμπλεγμάτων ὑπάρχουν καί τά πάθην τῶν συμφώνων, ὅπου τό β τρέπεται σέ δ, τό γ σέ βῆτα, τό δέλτα σέ γάμμα, σέ βῆτα καί θῆτα, τό θῆτα σέ φί καί χί, τό κ μπροστά ἀπό ε σέ τζ, ὅπως καί μπροστά ἀπό ι, ἐνῶ τά κκ μπροστά ἀπό τό ι σέ τῶ. Ἐξετάζοντας τήν περίπτωσιν τῶν ἀφομοιώσεων τῶν συμφώνων παρατηροῦμεν ὅτι τό τελικόν ν τῶν λέξεων ἀφομοιώνεται ἀπό τά ἀρκτικά γράμματα τῶν ἐπομένων λέξεων, πού ἀρχίζουν ἀπό τά σύμφωνα β, γ, δ, θ, λ, μ, ν, ρ, σ, φ, χ. Τό τελικόν ν πρό τοῦ κ τρέπεται σέ γ, πρό τοῦ π σέ μ, στό ὅποιον ἐνίστε προσκολλᾶται σέ ὀρισμένες λέξεις ὡς τόν πόρον >τόμ πόρον> ὁ μπόρος. Ἐπίσης τό τελικόν ν τοῦ ἄρθρου μετατίθεται σέ μερικές λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπό ι ἢ ε στήν ἀρχήν τους. Τό τελικό ν ἀποβάλλεται ὅταν οἱ ἐπόμενες λέξεις ἀρχίζουν ἀπό ζ, ξ, ψ ἢ τρία σύμφωνα.

Τό π τρέπεται σέ φ, τά σσ εἰς ῥσ, τό τ πρό τοῦ ι τρέπεται σέ τσ, ὅπως καί πρό τοῦ ἔψιλον τό φί σέ χί καί τοῦμπαλιν, ἐνῶ τό χί σέ δασύ η, πού κατόπιν ἀποσιωπᾶται. Τό ἴδιο συμβαίνει καί ὅταν τό σῖγμα εὐρίσκεται ἐν μέσῳ δύο φωνηέντων. Τρέπεται σέ δασύ η καί κατόπιν ἀποσιωπᾶται. Πρὶν ἐγκαταλείψουμε τά σύμφωνα πρέπει νά κάνουμε λόγο γιά τά προσθετικά ν καί σ, πού προέρχονται τό μέν πρῶτο ἀπό τήν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ ἄρθρου καί τό δεύτερον ἀπό τήν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ ἄρθρου ὡς λ.χ. ἡ νάκρα καί ἡ σκόνη. Καί, φυσικά γιά τό ι στήν συνίζηση. Στό σύμπλεγμα ρια μέ συνίζηση ἀνεπτύχθη τό j τό ὁποῖο ἔγινε τέλειον κάππα καί ἀκολούθησαν οἱ κάτωθι ἀλλαγές:

Στό σύμπλεγμα διὰ εἰς δκια, στό σύμπλεγμα τιά εἰς διὰ καί μέ τήν ἀνάπτυξιν τοῦ j σέ δικιά, στό σύμπλεγμα ριά τό ι τῆς συνίζησης μετετρέπη σέ j καί αὐτό σέ κάππα. Ἐνῶ ὅπου δέν ἔγινε συνίζηση μεταξύ τοῦ ρι καί τοῦ ἄλλου φωνήεντος ἀνεπτύχθη τό εὐφωνικόν j, πού κι αὐτό ἐξετρέπη εἰς κάππα. Ἐξαιροῦνται τά ὀνόματα κρυός, κρυότη καί κριάς πού δέν ὑπέστησαν συνίζηση καί ἐπομένως δέν ἀνέπτυξαν τό j καί ἔτσι παρέμειναν κρυός, κρυότη, κριάς.

Ἐρχόμενοι, τώρα, στά πάθη τῶν φωνηέντων παρατηροῦμεν ὅτι αὐτά ἄρχονται ἐκ τῶν Ἀσιζῶν. Ἡ ἀφομοίωσις των, ὅπου καί σημειώνεται εἰς τὰς λέξεις σέπεται, φλογοτομῶ καί γεναίκα. Ἡ τροπή τοῦ ι σέ ε πλησίον τῶν ὑγρῶν λ καί ρ, ὡς ἐν τῇ λέξει κερῆνη ἀντί κερίνη, ἀλλά συχνά συμβαίνει καί τό ἀντίθετο. Ἐνῶ τά εἰς -α οὐδέτερα τῆς ἀρχαίας μετέτρεψαν τήν κατάληξιν εἰς -αν ἔχοντα γενικήν εἰς -ατου. Ὡς εἰς τήν λέξιν τό αἷμαν, τοῦ αἵματου. Αὐτά ὡς πρός τίς Ἀσιζες.

Ἡ ἰσχύς τῶν φωνηέντων ἐκκινουῦντες ἀπό τό ἰσχυρότερον πρός τό ἀσθενέστερον εἶναι ἡ ἀκόλουθη α - ο - υ - ε - ι. Τό κ προφέρεται ὡς ου, τό ε ὡς ἔ-ψιλον καί αι, τό ι ὡς ι, η, υ, ει, οι, υι. Ἐδῶ τά ἰσχυρότερα φωνήεντα δύνανται νά ἀποβάλλουν τά ἀσθενέστερα ὅταν εὐρίσκονται πλησίον. Ὡς ἐν τοῖς παραδείγμασιν ἀδελφός-ἀερφός-ἀρφός, ἀετός-ἀτός, θεωρῶ-θωρῶ, κᾶ. Ὅσακις, ὅμως, τό ἀσθενέστερον φωνῆεν τονίζεται τότε ἰσχυροποιεῖται ἔναντι τοῦ ἰσχυροῦ του πλησίον φωνήεντος καί τό ἀποβάλλει ὡς εἰς τήν λέξιν κορμίον-κορμίν.

Εἰς τήν νέαν Κυπριακὴν διάλεκτον τά πάθη τῶν φωνηέντων εἶναι τά ἀκόλουθα:

1. Ἡ ἀφομοίωσις, περί τῆς ὁποίας ἔγινεν ἤδη λόγος.
2. Ἡ συγκοπή, καθ' ἣν ὅταν τά φωνήεντα α, ο καί ι εὐρίσκονται ἀνά-

μεσα σέ ύγρό καί άλλο σύμφωνον έξαφανίζονται. Π.χ. παρακάτω-παρκάτου.

3. Η άνάπτυξις του εύφωνικού ι μεταξύ του τελικού ν τών λέξεων άν, μέν, νάειν, άμαν, άνταν καί πέρκιμον καί τών ρημάτων που άρχίζουn από σύμπλεγμα συμφώνων ή ζ, ξ, ψ. Εύφωνικόν ι, επίσης, αναπτύσσεται μεταξύ του τελικού ς τής προσωπικής άντωνυμίας μας, του τελικού ς τών άρθρων τής καί τούς, του τελικού ς του έρωτηματικού έπιρρήματος πώς καί τής αναφορικής άντωνυμίας πώς, όσάκις τό ρήμα που άκολουθεϊ άρχίζει από σύμπλεγμα συμφώνων ή από τά διπλά σύμφωνα ζ, ξ, ψ.

4. Σπανίως αναπτύσσεται εύφωνικόν ι μεταξύ του τελικού ς του προηγούμενου όνόματος καί του άκολουθούντως ρήματος, άρχομένου εκ συμπλέγματος συμφώνων ή διπλου συμφώνου.

5. Ένψ περί τής «τροπής» του ι εις ε πλησίον ύγρών έκάναμε λόγον άνωτέρω.

Έκ τών ύπολοίπων γραμματικών φαινομένων ή κράση παρατηρεϊται όταν συγχωνεύεται τό ου τών λέξεων μου καί που, μέ τό τονιζόμενον έ-ψιλον του έπομένου ρήματος καί δίνει τον φθόγγον ό. (Μου έφερεν-μόφερεν). Η άποβολή του ε από τό ισχυρότερον ο, όταν τό έψιλον εύρίσκεται στην άρχή του όνόματος ως εις τήν λέξιν Έπίσκοπος -ό πίσκοπος ή ή άφομοίωσις του σε ο ως εις τήν λέξιν τό έλπίζω - τό όρπίζω, κ.ά. Καί ή άνομοίωση όταν δυό όμοια φωνήεντα εύρίσκονται πλησίον τό εν έξ αυτών άνομοιοϋται· ως εις τό παράδειγμα άνεγέλασα-άνεέλασα-άνιέλασα.

Τέλος, έπί τών ρημάτων εις τό όρεινόν Κυπριακόν ιδίωμα τό α' πληθυντικόν πρόσωπον τής όριστικής του ένεστῶτος στην ένεργητικήν φωνήν έχει κατάληξιν-ομεν, ενψ στό πεδινόν -ομεν. Η ύποτακτική του ένεργητικού άορίστου εις τό όρεινόν ιδίωμα έχει κατάληξιν -ομεν ενψ στό πεδινόν -ομεν. Στο α' πληθυντικόν πρόσωπον του ένεστῶτος τής παθητικής φωνής στό όρεινόν ιδίωμα έχει κατάληξιν -μεθαν ή μέθθαν, αλλά στό πεδινό -μαστιν. Τό α' πληθυντικόν πρόσωπον του παθητικού άορίστου εις μέν τό όρεινόν ιδίωμα έχει κατάληξιν -θήμαν εις δε τό πεδινόν -θήκαμεν. Τέλος τό γ' πληθυντικόν πρόσωπον εις μέν τό όρεινόν ιδίωμα έχει κατάληξιν -θησαν ή -ησαν ενψ στό πεδινόν -θήκασιν ή -ήκασιν.

Τό Κυπριακό Συλλαβάριο*.

Τοῦ Γιώργου Πετρόπουλου

Ἐκ τῆς **Γραμμικῆ Γραφῆς Α'** προήλθε τό **κυπριακό συλλαβάριο** πού χρησιμοποιήθηκε μέχρι καί τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Κείμενο τῆς πρώιμης αὐτῆς Γραφῆς εἶναι ἕνα κομμάτι πήλινης πινακίδος μέ τρεῖς σειρές γραφῆς, χωρισμένες σέ γραμμές, πού προέρχεται ἀπό τήν Ἐγκωμη¹. Τήν μινωική προέλευση τῆς πινακίδος αὐτῆς δέχεται ὁ J.T.Hooker² ὁ ὁποῖος τήν θεωρεῖ ὡς προερχόμενη ἀπό τήν Γραμμική Α', ἡ ὁποία εἰσήχθη στήν Κύπρο ἀπό Μινωῖτες ἐμπόρους πρὶν τήν μυκηναϊκή ἐπέκταση στήν Ἀνατολική Μεσόγειο. Ὁ John Chadwick, πάλι, παραδέχεται τήν προέλευση τῆς πινακίδος τῆς Ἐγκωμης ἀπό τήν «Κρητική» Γραμμική Α' καί ὄχι ἀπό τήν Ἑλληνική Γραμμική Β' μέ τό ἐσφαλμένο ἐπιχείρημα, ὅτι, ἀφοῦ ἡ χρονολογία τοῦ κομματιοῦ αὐτοῦ εἶναι γύρω στό 1500 π.Χ., ὅταν δηλαδή δέν ὑπῆρχε ἡ Γραμμική Β', ἄρα εἶναι σύγχρονο τῆς Γραμμικῆς Α'³. Ὡστόσο, οἱ σύγχρονες ἐρευνες τόν διαψεύδουν, καθόσον τά συμπεράσματα ἀπό τήν μελέτη τῆς «κροκάλης τῆς Καυκαϊκῆς»⁴ μεταθέτουν τήν χρήση τῆς Γραμμικῆς Β' στόν 12^ο αἰ. Δηλαδή δύο αἰῶνες νωρίτερα ἀπ' ὅ,τι πιστευόταν μέχρι σήμερα.

Ἀπό τήν Ἐγκωμη προέρχονται καί θραύσματα πήλινων πινακίδων, πού ἀνάγονται στόν 11^ο καί 10^ο π.Χ. αἰ. Οἱ Martin S. Ruiz Pérez καί José L. Melena⁵ ὑποστηρίζουν ὅτι μέ τόν ἐποικισμό τοῦ νησιοῦ καί εἰδικώτερα τοῦ νοτίου τμήματος (Πάφος) ἀπό τοὺς Ἕλληνες κατά τόν 10^ο αἰῶνα καί ἐνεῦθεν καθιερώνεται στό νησί ἕνα συλλαβάριο, στό ὁποῖο συνεχωνεύθησαν δύο τύποι γραφῶν: ἡ Κυπρομινωϊκή καί ἡ **Γραμμική Β'**. Ὡστόσο φαίνεται ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή δέν εὐσταθεῖ, καθὼς φαίνεται ὅτι ἤδη πολύ πρὶν ἀπό τά Τρωικά, ὁ Ἑλληνισμός ἦταν ἐδραῖος στή Μεγαλόνησο⁶. Χωρίς δέ νά ἀποκλείουμε τήν συγχώνευση αὐτή πρέπει, μᾶλλον, νά τήν ἀναζητήσουμε σέ παλαιότερους χρόνους. Τό συλλαβάριο αὐτό, πού ἀποκρυπτογραφήθηκε τό 1871 ἀπό τόν George Smith, ἔμεινε σέ χρήση γιά χίλια περίπου χρόνια⁷. Ἡ γραφή τῶν νεωτέρων πινακίδων τῆς Ἐγκωμης εἶναι πολύ ἀλλαγμένη καί τά σύμβολα ἔχουν μεταπέσει σέ ἀπλᾶ γραμμικά σχήματα ἐξ αἰτίας τῆς συνηθισμένης χρήσης πάνω στόν πηλό⁸.

* Ἀπό τό βιβλίο τοῦ Γιώργου Πετρόπουλου «Οἱ Μεγάλοι Μῦθοι καί οἱ Πρώιμες Ἑλληνικές Γραφές», σελ. 88 - 89. Ἐκδόσεις «Πελασγός», Ἀθήνα 1999.

✱	a	✱	e	✱	i	≒	o	Υ	u
∩	ja					≈	jo		
↑	ka	✱	ke	Υ	ki	∩	ko	✱	ku
∩	la	8	le	∩	li	+	lo	∩	lu
✱	ma	✱	me	∩	mi	⊕	mo	✱	mu
∩	na	∩	ne	∩	ni	∩	no	∩	nu
✱	pa	∩	pe	∩	pi	∩	po	∩	pu
∩	ra	∩	re	∩	ri	∩	ro	∩	ru
∩	sa	∩	se	∩	si	≒	so	✱	su
∩	ta	∩	te	∩	ti	∩	to	∩	tu
✱	wa	∩	we	✱	wi	∩	wο		
∩	xa	∩	xe			∩	zo		
✱	ga								

1. Martin S. Ruizpérez-José L. Melena «Οί Μυκηναίοι Έλληνες», σελ. 34-35, εκδόσεις «Ίνστιτούτο του Βιβλίου» Μ. Καρδαμήτσα, Άθήνα 1996.
2. J.T. Hooker, σελ. 47.
3. John Chadwick, σελ. 62 κ.έ.
4. Κώστα Δούκα «Άποκρυπτογράφηση τής γραφής τής Καυκανιάς», περιοδικό «Δαυλός», τεύχος 172, σελ. 104-12 κ.έ.
5. Ός σημείωσις 1.
6. Γιώργου Πετρόπουλου «Ή προομηρική μας ποίηση», σελ. 123 κ.έ. Άλλά καί στίς σημειώσεις τών σελίδων 125-126. Έκδόσεις «Νέα Θέσις», Άθήνα 1993.
7. Ός σημείωσις 1.
8. John Chadwick, σελ. 62 κ.έ.

Περί του Νεολιθικού οικισμού της Χοιροκοιτίας*

Της Νίκης Μιχαήλ Κασιικάδη

Ο Νεολιθικός προκεραμικός πολιτισμός της Κύπρου εμφανίζεται λίγο πριν από τό 7.000 π.Χ. καί εἶναι ἐντοπισμένους σέ ὄλο σχεδόν τό νησί. Ἀναφέρουμε τούς μέχρι τώρα εὐρεθέντες νεολιθικούς οικισμούς, ἤτοι τήν Πέτρα τοῦ Λιμνήτη, τόν Καταλιόντα, τό Τρουλλί, τό Ἰδάλιο-Ἀγρίδι, τήν Χολέτρια-Ὀρτος, τόν Καλαβασσό-Τέντα, τήν Παρεκκλησία-Σκιλλουρόκαμπος, τό Ἀκρωτήρι-Ἀετοκέραμος, τόν Ἀπόστολο Ἀνδρέα - Κάστρος καί τήν Χοιροκοιτία.

Ο οικισμός τῆς Χοιροκοιτίας ἀνεκαλύφθη τό 1934 ἀπό τόν Πορφύριο Δίκαιο, ὁ ὁποῖος ἀνέσκαψε τόν χῶρο ἀπό τό 1936 μέχρι τό 1946. Τό ἀνασκαπτικό ἔργο συνεχίστηκε τό 1972 καί πιό συστηματικά τό 1976 ἀπό τήν γαλλική ἀποστολή, ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν (CNRS) καί τήν Γενική Διεύθυνση Πολιτιστικῶν, Ἐπιστημονικῶν καί Τεχνικῶν σχέσεων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας.

Τά λείψανα τῶν διαδοχικῶν χωριῶν τῆς Χοιροκοιτίας ἀπλώνονται στίς πλαγιές ἑνός λόφου πού τόν περιζώνουν ἀπό Ἀνατολικά, Βόρεια καί Νοτιανατολικά οἱ ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Μαρωνιοῦ καί Δυτικά συνορεύει μέ μιὰ σειρά ὑψηλῶν λόφων. Ἡ οἰκοδομική ζώνη τοῦ οικισμού διεχωρίζετο ἀπό Βορρά πρὸς Νότο ἀπό ἕνα μακρόστενο κτίσμα, διαχωρίζοντάς τον σέ Ἀνατολικό καί Δυτικό. Παρά τήν ἀρχική ἀντίθετη ἀποψη ἀπεδείχθη ὅτι σημαντικώτερη ἦταν ἡ ἐπέκταση τῆς Χοιροκοιτίας πρὸς Ἀνατολὰς παρά πρὸς Δυσμὰς πού ἦταν πολύ περιορισμένη, ἐνῶ οἱ ἀνασκαφές ἀπέδειξαν ὅτι τό Ἀνατολικό μέρος κατοικήθηκε ἐνωρίτερα τοῦ Δυτικοῦ. Πέραν τοῦ κατά τόπους ἀποκρήμνου τοῦ ἐδάφους καί τῆς φυσικῆς ποτάμιας ὀχύρωσης ἡ Χοιροκοιτία ἐπροστατεύετο κι ἀπό τεῖχος πού ἔφραζε τόν λόφο, ὅπου αὐτό ἦταν ἀναγκαῖο. Παρ' ὄλα αὐτά ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη δέν ἔφερε στό φῶς οὔτε ὄπλα, οὔτε ἔχνη καταστροφῶν ἢ διώξεων ἀπό ἐξωτερικούς ἐχθρούς. Ἡ πρὸς Ἀνατολὰς ἀργότερον ἐπέκτασις τῆς Χοιροκοιτίας πάλι ἐπροστατεύθη ἀπό

* Τό παρόν κείμενο ἀποτελεῖ περίληψη τοῦ βιβλίου «Νεολιθική Χοιροκοιτία» τοῦ Alain Le Brum, πού ἐξέδωσε στήν Λευκωσία τό 1996 τό «Πολιτιστικό Ἴδρυμα Τραπεζῆς Κύπρου» σέ συνεργασία μέ τό «Τμήμα Ἀρχαιοτήτων».

τείχος πάχους 2,5m καί ύψους 3m. Ὁ οικισμός ἀρχικά ἐπικοινωνοῦσε μέ τόν ἐξωτερικό χῶρο μέ μιὰ δίοδο. Ἀργότερα ἡ δίοδος αὐτή ἀπέκτησε περισσότερα σημεῖα διάβασης πού ὅμως ὅλα διέρχονται ἀπό μιὰ καί μοναδική σκάλα διαστάσεων 0,80Χ0,30Χ0,45 πού εἶναι ἐνσωματωμένη σ' ἓνα πέτρινο ὄγκο παραλληλεπίπεδου σχήματος μήκους 10m καί βάθους 1,60m, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευε σάν πύργος τήν εἴσοδο πρὸς τήν ὁποῖαν ἔφευρεν ἡ σκάλα καί ἡ ἐλικοειδής της πορεία.

Τά κτίσματα τῆς Χοιροκοιτίας εἶναι σχήματος κυκλικοῦ μέ ἐξωτερική διάμετρο ἀπό 2,30 ἕως 9,20m καί ἐσωτερική ἀπό 1,40 μέχρι 4,80m. Στό προσεκτικά ἰσοπεδωμένο ἔδαφος, πού ἐνίοτε στρώνεται μέ πηλό, κτίζονται οἱ τοῖχοι χωρίς τήν διάνοιξη θεμελίων ἀπό κομμάτια ἀσβεστολίθου, χαλίκια, ὠμοπλίνθους καί ἀχυρόχωμα. Αὐτά τά ὑλικά χρησιμοποιοῦνται εἴτε μεμονωμένα εἴτε σέ συνδυασμό, ἐνῶ ἡ ἐσωτερική καί ἡ ἐξωτερική ἐπιφάνεια τῶν τοίχων ἐπεστρώνετο ἀπό ὑπόλευκο χῶμα. Ἐνίοτε ἐπίπεδα λιθάρια βαλμένα λοξά στήν βάση τοῦ τοίχου ἐμπόδιζαν τήν διάβρωσή του ἀπό τά νερά τῆς

βροχής. Ἡ εἴσοδος στοὺς οἰκισκοὺς ἐγένετο ἀπὸ μιά διόδο στὸν τοῖχο πλάτους $\pm 0,50$ m, πού ἔχει πλακόστρωτο κατῶφλι. Κι ἐπειδὴ ἡ «πόρτα» δὲν εὐρίσκετο στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μέ τό δάπεδο τοῦ κτίσματος ἢ διαφορά τους ἐκαλύπτετο ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα σκαλοπάτια. Παράθυρα δὲν συναντᾶμε παρά κάποιες χαραγματιές στοὺς τοίχους σέ μεμονωμένες κατοικίες. Ἡ στέγη ἦταν ἐπίπεδη καί στήν ὁποία ἓνας ξύλινος σκελετός ἀκουμποῦσε στήν κορυφή τοῦ τοίχου τοῦ κτίσματος καί στήριζε δυό σταυρωτές στρώσεις φυτῶν, πού κι αὐτά ἐσκεπάζοντο ἀπὸ στρώματα ἀχυροχώματος ἢ κοινοῦ χώματος. Ἡ ἐπίστρωση τῶν τοίχων μέ πηλό ἐχρησιμοποιήθη σάν βάση γιά γραπτές διακοσμήσεις των. Ὅμως ἡ φθορά τῶν διακοσμήσεων αὐτῶν εἶναι τόσο μεγάλη, πού ἀδυνατοῦμε νά διακρίνουμε ἂν αὐτές εἶναι γεωμετρικά ἢ εἰκονιστικά σχέδια.

Κάθε τέτοιο κτίσμα μέ τίς ποικίλες ρυθμίσεις του ἀποτελεῖ τμήμα ἐνός εὐρυτέρου χώρου: τῆς κατοικίας. Πολλά παρόμοια κτίσματα γύρω ἀπὸ μιά ἐσωτερική ἀύλη ὅπου εὐρίσκετο ὁ μύλος γιά τό ἄλεσμα τῶν σπόρων συγκροτοῦν τήν κατοικία τῆς Χοιροκοιτίας. Οἱ ἐστίες εὐρίσκονται ἐπάνω σέ μιά μικρή ὀρθογώνια βάση καλυμμένη μέ πέτρινη πλάκα ἢ μέ ἓνα στῶμα χαλικιῶν γιά νά περιορίζουν τήν ἐκπομπή τοῦ καπνοῦ. Ὡστόσο ὅλα τά κτίσματα δὲν ἔχουν ἐστίες. Ἡ ὑπαρξη ἢ ὄχι ἐστίας διακρίνει αὐτά σέ κατοικίες καί σέ ἀποθηκευτικούς χώρους. Ὁ οἰκισμός τῆς Χοιροκοιτίας ἐκάλυπτε ἕκταση 1,5 ἑκταρίου καί εἶχε μέγιστο πληθυσμό 300-600 κατοίκων.

Οἱ κάτοικοι τοῦ οἰκισμού εἶναι μᾶλλον κοντοί μ.ὄ. ὕψους γιά τοὺς ἄνδρες 1,61 καί 1,51 γιά τίς γυναῖκες. Ἡ ὑπάρχουσα βραχυκεφαλία ἐπιτείνεται ἀπὸ τήν ἐπικτήτη πλάτυνση τοῦ ἰνιακοῦ μέρους τοῦ κρανίου κυρίως στίς γυναῖκες. Ἡ παιδική θνησιμότης ἦτο μεγάλη καί ὁ μ.ὄ. ζωῆς τῶν ἀνδρῶν ἦτο 35 χρόνια καί τῶν γυναικῶν 33. Στήν Χοιροκοιτία δὲν εὐρέθησαν λατρευτικοί τόποι. Καί μόνον οἱ τάφοι, οἱ τοιχογραφίες καί τά εὐρεθέντα εἰδῶλια μᾶς παρέχουν πληροφορίες γιά τόν πνευματικό κόσμον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν.

Οἱ νεκροὶ θάπτονται σέ λάκκους πού σκάπτονται στὸ ἐσωτερικό τῶν κατοικιῶν συνήθως μέ τό σῶμα πλαγιασμένο στή δεξιὰ πλευρά. Χωρίς αὐτό νά ἀποκλείη κάποια ἄλλη στάση (ἀπὸ τήν ἀριστερά πλευρά, ὑπτίως, κ.ἄ.). Πάντως σέ στάση συνεσταλμένη πού ἢ συστολή εἶναι ἀνάλογος μέ τήν ἡλικία τοῦ νεκροῦ. Ἡ τοποθέτηση κτερισμάτων ἐντός τῶν τάφων δὲν εἶναι ὑποχρεωτική καί ἀπαντᾶται ἀδιακρίτως καί στά δύο φύλα. Στούς γυναικείους τάφους συναντᾶμε περιδέραια ἀπὸ ἐναλλασσόμενα ὄστρεα καί λίθινες χάν-

τρεις καί πέτρινα ἀγγεῖα, πού τά ἔχουν σκοπίμως ἀχρηστεύσει. Ἐπί τοῦ τά-φου τοποθετοῦσαν βαριά πέτρα, ἀκατέργαστη ἢ λαξεμένη, ἴσως γιά νά ἐμποδίσουν τήν ἐπιστροφή τῶν νεκρῶν στήν κοινωνία τῶν ζώντων. Κατόπιν ὁ λάκκος γέμιζε χῶμα καί ἔπειτα ἐκαλύπτετο ἀπό πηλό, προκειμένου νά ἀποκατασταθῇ τό δάπεδο τῆς κατοικίας, ἡ ὁποία συνέχιζε νά φιλοξενηῇ τούς ζῶντας πού συγκατοικοῦσαν μέ τόν ἀποβιώσαντα. Οἱ τοιχογραφίες στήν Χοιροκοιτία εἶναι κατεστραμμένες, ἀλλά ἀπό ἄλλα εὐρήματα ἀλλαχοῦ, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ παράσταση τῆς ἀνθρώπινης μορφῆς δέν ἀποκλείεται. Τά εἰδῶλια, πού παριστάνουν κυρίως ἀνθρώπους καί σπανιώτατα ζῶα, εἶναι λίθινα πλὴν μιᾶς κεφαλῆς ἀπό ἄργιλο. Στά εἰδῶλια αὐτά, πού ἄλλοτε ἔχουν στοιχειώδη ἐπεξεργασία καί ἄλλοτε εἶναι περισσότερο ἐπεξεργασμένα, καί παρά τό φαλλικό σχῆμα ὀρισμένων, δέν μποροῦμε νά διακρίνουμε ἐνδειξη φύλου.

Τά ἐργαλεῖα κατασκευάζονται ἀπό πυριτόλιθο, ἀσβεστόλιθο, διαβάση καί ὄστᾶ ζῶων καί προορίζονται γιά καθημερινή χρήση, ἤτοι κοντές λεπίδες ἀπό ἀκατέργαστο πυριτόλιθο γιά τήν ἀναζήτηση τῆς τροφῆς, τήν μεταποίηση, τόν θερισμό καί τό κόψιμο καλαμιῶν, ἀντικείμενα μέ ἐγκοπές καί δόντια, λίγα καλέμια, ξέστρα σέ ἀπολεπίσματα ἢ λεπίδες καί κάποια ἐργαλεῖα διατρήσεως. Ἀπό τά ὄστᾶ τῶν ζῶων κατασκεύαζαν αἰχμηρά ἐργαλεῖα ὅπως βελόνες γιά ράψιμο, ἢ κάπως μεγαλύτερες βελόνες γιά τήν κατασκευή καλαθῶν, δίχτυῶν, ἀλλά καί γιά χρήση στήν ὑφαντική. Ὁ λίθος χρησιμοποιεῖται γιά αἰχμηρά ἐργαλεῖα, ἀλεστικά σκεύη, δοχεῖα καί κοσμήματα. Πάντως, παρ' ὅτι ὑπῆρξαν καί κυνηγοί οἱ κάτοικοι τῆς Χοιροκοιτίας, δέν εὐρέθησαν αἰχμές βελῶν στόν οἰκισμὸν τους.

Τέλος, ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καί τό κυνήγι ἦταν οἱ κύριοι πόροι συντήρησης τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ ἡ χρήση ἰχθύων ἦτο περιορισμένη λόγῳ τῆς ἀποστάσεως τῆς Χοιροκοιτίας ἀπό τήν θάλασσα. Πάντως ψάρευαν σφυρίδες, τσιποῦρες, σαργούς, λαβράκια καί κέφαλους μέ δίχτυα ἢ πετονιές μέ δυνατά ἄγκιστρα. Καλλιεργοῦσαν σιτάρι, κριθάρι καί ὄσπρια, ἐνῶ ἐλάφια, πρόβατα, αἴγες καί χοῖροι συμπλήρωναν τήν διατροφή τους.

Ἡ Χοιροκοιτία κάποτε ἐγκατελήφθη αἰφνιδίως ἀπό τούς κατοίκους τῆς. Ὄταν ξανακατοικοῦνται Κύπρος καί Χοιροκοιτία, ἡ Μεγαλόνησος ἔχει περάσει στόν νεολιθικό κεραμικό πολιτισμό, τοῦ ὁποίου, ὅμως, κανένα ἀρχιτεκτονικό στοιχεῖο δέν διεσώθη στόν ἐν λόγω οἰκισμό.

Σύντομη Ίστορία τῆς Κυπριακῆς Γραμματολογίας

Τοῦ Γιώργου Πετρόπουλου

I. Ἀπό τούς Προομηρικούς χρόνους ἕως τό τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας

a. Οἱ προομηρικοί.

Δύο προομηρικοί ποιηταί ἀπό τήν Κύπρο μᾶς εἶναι γνωστοί, ὁ Κινύρας καί ὁ Εὐκλούς. Ὁ πρῶτος ἦτο σύγχρονος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καί ἔγραψε τά πρῶτα λυρικά τραγούδια, τά ὁποῖα ἦσαν ἀφιερωμένα στήν Ἄφροδίτη, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἔμεινε στήν ἱστορική μνήμη λόγῳ τῶν χρησμῶν του (οἱ χρησμοί ἦταν ἔμμετροι), πολλούς ἐκ τῶν ὁποίων διασώζει ὁ Πausanías εἰς τά «Φωκικά» του. Τέλος ἡ πινακίδα τῆς Ἐγκωμης, σέ Γραμμική Β', πιθανόν νά εἶναι τμῆμα ποιήματος.

β. Ἡ Ποίηση ἀπό Ζ' π.Χ. αἰῶνος ἕως τό 395 μ.Χ.

Τόν Ζ' π.Χ. αἰῶνα ὁ Σαλαμίνιος Στασίνος γράφει τά «Κύπρια Ἔπη» ἀπό ἔνδεκα βιβλία, στά ὁποῖα περιέχονται τά αἴτια καί τά πρῶτα χρόνια τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Τελειώνουν δέ ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἀρχίζει ἡ Ὀμηρική «Ἰλιάς». Ὁ σύγχρονος τοῦ Στασίνου Ἡγησίας ὁ Σαλαμίνιος φέρεται ὅτι ἔγραψε κι αὐτός ὕμνους στήν Ἄφροδίτη, ἐνῶ τοῦ ἀποδίδονται καί οἱ ὑπόλοιποι ὁμηρικοί ὕμνοι. Ὁ Κλέων ὁ Κουριεύς στιχουργεῖ τά «Ἀργοναυτικά» ὁ Καστορίων ὁ Σολεύς ὁ ὁποῖος ἔγραψε ποιήματα γιά τόν Διονύσιο Φαληρέα, ὁ λυρικός ἴστρος, ὁ κωμικός Σώπατρος ὁ Πάφιος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ σημαντικώτερος ποιητής τῆς ἐποχῆς, ὁ ἰαμβογράφος Ἑρμείας ὁ Κουριεύς, ὁ Δημοχάρης ὁ Σόλιος καί ὁ Ἀντισθένης ὁ Πάφιος εἶναι οἱ σπουδαιότεροι ποιητές τῆς ἀρχαιότητος.

γ. Ἡ Φιλοσοφία.

Σπουδαιότερος φιλόσοφος τῆς Κύπρου εἶναι ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς, ὁ ὁποῖος ἴδρυσε τήν Στωική Σχολή τῆς Φιλοσοφίας καί ἀκολουθοῦν ὁ Περσεάς ἀπό τό Κίτιον, ὁ Φιλόλαος πού δίδαξε ἐπί Νέρωνος φιλοσοφία στήν Ρώμη, ὁ Ἀριστόδημος, ὁ μαθητής τοῦ Ἀριστοτέλη Εὐδημος πού ἀκολούθησε τήν Πλατωνική φιλοσοφία, ὁ Ρουφίνος καί ὁ Δημόναξ ὁ Κύπριος, δάσκαλος τοῦ Λουκιανοῦ.

δ. Ἱστορικοί καί Μυθογράφοι.

Ὡς τοιοῦτοι ἀναφέρονται ὁ Σαλαμίνιος Ἄριστος, Κλέαρχος ἀπό

τούς Σολούς, Ἀσκληπιάδης ὁ Κύπριος, Ξενοφών ὁ Κύπριος, Δημήτριος ὁ Σαλαμίνιος, Ἀλέξανδρος ὁ Πάφιος, Ἀρχέλαος ὁ Κύπριος, Ἰστρος ὁ Πάφιος, Ἰσίγονος ὁ Κιτιεύς, Συνέσιος, Ἀρχέλαος, Ἠγήσανδρος ἐκ Σαλαμίνος κ.ἄ., οἱ ὁποῖοι ἐζήσαν καί ἔγραψαν κατὰ τούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους.

II. Ἡ Βυζαντινὴ Κύπρος (395-1191 μ.Χ.).

Ἡ Βυζαντινὴ Κύπρος δὲν μποροῦσε νά ἀποτελέσῃ ἐξαίρεση τῆς καθόλου Βυζαντινῆς πνευματικῆς ζωῆς. Σ' αὐτὴν τὴν περίοδο κυρίαρχο ρόλο παίζει ἡ ἐκκλησιαστικὴ Γραμματεία, ἐνῶ γνωρίζει ἀνθιση καί ἡ ἀκριτικὴ ποίηση.

α. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Γραμματεία

Ὁ Ἐπίσκοπος Νεαπόλεως (Λεμεσοῦ) πού ἐζήτησε τὸν Ε΄ μ.Χ. αἰῶνα ὀνόματι Λεόντιος συνέγραψε περὶ ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων καί τούς βίους τῶν Ἁγίων Συμεών καί Σπυριδῶνος, καθὼς καί αὐτόν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρίας Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος. Ὁ Ἐπίσκοπος Καρπασίας Φίλων ὑπομνημάτισε τὸ «Ἄσμα Ἀσμάτων». Ὁ Ἐπίσκοπος Χύτρων Θεόδωρος ἔγραψε τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐνῶ ὁ πολύγραφότατος Ἐπίσκοπος Κωνσταντίας Ἅγιος Ἐπιφάνιος εἶναι ὁ σημαντικώτερος συγγραφεὺς τοῦ Δ΄ μ.Χ. αἰῶνος. Τὸ πεντάτομον ἔργο του «Eriphanii Opera» ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Dindorf. Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ ἐγκλειστος, πού γεννήθηκε τὸ 1134 μ.Χ. ἔγραψε 16 βιβλία. Τὸ σπουδαιότερό του ἐκκλησιαστικὸ ἔργο εἶναι «Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἑξαήμερου». Πέραν τῶν ἀνωτέρω βιβλίων συνέγραψε καί ἐπιστολές μίᾳ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει τεράστια ἱστορικὴ ἀξία, ἀφοῦ σ' αὐτὴν διεκτραγωδεῖ τὰ δεινὰ τῆς Κύπρου ἀπὸ τὴν κακὴ διοίκηση τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ καί τὴν ἐπέμβαση τῶν ξένων. Τέλος ἀξίζουν νά ἀναφερθοῦν ὡς ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ὁ Τριφύλλιος Λήδρας καί ὁ Κύπριος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος Β΄.

β. Οἱ Ὑμνογράφοι.

Ὑμνους συνέθεσαν ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος, ὁ ἀνωτέρω ἀναφερόμενος Φίλων καί ὁ Ἅγιος Νεόφυτος. Πάντως ὑπάρχουν καί ἄγνωστοι ὕμνογράφοι ὅπως αὐτὸς τῆς ἀκολουθίας τῶν Ἁγίων Ρηγίνου καί Ὁρέστη καί ὁ ἕτερος τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδου καί τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστῆ.

γ. Τὸ Ἀκριτικὸ τραγούδι.

Τὸ Ἀκριτικὸ τραγούδι στὴν Κύπρο εὐρίσκεται ὑπὸ τὰς παραλλαγὰς «Διενής», «Σαρατζηνός», «Κωνσταντᾶς», «Μικροκωνσταντίνος», «Ποσσύρκα», «Μωρογιάννος», «Χάρος», κ.ἄ., πού φανερώνουν τὴν ἔντονη ποιητικὴ

ἐπίδραση τοῦ Πόντου καί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς Κύπρου.

III. Τά Κυπριακά Γράμματα κατὰ τὴν Φραγκοκρατία (1192-1489) καὶ Ἑνετοκρατία (1489-1571).

α. Χρονογράφοι.

Ἡ περίοδος αὐτὴ ἔχει νὰ ἐπιδείξη δυό σπουδαίους Χρονογράφους: τὸν Λεόντιον Μαχαιρᾶ καὶ τὸν Γεώργιον Βουστρωνίων. Ἡ Χρονογραφία τοῦ Λεοντίου Μαχαιρᾶ ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιότερη πηγὴ τῆς Ἱστορίας τῆς νήσου γιὰ τὴν Φραγκοκρατία, καλύπτουσα τὸ χρονικὸ διάστημα 1192-1432. Τοῦ Γεωργίου Βουστρωνίου φθάνει μέχρι τὸ 1501. Διακρίνονται γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητά τους, τὴν διατύπωση τῶν αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ, τῶν ἐθίμων, ἠθῶν καὶ παραδόσεών του καὶ τὴν ζωντανή τους γλώσσα. Εἶναι δὲ τὰ πρῶτα πεζογραφικὰ κείμενα πανελληνίως, πού ἐγράφησαν στὴν Δημοτικὴ (Κυπριακὸν ἰδιῶμα) Γλῶσσα. Ὡστόσο, ὑπάρχουν δυὸ ἀκόμη χρονογραφίαι γραμμένες στὰ ἰταλικά τῶν Φλώριου Βουστρωνίου καὶ Στεφάνου Λουζινιάν τῶν χρόνων τῆς Ἑνετοκρατίας.

β. Οἱ Ἀσσίζες.

Ἰδιαίτερης ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς σημασίας εἶναι οἱ Ἀσσίζες πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά οἱ μεταφράσεις τῶν νομοθετικῶν πράξεων τοῦ Φραγκικοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου στὴν Ἑλληνικὴ τοῦ Κυπριακοῦ ἰδιώματος. Σ' αὐτές προσετέθησαν καὶ Βυζαντινὲς συλλογὲς Ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ «Νεαραί» Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Προσθήκη λίαν χρήσιμη γιὰ τὸν λαόν, ὡσάκις αὐτὸς προσέφευγε στὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια.

γ. Δυὸ λόγοι τῆς Φραγκοκρατίας

Ἄξιοι ἀναφορᾶς στὰ Κυπριακά Γράμματα τῆς ἐποχῆς εἶναι ὁ Γεώργιος Κύπριος, ἄνθρωπος μὲ τεράστια ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία, ὁ ὁποῖος ὡς οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὰ χρόνια τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου Β' Λασκάρεως (1254-1258) ἀπέτρεψε τὴν ἔνωση τῆς Ὁρθοδόξου μὲ τὴν Καθολικὴν ἐκκλησία. Καθώς, ἐπίσης, καὶ ὁ Γεώργιος Λαπίθης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε πολυμαθέστατος καὶ εἶναι ὁ τελευταῖος ἐπώνυμος ποιητῆς τῆς Φραγκοκρατίας γράφας δεκαπεντασύλλαβους ἠθικοδιδακτικούς καὶ φιλοσοφικούς στίχους.

δ. Δημοτικὴ ποίηση.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ, ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς Ἰταλικῆς Λογοτεχνίας γενικὰ καὶ τοῦ Πετράρχη εἰδικώτερα, καλλιεργοῦνται τὰ Κυπριακά ἐρωτικὰ ποιήματα στὴν Δημοτικὴ Γλῶσσα. Οἱ λεγόμενες καὶ «ρίμες τῆς ἀγάπης». Σ'

αὐτές ὁ βαρὺς δεκαπεντασύλλαβος πολιτικός στίχος δίνει τὴν θέση του στὴν Δυτικὴ στιχουργία. Οἱ 2.934 στίχοι τῶν ἐρωτικῶν αὐτῶν ποιημάτων κατανέμονται σέ 156 ποιήματα, πού ἐγράφησαν σέ ὀκτάβες, σονέττα, τερτσίνες καί σέ ἄλλες στιχουργικὲς μορφές. Τά σημαντικώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ περίφημο «Τῆς βασίλισσας καί τῆς Ἀροδαφνούσας» ἢ ἀπλᾶ «Τῆς Ἀροδαφνούσας», ὁ «πραματευτής», ἡ «Ζωγραφοῦ» καί τὰ «Ἐκατόλογα».

IV. Ἡ Τουρκοκρατία (1571-1878).

α. Ὁ «Θρῆνος»

Ἡ κατάληψις τῆς Κύπρου ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅπως συνέβη καί εἰς ἄλλες περιοχές (Ἀδριανούπολις, Κωνσταντινούπολις, Ἀθήνα κ.ἄ) ἐνέπνευσε τὸν ἄγνωστο σέ μᾶς ποιητὴ νά συνθέσῃ τὸ ἐξ 906 στίχων ποίημα «Διήγησις εἰς τὸν θρῆνον τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ τῆς εὐλογημένης Κύπρου» ἢ γνωστότερο ὡς «Θρῆνος τῆς Κύπρου».

β. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ποίηση.

Χωρὶς ἰδιαίτερες ἀξιώσεις εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίηση τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοὺς Ματθαῖο Γαλατηνό, τὸν Ἰλαρίωνα Κιγάλα, τὸν Κοσμᾶ τὸν Κύπριο καί τὸν μοναχὸ Νεόφυτο τὸν Κύπριο.

γ. Ἡ λογία Ποίηση.

Αὐτὴ διεκονήθη στὴν ξενιτιά ἀπὸ τοὺς Ἰωάννη Βουστρώνιο, Ἰωάννη Κιγάλα, Πέτρο Κολέττη, Σκιπῖωνα Λονέμη καί Λοῖζο Ροῦσσο. Ἴσως ἡ λήθη νά σκέπασε δικαίως τόσον αὐτοὺς ὅσον καί τὸ ἔργο τους.

δ. Ἡ Πεζογραφία.

Ἀναπτύσσεται καί αὐτὴ πέραν τῆς Κύπρου. Ὁ Νεόφυτος Ροδινός διακρίνεται γιὰ τὸ πλούσιο συγγραφικὸ του ἔργο περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά, τὰ μεταφυσικά καί τὰ λογογραφικά, ἐνῶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός, ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ, ἐκδίδει στὴν Βενετία τὸ 1781 τὸ σημαντικώτατο ἔργο του «Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου».

ε. Οἱ τελευταῖοι χρόνοι τῆς Τουρκοκρατίας.

Ὁ ἀνωτέρω σκοταδισμὸς καί ἡ ἔλλειψη Ἑκπαιδεύσεως διήρκεσε στὴν Κύπρο μέχρι καί τὴν δημιουργία τοῦ ἀνεξαρτήτου(;) Ἑλληνικοῦ κράτους. Εἶναι εὐλόγο ὁ Ἀθηναϊκὸς ρομαντισμὸς νά ἀσκήσῃ ἐπίδραση στὸ ἔργο τοῦ Ἐπαμεινώνδα Φραγκοῦδη «Θέρσανδρος» (Ἀθήνα 1847), πού εἶναι μίμηση ἔργων τῶν Ἀλεξάνδρου καί Παναγιώτη Σούτσου, ἐνῶ ὁ Γεώργιος Σιβιτανίδης θά γράψῃ τὸ «Ἡ Κύπρος καί οἱ Ναῖται» (Ἀλεξάνδρεια 1869). Σημαντικὰ εἶναι τὰ θεατρικὰ ἔργα «Πέτρος ὁ Α΄ βασιλεὺς Κύπρου καί Ἱερουσα-

λήμ...» (Κάιρο 1874) τοῦ Θεοδώρου Κωνσταντινίδη, πού ἔγραψε καί τό μεγάλης ἐπιτυχίας θεατρικό «Κουτσούκ Μεχμέτ» καί τό «Πέτρος ὁ Συγκλητικός» (Ἀθήνα 1877) τοῦ Θεμιστοκλῆ Θεοχαρίδη.

V. Κυπριακά Γράμματα ὑπό τήν Ἀγγλική κατοχή (1878-1958)

α. Ἡ ρομαντική Ποίηση.

Ὁ ρομαντισμός ὡς λογοτεχνικό κίνημα θά συνεχιστῆ καί ὑπό τήν βρετανική κατοχήν. Κυριώτεροι ἐκπρόσωποί του ὑπῆρξαν ὁ Θρασύβουλος Ρώπας, ὁ Θεμιστοκλῆς Θεοχαρίδης, ὁ Γάλλος Γουσταῦος Λαφφών, ἡ Πολυξένη Λοιζιάδα καί ἡ Περσεφόνη Παπαδοπούλου. Ὡστόσο κυρίαρχη μορφή τῆς Ποίησης τοῦ καιροῦ αὐτοῦ ἦταν χωρίς ἀμφιβολία ὁ Βασίλης Μιχαηλίδης (Λευκόνιοκο Ἀμμοχώστου 1850 - Λεμεσός 1918). Ἐξέδωσε τίς ποιητικές συλλογές «Ἀσθενῆς Λύρα» (1880) καί «Ποιήματα» (1911). Ἡ ποίηση τοῦ Βασίλη Μιχαηλίδη ἔγραψε μέ ζωντάνια στήν Κυπριακή διάλεκτο ἐξαιρετικές λυρικές μολπές.

β. Ἡ Ἡθογραφία.

Ἡ Κυπριακή πεζογραφία ξεφεύγοντας ἀπό τόν ρομαντισμό θά περάσει, ὅπως καί στήν Μητροπολιτική Ἑλλάδα, στήν ἠθογραφία. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποί της ὑπῆρξαν οἱ Ἰωάννης Κηπιάδης, Ξενοφών Φαρμακίδης, Νίκος Χατζηγαβριήλ, Κυριάκος Ρωσσίδης καί Δημοσθένης Σταυρινίδης.

γ. Δημοτικιστές καί Κομμουνιστές.

Ἡ ἐπίδραση ἀπό τό «Ταξίδι» τοῦ Γιάννη Ψυχάρη, πού ἐξεδόθη στά 1881 ἦταν ἄμεση καί στήν Κύπρο. Τό λογοτεχνικό περιοδικό ἡ «Ἀβγή» θά γίνῃ τό ὄργανο τοῦ Δημοτικισμοῦ, πού θά τόν ὑπερασπίσουν μέ πάθος Λόγιοι καί Λογοτέχνες, ὅπως ἡ Ἐλένη Νικολαΐδου-Αὐτονόμου, ὁ Γιάγκος Ἡλιάδης, ὁ Πάνος Φασουλιώτης, ὁ Λοῖζος Φιλίππου, ὁ Σάββας Χρίστης, ὁ Γλαῦκος Ἀλιθέρης, οἱ Νίκος καί Μελεῆς Νικολαΐδης, ὁ Γιῶργος Α. Μαρκίδης, ὁ Γιάννης Λέφκης καί ὁ Μίλιος Χουρμούζιος. Οἱ δυό τελευταῖοι μαζί μέ τούς Στρίγκο καί Χριστοδουλίδη θά ἀποτελέσουν καί τόν πρῶτο κομμουνιστικό λογοτεχνικό πυρῆνα στήν Λεμεσό.

δ. Οἱ κύκλοι τῶν περιοδικῶν

Τά «Κυπριακά Γράμματα» (1934-1937 καί 1939-1956) τῶν Κώστα Προυσῆ Νίκου Κρανιδιώτη καί Ἀντώνη Ἰντιάνου θά εὐτυχήσουν νά ἔχουν συνεργάτες τούς Γιῶργο Μακρίδη, Παῦλο Κριναῖο, Ἄντη Περνάρη, Μάνο Κράλη, Κώστα Μόντη, Παντελεῆ Μηχανικό, Κύπρο Χρυσάνθη, Μαρία Ρουσιά, Νίκο Βραχίμη καί Κώστα Κύρρη.

Τά «Κυπριακά Χρονικά» (Λάρνακα 1923-1937) διακονούν τήν ἐπιστημονική κυπριολογική ἔρευνα μέ τόν Μητροπολίτη Νικόδημο Μυλωνᾶ, τόν Ἰωάννη Συκουτρῆ, τόν Νεοκλή Κυριαζῆ. Στό ἴδιο γνωστικό πεδίο κινεῖται τό «Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν» (1937-2000).

ε. Αὐτοί πού ξεχώρισαν ἰδιαίτερα

Ὁ Δημήτριος Λιπέρης (1866-1937) τό 1923 ἐξέδωσε τόν πρῶτο τῶν «Τζυπριώτικων Τραουδικιῶν» μέ πρόλογο τοῦ Γ. Μαρκίδη μέ ποιήματα ἐρωτικά καί ἀγροτικά, τό 1930 τόν δεύτερο μέ πρόλογο τοῦ Κωστή Παλαμᾶ μέ ἀξιόλογα πατριωτικά ποιήματα καί τόν τρίτον τό 1934. Ὅλο του τό ποιητικό ἔργο εἶναι γραμμένο στήν Κυπριακή διάλεκτο.

Ὁ Γλαῦκος Ἀλιθέρης (1897-1965), πού συνεργάστηκε μέ τά κυριώτερα Ἑλληνικά, Αἰγυπτιακά καί Κυπριακά περιοδικά ἔγραψε τίς ποιητικές συλλογές «Γαλανά Δαχτυλιδάκια» (1919), «Κρινάκια τοῦ γυαλοῦ» (α΄ ἔκδ. 1921, β΄ ἔκδ. συμπληρωμένη 1924), «οἱ ὄραματισμοί τοῦ Ἐωσφόρου» (1923), «Ἀπλῆ ἀναφορά» (1929), «Θερισμοί κι ὀργώματα» (1939), «Μυστικός Δεῖπνος» (α΄ ἔκδ. 1944, β΄ ἔκδ. 1956), «Μαθηματικά τετράδια» (1957), «Προσμαρτυρία» (α΄ ἔκδ. 1958, β΄ ἔκδ. 1964) καί «Ἀρμολογία αἰῶνων καί στιγμῶν» (1965). Τίς συλλογές διηγημάτων «Ὁ γυμνός ἄνθρωπος» (1924) καί «Ἀράχνες» (1936), τίς ποιητικές τραγωδίες «Ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ» (1937) καί «Ἀροδαφνοῦσα» (1939), τήν μελέτη «Τό πρόβλημα τοῦ Καβάφη» (1934), τήν «Ἱστορία τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας» (1938), μικρά μελετήματα γιά ἀρκετούς λογοτέχνες, μετέφρασε τά «Ἄπαντα» τοῦ Ρ. Μπρούκ (1925) καί μιάν Ἀγγλική Ἀνθολογία (1926). Ἀληθινός τιτάνας τῶν γραμμάτων.

Σημαντικοί μεσοπολεμικοί ποιητές, μά ὄχι τοῦ ἀναστήματος τοῦ Ἀλιθέρη, ὁ Παῦλος Βαλδασερίδης, ὁ Γιάννης Λέφκης, ὁ Χριστόδουλος Γαλατόπουλος, ὁ Ξάνθος Λυσιώτης καί ὁ Παῦλος Λιασίδης. Ὁ Ἀντώνης Περνάρης εἶχε ἐπιδράσεις ἀπό τόν Τέλλο Ἄγρα καί τόν Κωστή Παλαμᾶ, ἐνῶ ὁ Παῦλος Κριναῖος μέ ἕξ αὐτοτελεῖς ποιητικούς τόμους (Ἀθήνα 1970-1980) καί μέ διάσπαρτο μεγάλο μέρος τοῦ ἔργου του σέ περιοδικά κι ἐφημερίδες ἀποτελεῖ γνησίαν ἔκφραση τοῦ αὐθεντικοῦ λυρισμοῦ.

Ὁ Τεῦκρος Ἀνθίας (1903-1968) δεσπόζει μέ τήν παρουσία τῶν Κυπριακῶν Γραμμάτων. Ἔργα του οἱ ποιητικές συλλογές «Τά σφυρίγματα τοῦ ἀλήτη» (Ἀθήνα 1929), πού σημείωσε ἐπτά ἐπανεκδόσεις, «Ἅγιε Σατάν, ἐλέησόν με» (Ἀθήνα 1930), «Ἡ Δευτέρα Παρουσία» (Κύπρος 1931), «Τό Πουργατόριο» (1931), «Διψασμένοι στήν ἄβυσσο» (1934), «Τό χάος» (1936), «Ἡ ἔξο-

δος» (1937), «Ἡ ἄνοδος» (1939), «Ἰντερμέδιο» (1939), «Τό β' ἰντερμέδιο» (1940), «Βομβύκιο» (1940), «Σερενάτα» (1940), «Ἡ ἥρωική συμφωνία» (1942), «Τά σφυρίγματα τοῦ ἐρημίτη» (1943), «Ἐκ βαθέων» (1945), «Τό ἀνθρώπινο ἔπος» (1946), «Ἑλλάδα» (1946), «Κυπριακή Ραψωδία» (1947), «Τό τραγούδι τῆς γῆς» (Λονδίνο 1951), «S.O.S» (Λονδίνο 1952), «Τό ἡμερολόγιο τοῦ C.D.P.» (Κύπρος 1956), «Ὁρατόριο» (Λονδίνο 1960), «Ποιητικά Ἐπαντα» (Λονδίνο 1962), «Κυπριακή τραγωδία» (Ἀθήνα 1966), τό μυθιστόρημα «Μπλάν Μαρία Νο 1» (1934), τά θεατρικά «Ἡ Δημοπρασία» (1935), «Ἡρωικό Ἐμβατήριο» (1941), «Ἄμωμοι ἐν ὁδῷ ἀλληλοῦσία» (1943), «Ἀρματωλοί καί Κλέφτες» (1943), τό λαογραφικοῦ περιεχομένου βιβλίο «Ἡ ζωντανή Κύπρος» (1941) καί τά θεατρικά ἔργα γιά παιδιὰ «Ὁ γιόκας μας» (1936), «Ταξίδι στόν ἥλιο» (1940) καί «Τό παλικάρι τῆς φακῆς» (1942). Τό ἴδιο σημαντικός εἶναι καί ὁ Θεοδόσης Πιερίδης μά κινεῖται στήν σκιά τῶν ὑπολοίπων.

Στήν Πεζογραφία ὁ Νίκος Νικολαΐδης ἔγραψε «Τό γαλάζιο λουλούδι» (Κύπρος 1919), «Οἱ ἀνθρώπινες καί ἀνθινες ζωές» (α' ἔκδ. Κύπρος 1920, β' ἔκδ. Κάιρο 1938), «Ὁ χρυσός μῦθος» (1938) πού εἶναι πεζές λυρικές πρόζες. Τό ἀφηγηματικό του ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό τά «Διηγήματα» (1921), «Ὁ Σκέλεθρας» (1924), «Ἡ καλή συντρόφισσα» (1929), ἐνῶ γράφει τά μυθιστορήματα «Τό στραβόξυλο» (1922), «Πέρ' ἀπ' τό καλό καί τό κακό» (1940 καί 1947) καί «Τά τρία καρφιά» (1948 καί 1980). Τελευταῖο του βιβλίο ὑπῆρξε «Τό βιβλίο τοῦ μοναχοῦ» (1951, 1955 καί 1987).

Ὁ Λουκῆς Ἀκρίτας (1909-1965), πέραν ἀπό τήν δημοσιογραφία ἀσχολήθηκε σοβαρά μέ τήν Λογοτεχνία. Ἔργα του τά μυθιστορήματα «Νέος μέ καλᾶς συστάσεις...» (1935), καί «Ὁ Κάμπος» (1936), τό μυθιστορηματικό χρονικό «οἱ ἀρματωμένοι» (1947), τά θεατρικά ἔργα «Ὀνειρο Ἀγάπης», «Ὀμηροί» καί «Θεοδώρα» καθώς καί μερικά ἀφηγήματα δημοσιευμένα στό περιοδικό «Κόσμος-Ἐπιστήμη καί Ζωή».

Ὁ Μελλῆς Νικολαΐδης (1893-1979) ἐξέδωσε: τήν νουβέλα «Τό κλεισμένο σπίτι» (1928), «Δυό ἄσπρα γυμνά χέρια καί ἄλλα διηγήματα» (1929), «Ὁ ἀνθρωπος πού ἐπούλησε τήν γυναίκα του» (μυθιστόρημα 1934), «Ἄσμα Ἀσμάτων καί ἄλλα διηγήματα» (1937), «Γιά λίγη ζωή» (διηγήματα 1944), «Μῦρα καί δάκρυα» (διηγήματα 1945), «Κυπριανός ὁ Μάγος» (ἱστορικό μυθιστόρημα 1958), «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ» (ἱστορικά διηγήματα 1962), «Γύρω ἀπό τόν Ἰησοῦ» (1964), «Ἡ Κύπρος μας» (ταξιδιωτικό 1965), «Συνέσιος ὁ Κυρηναῖος» (ἱστορικό μυθιστόρημα 1967) καί τίς βιογραφίες «Ὁ Ἰησοῦς, ὅπως τόν

εΐδε ένας άγνωστος μαθητής του» (1970), «Λουκάς ο Άγαπητός» (1971) και «Βαρνάβας ο Κύπριος» (1973).

Άπό τούς ύπολοίπους Πεζογράφους άξιοι άναφοράς εΐναι ο Γιάννης Σταυριανός Οικονομίδης, ο Άνδρέας Γεωργιάδης-Κυπρολέων, ο Άχιλλέας Αΐμίλιος και η Μαρία Ρουσιά.

στ. Η Κριτική

Η Κυπριακή Κριτική άνέδειξε δυό σημαντικές προσωπικότητες: τόν Κώστα Προυσή, πού τήν ήσκησε μέσα άπό τίς στήλες του περιοδικού «Κυπριακά Γράμματα» ώς τό 1948 και τόν πολύ Αΐμίλιο Χουρμούζιο στήν εφημερίδα «Καθημερινή» τών Άθηνών, αλλά και μέ άυτοτελεΐς κριτικές εκδόσεις. Άλλοι κριτικοί άυτής τής περιόδου υπήρξαν οί Ιντιάνος, Λέφκης, Λοΐζος Φιλίππου, Κρανιδιώτης, Χρίστης, Άνθίας, Άλιθέρσης, κ.λπ.

VI. Η περίοδος τής Άνεξαρτησίας

Κατά τήν τελευταία περίοδο τής Άγγλοκρατίας έκαναν τήν έμφάνιση λογοτέχνες και διανοητές, πού έμελλε νά παίξουν καθοριστικό ρόλο στήν πορεία τών σύγχρονων Κυπριακών Γραμμάτων. Πρόκειται γιά τούς Νίκο Κρανιδιώτη, Κώστα Μόντη, Κύπρο Χρυσάνθη και Μιχαλάκη Μαραθεύτη. Άληθινοί ποταμοί γνώσεως και συγγραφής.

Ο Νίκος Κρανιδιώτης έγραψε τίς ιστορικές μελέτες «Η Κύπρος εις τόν άγώνα τής Έλευθερίας» (1958), «Τό Κυπριακό πρόβλημα» (1975), «Δύσκολα Χρόνια, Κύπρος 1950-1960» (1981), «Οί διεθνεΐς διαστάσεις του Κυπριακού» (1983), «Άνοχύρωτη Πολιτεία, Κύπρος 1960-1974» τόμοι 2, (1985), «Δυό κρίσιμες φάσεις του Κυπριακού» (1986), «Οί διαπραγματεύσεις Μακαρίου-Χάρτινγκ» (1987), τά αισθητικά δοκίμια «Τό νεοελληνικό θέατρο» (1950), «Εΐσαγωγή στήν ποΐηση του Γιώργου Σεφέρη» (1955), «Ο έθνικός χαρακτήρας τής Κυπριακής Λογοτεχνίας» (1958) και «Η Κυπριακή ποΐηση» 1966, τίς συλλογές διηγημάτων «Χρονικά» (1945) και «Μορφές του Μύθου» (1954), τίς ποιητικές συλλογές «Σπουδές» (1951), «Έπιστροφή» (1974), «Ποιήματα» (1974), «Ταξΐδι στό νησί του Νότου» (1983), «Ο μικρός μας κόσμος» (1986), «Ποΐηση» (1988) και «Γενέθλια γή» (1988). Τεράστιο, λοιπόν, τό έργο του Νίκου Κρανιδιώτη.

Ο Κώστας Μόντης (Άμμόχωστος 1914-) έχει κι άυτός πλούσιο και θαύμασιο ποιητικό και πεζογραφικό έργο. Έγραψε τίς ποιητικές συλλογές «Μέ μέτρο και χωρίς μέτρο» (1934), «Minima» (1946), «Τά τραγούδια τής ταπεινής ζωής» (1954), «Στιγμές» (1958), «Συμπλήρωμα τών Στιγμών» (1960),

« Ἡ ποίηση τοῦ Κώστα Μόντη» (1962), «Κλειστές Πόρτες» (1964), «Γράμμα στή μητέρα καί ἄλλοι στίχοι» (1965), « Ἀγνώστῳ Ἀνθρώπῳ» (1968), « Ἐξ Ἰμερτῆς Κύπρου» (1969), «Πικραϊνόμενος ἐν ἑαυτῷ» (1975), «Κύπρια εἰδῶλια» (1980) καί « Ἐπί σφαγῆν» (1985), τίς συλλογές διηγημάτων «Γκαμῆλες καί ἄλλα διηγήματα» (1939), καί «Ταπεινή ζωή» (1944), τά μυθιστορήματα «ὁ ἀφέντης Μπατίστα» καί ὁ «Σαγρίδης», ἐνῶ μετέφρασε τήν «Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνους στήν Κυπριακή διάλεκτο, τό 1972.

Ὁ Κύπρος Χρυσάνθης ὑπῆρξε ἴσως ἡ μεγαλύτερη καί ἡ πλέον πολυσχειδῆς προσωπικότητα τῶν Κυπριακῶν Γραμμάτων μέ μεγάλη κοινωνική καί λογοτεχνική προσφορά. Στέκει, κατά κοινήν ὁμολογίαν, εἰς τήν κορυφήν τῶν Κυπριακῶν Γραμμάτων μέ ἓνα τεράστιο σέ ὄγκο καί ὑψηλῆς ποιότητος ἔργο πού καλύπτει τό σύνολο τῶν λογοτεχνικῶν εἰδῶν. Τό νά ἀπαριθμήσουμε τά ἔργα του θά ἦτο μάταιος κόπος. Θά ξεπερνούσαμε τά ὅρια τῆς παρούσης ἱστορίας. Ὑπενθυμίζουμε ἀπλᾶ ὅτι ὑπῆρξε ἐκδότης τοῦ ἐκλεκτοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Πνευματική Κύπρος» καί πρόεδρος τῶν πνευματικῶν σωματείων «Ἐθνική Ἐταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Κύπρου» καί «Ε.Π.Ο.Κ.» ἐπί μακρά σειράν ἐτῶν. Ὁ πρόσφατος θάνατός του ἄφησε δυσαναπλήρωτο κενό στά Κυπριακά Γράμματα.

Ἰσοῦψῆς πρὸς τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω εἶναι καί ὁ Μιχαλάκης Ι. Μαραθεύτης, Φιλολόγος, παιδαγωγός, τέως Διευθυντῆς τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Κύπρου καί Λογοτέχνης. Ἐκδότης τοῦ πράγματι σπουδαίου ἐνιαυσίου περιοδικοῦ «Κυπριακή Μαρτυρία» καί πρόεδρος τοῦ «Ὄργανισμοῦ Πνευματικῆς Ἀνασυγκροτήσεως». Ὁ Μιχαλάκης Ι. Μαραθεύτης προσέφερε τά μέγιστα στήν ἐκπαίδευση τῆς μεγαλονήσου καί τήν ἀντιπροσώπευσε σέ πολλά διεθνή παιδαγωγικά συνέδρια. Τά βιβλία του, παιδαγωγικοῦ καί φιλοσοφικοῦ περιεχομένου εἰσάγουν τίς σύγχρονες θεωρίες στήν Κύπρο. Γι' αὐτό εἶναι ὁ πρωτοπόρος τοῦ μαθησιακοῦ τομέα. Τό λογοτεχνικό του ἔργο διακρίνεται γιά τήν στοχαστικότητά του, τόν διαλογισμό στά ἀνθρώπινα προβλήματα, τόν ἰδεαλισμό, τήν ἑλληνολατρεία του καί τοὺς χαμηλοὺς τόνους τῶν ὑψηλῶν ὁραμάτων. Εἶναι μιά μεγάλη μορφή ὄχι μόνο τῆς Κυπριακῆς ἀλλά τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Διανόησης.

Ἀπό τοὺς νεώτερους λογοτέχνες θά ξεχωρίσουμε τήν Κλαίρη Ἀγγελίδου μέ τήν ἀλυτρωτική γιά τά κατεχόμενα ποίησή της, τήν Ἀνδρεανή Ἡλιοφώτου γιά τό ἐπί ὀρθῆς βάσεως ἑλληνοκεντρικό της ἔργο, τήν πολύπλευρη καί ἀκάματη Ρούλα Ἰωαννίδου-Σταύρου, πού θητεύει μέ ἐπιτυχία ὅλα τά

είδη του Λόγου πάνω σε ύγιεις έθνικές βάσεις με μάλλον συναίσθημα, λυρισμό και αισθαντικότητα, την Ίάνθη Θεοχαρίδου, την πλούσια σε ψυχικό κόσμο Καλομοίρα Ο. Ίωαννίδου, την έξαιρετο διηγηματογράφο Ναδίνα Δημητρίου, την τροπικῶν αναμνήσεων πεζογράφων Γιόλα Δαμιανοῦ-Παπαδοπούλου και τίς Άνδρούλα Νεοφύτου-Μούζουρου και Λόλα Πάμπου-Εὔστρατιου. Ο Πέτρος Στυλιανοῦ με ἓνα σημαντικό σε εὔρος και βάθος ἔργο δίνει ὑποσχέσεις για τήν κατάληψη τῆς ὑψηλότερης θέσης του Κυπριακοῦ Παρασσοῦ διαδεχόμενος πραγματικούς τιτάνες, ὁ Γιώργος Μολέσκης με κοινωνική και διεθνιστική Ποίηση γράφει πικρές ἀλήθειες, ὁ Χρήστος Μαυρῆς με Ποίηση πού διαθέτει ιδιαίτερη δυναμική και με Κυπροκεντρικό χαρακτήρα, ὁ Σοφοκλῆς Λαζάρου με κοινωνική και ἔθνοκεντρική στιχουργία, ὁ πολῦτροπος φιλοσοφικός και θεολογικός ποιητής Θεοκλῆς Κούγιαλης, ὁ ποταμός ποιητικῶν σελίδων Ἀντωνάκης Εὐγενίου, ὁ ἑξαιρετος πεζογράφος Δημήτρης Ἐργατούδης, ὁ Γιώργος Πετούσης πού με ἱστορικές ἀναγωγές ἐκφράζει τούς πόθους και τά ὁράματα του Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ αὐθεντικά, ὁ δεισιδυτικός και με ὀξεῖα κριτική σκέψη ποιητής Ἀνδρέας Παστελλᾶς και οἱ Ἀντώνης Πιλλᾶς και ὁ γράφων εἰς Κυπριακῆν διάλεκτον Α. Ποδηλατᾶς συμπληρώνουν τόν κατάλογο τῶν πλέον ἀξιόλογων συγχρόνων Λογοτεχνῶν. Ὡστόσο πρέπει ἀκόμη νά προσθέσουμε τόν σημαντικώτατον ἔρευνητή Γεώργιο Ν. Χατζηκωστή, τόν μελετητή Κωστή Κοκκινόφτα και τόν χαρισματικόν μεταφραστή του Σαῖξπηρ Θεόδουλο Πανταζῆ, πού διαθέτει και ἑνδιαφέρον πρωτότυπο συγγραφικό ἔργο.

Πηγές

1. Γιώργου Πετρόπουλου «Ἡ προομηρική μας ποίηση», ἐκδόσεις «Νέα Θέσις», Ἀθήνα 1993.
2. Κλεάνθους Π. Γεωργιάδου «Ἱστορία τῆς Κύπρου», Γ' ἔκδ., ἐκδόσεις «Δημητράκης Χριστοφόρου», Λευκωσία 1995.
3. Πέτρου Στυλιανοῦ «Συνοπτικό Διάγραμμα τῆς Κυπριακῆς Γραμματείας», Λευκωσία 1995.
4. Βασικῆς Βιβλιοθήκης «Κυπριακή Λογοτεχνία», Ἀθήνα (ἀχρονολόγητον).
5. Ἐγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα».
6. Γιώργου Πετρόπουλου «Σελίδες Κυπριακῆς Βιβλιοκριτικῆς», ἐκδόσεις «Αἰγέας», Ἀθήνα 1997.

ΕΡΑΣΜΙΑΚΗ ΠΡΟΦΟΡΑ: Ἀλήθεια ἢ πλάνη;

Τῆς Ἄννας Τζιροπούλου-Εύσταθίου
Φιλολόγου

Τό ἐρώτημα πού τίθεται, στήν οὐσία, εἶναι «πῶς ἀκριβῶς μιλοῦσαν οἱ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες». Δυστυχῶς αὐτό, ὡς πρός τήν κάθε λεπτομέρεια καί ἀπόχρωσι εἶναι δύσκολο νά ἀπαντηθῇ. Ἐνα ὁμως γνωρίζουμε μέ βεβαιότητα: ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα ἦταν γλῶσσα μουσική. Ἡ φωνή ἀνεβοκατέβαινε περίπου τήν μουσική κλίμακα. Ἐπί πλέον εἶχε τά φωνήεντα καί τά σύμφωνα ἀρμονικά διαρρυθμισμένα, «εἰς μελίφθογγον κρᾶσιν», ὥστε νά ἀποτελοῦν εὐήχο σύνολο: «τά τραχέα μετά τῶν λείων, τά σκληρά μετά τῶν μαλακῶν, τά δυσέκφορα μετά τῶν εὐπροφόρων». Ὅταν οἱ Ῥωμαῖοι πολῖτες πρωτάκουσαν στήν Ῥώμῃ τά Ἑλληνικά, ἀρθρωμένα ἀπό Ἕλληνες ρήτορες, συνέρρεαν νά ἀποθαυμάσουν (ἄχι μόνον οἱ ἐννοοῦντες τήν Ἑλληνικήν, ἀλλά καί «οἱ ἀσύνητοι φωνῆς Ἑλλάδος») τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι «ἐλάλουν ὡς ἀηδόνες». Καί δέν εἶναι τυχαῖο πού ἡ λέξις «αὐδή», ἡ ὁποία καθορίζει τήν ἀνθρώπινη φωνή, προέρχεται ἀπό τό ρῆμα αἰεῖδω, ἄδω, τραγουδῶ... «Καί μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις καί ρυθμόν καί μεταβολήν...». -Διον. Ἀλικαρν.-

Οἱ Ἕλληνες, λαός κατ' ἐξοχήν ἐρασίμολπος*, συνέθεσε τήν γλῶσσα του ὅπως ἀκριβῶς καί τά ἀπείρου κάλλους ἄσματά του, ἀποσκοπώντας εἰς τό «λογῶδες μέλος», δηλαδή τήν μουσική τοῦ λόγου. Ὁ Πλάτων ἀπαιτοῦσε «τόν ρυθμόν καί τήν μελωδίαν ὡσπερ ὄψον ἐπί τόν λόγον», τόν δέ λόγον «μουσικῆ κεκραμένον». /Πολιτ. 549/. Ὁ Πτολεμαῖος στά ΜΟΥΣΙΚΑ καθορίζει: «Τρία εἰσὶ τά ρυθμιζόμενα: μέλος, κίνησις σωματική καί λέξις». Ὁ Πυθαγόρας προτιμοῦσε τήν Δωρικήν διάλεκτον διὰ τόν ἰδιάζοντα ἀρμονικόν της ἤχο /«τὴν δώριον διάλεκτον ἐναρμόνιον εἶναι»/ καί αὐτό τό ἀπέδιδε στήν ἀρχαιότητά της: «...διὰ τό πρεσβυτάτην εἶναι τῶν διαλέκτων...». Τόσον ὁ Ἀρχίλοχος ὅσο καί ὁ Βακχυλίδης καί ὁ Ἀριστόξενος συνοψίζουν: Οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ λόγου τραγουδοῦσαν καί διὰ τοῦ τραγουδιοῦ μιλοῦσαν. «Τό ἴδιο ἀκριβῶς πού καί ὁ αὐστηρός Κικέρων παρατηρεῖ στό «Περὶ Ῥήτορος» /III, XL, IV/: Οἱ Ἕλληνες λίγο ἔλειπε νά κάνουν στίχους καί τόν πεζό λόγο, τόσο πολὺ τοὺς ἄρρεσε ὁ ἀρμονικός ἤχος...»

* Αὐτός πού ἀγαπᾷ τήν μελωδία

Αὐτόν λοιπόν τόν ἀρμονικό ἦχο ἐφιλοδόξησε νά «ἀποκαταστήσῃ» μέ τίς λίγο πολύ γνωστές ἐπινοήσεις του, ὁ Ὁλλανδός ERASMUS DESIDERIUS ROTTERDAMUS, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη στό Ρόττερνταμ τό 1466.. (Δέν θά σταθῶ στό λεπτομερές βιογραφικό του, πρὸς ἐξοικονόμησιν χώρου. Κι αὐτό, λίγο πολύ, εἶναι γνωστό).

Ὁ Ἔρασμος, μελετώντας ἀπό νεαρά ἡλικία περισσότερο Λατινικά παρά Ἑλληνικά, τελικῶς εἰδικεύθηκε στήν Θεολογία καί εἶναι κοινῶς παραδεκτό ὅτι προετοίμασε τά πνεύματα, ὥστε νά δεχθοῦν τήν θρησκευτική μεταρρύθμισι τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Συνέγραψε λατινιστί ἄρκετά ἔργα φιλοσοφικοθρησκευτικοῦ περιεχομένου. Τό ἐπίμαχον ἔργον του γύρω ἀπό τήν προφορά τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐδημοσιεύθη τό 1528. Σ' αὐτό τό ἔργο ὁ Ἔρασμος προτείνει ὀρισμένες καινοτομίες ἀρνούμενος τήν ἑλληνική προφορά, μολοντί αὐτήν ἀκριβῶς ἐχρησιμοποίησε ὁ ἴδιος σέ ὅλη του τήν ζωή.

Ἡ βασική ἐρασμιακή καινοτομία εἶναι ἡ ἐκφορά τῶν διφθόγγων μας ἀναλυτικά-διαλυτικά. Ἐπί πλέον: τό φωνῆεν ἦτα τό προφέρει ὡς δύο ἔψιλον: ε ε. Τά σύμφωνα β, δ, γ, τά θέλει σκληρά καί κοφτά, ὅπως ἀκριβῶς τά λατινικά B, D, G. Τό ζ ὡς ZD. Τό θῆτα (θ) τό ὀρίζει ὡς ταῦ δασύ. Κάτι παράξενα κάνει καί μέ τό γράμμα Φ, (περίπου φφ...).

Ἔχοντας διαλύσει τήν δίφθογγο "ου" σέ ο-ου, ἀφήνει τήν γλῶσσα μας χωρίς ου καί γι' αὐτό χρησιμοποιεῖ ὡς "ου" τό ὕψιλον. Δέν εἶχε προσέξει ὅτι ὁ Ὅμηρος, ὅπου (γιά τίς ἀνάγκες τοῦ μέτρου) τρέπει τό ἀναφορικό "οὔ" σέ "ῶου", τό γράφει καθαρά: "ῶου κλέος" -B 325-, τοῦ ὁποῖου τό κλέος.. ("Ὅταν ὁμως δέν τοῦ χρειάζεται μία ἐπί πλέον συλλαβή, τό ἀφήνει ὅπως εἶναι: "οὔ".)

Αὐτά, σέ πολύ γενικές γραμμές, διότι ὑπάρχουν διαφορές ἀπό χώρα σέ χώρα καί ἀπό ἐποχή σέ ἐποχή, ἀκόμη καί μεταξύ τῶν ἐρασμίζόντων.

Πολλοί ἔχουν ἀποδώσει στόν Ἔρασμο ἐσκεμμένη κακοποίησι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἀφοῦ διαβάζοντας ἕνα ἀρχαῖο κείμενο μέ τήν ἐρασμιακή καί κατόπιν μέ τήν ἑλληνική προφορά, φαίνεται ὡσάν νά μήν ὑπάρχει καμμία συγγένεια μεταξύ τῆς ἀρχαιοτέρας καί τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς. Αὐτό ἦταν καί εἶναι ἀρνητικό καί ἀπό πρακτική ἄποψι. Ἐάν οἱ ἐρασμίζοντες πρόφεραν κατά τόν ἑλληνικό τρόπο θά ἤμποροῦσαν κάλλιστα, καί σήμερα, νά συνεννοηθοῦν μέ τούς Ἑλληνες.

Υπάρχει ὡστόσο καί μία ἄλλη ἐκδοχή, κατά τήν γνώμη μου πιθανότερη. Η αἰτία τῆς ὄλης αὐτῆς Ἱστορίας πρέπει νά ὑπῆρξε κυρίως ὠφελιμιστική. Ἄς μή μᾶς διαφεύγη ὅτι ὁ Ἔρασμος ἦταν καί ἐπαγγελματίας διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν. Ἐπρεπε νά διδάξη στούς μικρούς καί μεγαλύτερους μαθητάς του μία γλῶσσα πολύ διαφορετική ἀπό τήν ἰδική τους, μέ ἀλφάβητο ξένο πρὸς τό λεγόμενο «λατινικό». Ἡ παρουσία τῶν διφθόγγων τό καθιστοῦσε ἀπείρως δυσκολώτερο. Γιά νά διευκολύνη τήν διδασκαλία καί τήν ἐκμάθησι, τόσο κατά τήν ἀνάγνωσι ὅσο καί κατά τήν γραφή, σκέφθηκε νά διαλύσῃ τάς διφθόγγους. Διαβάζοντας καί γράφοντας ε-ι-να-ι ἀντὶ «εἶναι», ο-ι-κε-ι-ος ἀντὶ «οἰκεῖος», οἱ δυσκολίες καί τά λάθη περιωρίζοντο...

Πολλοί ἦσαν ἐκεῖνοι πού ἀντέταξαν σθεναρά ἀντίστασι στὸν Ἐρασμο, ὅπως ὁ Γερμανὸς Γιόχαν Ρόυχλιν, ὁ Ἄγγλος Στέφ. Βιντονιένσις, ὁ Γάλλος Ντ' Ἀρτώ, ἡ ἰταλική Ἐγκυκλοπαίδεια Τρεκάνι, ἡ Γαλλικὴ καί ἡ Οὐγγρικὴ Ἀκαδημία, ἀργότερα ὁ Ὁλλανδὸς ἑλληνιστὴς Μιοῦλλερ, ὁ σύγχρονος Γάλλος ἑλληνιστὴς Ζάκ Λακαρριέρ, ὁ ὁποῖος τήν ἀποκαλεῖ "γελοία", καί ἄλλοι πολλοί...

Πῶς ἦτο δυνατόν οἱ Ἕλληνες, λάτρεις τῆς καλαισθησίας, νά πρόφεραν διαστρεβλώνοντας σέ τέτοιο βαθμὸ τήν γλῶσσα τους, ὥστε νά καθίσταται ἀηδὴς ἀλλὰ καί ἀκατανόητη, ἰδίως στὸν ἔντεχνο λόγο καί κυρίως στό θέατρο!

Προφέροντας ὁ Ἔρασμος σάν δύο ξεχωριστές συλλαβές τίς διφθόγγους, τονίζει πολλές φορές πέραν τῆς προπαραληγούσης, κάτι πού εἶναι ἀπαράδεκτο, ἀνύπαρκτο στήν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Ἡ ἑλληνικὴ προπαραλήγουσα δὲν ἔχει τήν δύναμι, ἢ ἀν θέλετε, ἀρνεῖται νά σηκώσῃ παραπάνω ἀπὸ τρεῖς συλλαβές, λ.χ. σίς λέξεις: ὁμοιος, Ἀκαδήμεια, παιδεύεσθαι, ἡ δομὴ καί ὁ βαθύτερος παλμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου ἀπαγορεύουν τήν ἀλλοτριωμένη ἐκφορά ὡς : ὁ-μο-ι-ος, Ἀ-κα-ντέ-με-ι-α, πα-ι-ντέ-ου-ε-στα-ι-...

Ἐπὶ πλέον, ἐπιστρέφει σέ πρωιμώτατες, ἀρχέγονες χασμωδίες οἱ ὁποῖες ἐξεδιώχθησαν διὰ τῶν διαφόρων συνιζήσεων, κράσεων, συναλοιφῶν καί συναιρέσεων, πού ἐπινόησε ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα.

Οἱ ἐρασμαϊκὲς χασμωδίες ἀποσυνθέτουν τελειῶς τό δακτυλικὸν ἐξάμετρον ἀλλὰ καί ὅλα ἐν γένει τά ποιητικὰ μέτρα. Ἐπιμηκύνουν ἀκόμη καί τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπαίτεῖται γιά νά ὀλοκληρωθῇ μία φράσις, ἀφοῦ

πρέπει νά ἐπεκταθῆ, λ.χ., τό «εὐδοκιμεῖν» σέ ἐ-ου-ντο-κι-μέ-ιν, τό «ἔποι-κοι» σέ ἔ-πο-ι-κ-ο-ι, ἢ «ὑγεία» σέ χου-γκι-έ-ι-α, τό «ποῖοι» σέ πό-ι-ο-ι, ... καί καλλίτερα νά μὴν ἐπιχειρήσουμε νά προφέρουμε ἐρασμακῶς τό ἔρ-γον τοῦ Ἡσιόδου «Ἡοῖαι», τὴν νήσον «Αἰαίαν», τὴν «ἀεικείνην», ἢ τό Βακχι-κόν «εὐοί εὐάν», πού ἀντὶ νά μᾶς θυμίση Βάκχον, θά ἀντηχήση ὡς κραυγή τυρολέζικη: ἐ-ου-ό-ι ε-ου-άν...

Ἄν ἀρχίσουμε ἀπὸ τὰς διφθόγγους, παρατηροῦμε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἐρασμος στό ἔργο του «ENCHIRIDION MILITIS CHRISTIANI», τὴν λέξι «ἐγγει-ρίδιον» τὴν γράφει ὅπως ἀκούγεται ἑλληνικά, ENCHIRIDION καὶ ὄχι ENCHE-IRIDION ὅπως θά ἐπέβαλλαν οἱ κανόνες του (κρατῆστε αὐτὴ τὴν παρατήρη-σι, ἔχει σημασία. σέ λίγο θά κατανοήσουμε τό γιατί).

Σ' αὐτό τό ἔργο ὁ Ἐρασμος ἐξομολογεῖται: «... μελετώντας μέ πά-θος τὰ ἀρχαῖα γράμματα καί μέ πολλά ξενύχτια μπόρεσα νά ἀποκτήσω μιά μ ε τ ρ ι α γῶσι τῆς Λατινικῆς καί τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας...». (Πράγματι, κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Λόγων τοῦ Χρυσσοστόμου ἔχει ἐλεγ-χθῆ ὅτι «ἔσφαλε 150 σφάλματα σοβαρά, χονδρὰ καί κεφαλαιώδη».)

Ὅμως: ἡ μετρία γῶσις τῆς Ἑλληνικῆς, τὴν ὁποῖαν ὁ ἴδιος καθο-ρίζει καί παραδέχεται, δέν τὸν ἐμπόδισε νά διατυπώσῃ τὰ καινὰ γλωσσι-κά δαιμόνια, τὰ ὁποῖα ἔκαναν τούς μαθητὰς του νά διακηρύττουν ὅτι ἐ-μεῖς οἱ Ἕλληνες πάσχομεν ἀπὸ γλωσσικὴν ἀσθένειαν, τὴν ὁποῖαν καθώρι-σαν ὡς «ἰωτακισμόν», τὴν παρουσία δηλαδὴ τῶν διαφόρων γραφῶν τοῦ φθόγγου "ι", παρ' ὅλον ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ὁ ἰωτακισμός. Ἀδυνατοῦν νά κατανοήσουν τί χρειάζονται τὰ διάφορα οἰ, εἰ, υἰ, η, υ, ἐάν προφέρονταν τό ἴδιο.

Ἡ ἐρώτησις εἶναι εὐλογη, ἀπαιτεῖ ὁμως πολλαπλές ἀπαντήσεις, οἱ ὁποῖες ἄπτονται τῆς Ἐτυμολογίας, τῆς Γραμματικῆς, καί δευτερευόν-τως τῆς Προφορᾶς. Ἄλλωστε εἶναι μιά εὐλογη ἐρώτησις γιὰ κάθε γλῶσσα πού σύρει πίσω της γραπτὴ παράδοσι. Μιὰ παρόμοια ἐρώτησι θά μπορού-σε νά θέσῃ κανεὶς καί στοὺς Γάλλους λ.χ., ἀναφορικῶς μέ τίς ὀκτώ τουλά-χιστον γραφές τοῦ φθόγγου E: "e" μέ τούς τρεῖς γνωστούς τόνους, μέ διφθόγγους καί τριφθόγγους, Αἰ, Εἰ, ΟΕU, ΕU, ἢ ἀκόμα καί τό γ' πληθυντικὸ τῶν ρημάτων, τό E αὐτό πού γράφεται ΑἰENT. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τὸν φθόγγο O: ο σκέτο, Ὢ, ΑU, ΕAU, τό γνωστὸ γαλλικὸ ὕδωρ.

Ξαναγυρίζουμε ὁμως στὰ Ἑλληνικά "ι". Ὡς πρὸς τό ἰῶτα παραπέμ-πουμε στὸν Κρατύλο τοῦ Πλάτωνος. (427: «τό ἰέναι καί τό ἰεσθαί διὰ τοῦ

ἰῶτα ἀπομιμεῖσθαι...»)

Τό “η” ἴσως ἀκούγεται κάπως ἀνάμεσα στό *ι* καί στό *ε*, σάν ἔψιλον μακρόν, ἀποκλίνοντας περισσότερο πρός τό *ι*, ἀφοῦ καί ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τό *ἦτα* προφέρεται «μετρῶς ἀνοιγομένου τοῦ στόματος». Συνεπῶς ἀποκλείεται τό διπλό (*ε ε*) τοῦ Ἐράσμου, πού ὄχι μόνον ἀπαιτεῖ μεγαλύτερο ἀνοιγμα στό στόμα, ἀλλά ἐπιφέρει σύγχυσι καί στό νόημα πολλῶν λέξεων: ἄλλο τό ἐμέλησε ἄλλο τό ἡμέλησε - ἄλλο τό ἐτόλησε, ἄλλο τό ἠτόλησε- ἄλλο ἐκύρωσε, ἄλλο ἠκύρωσε κ.λπ., κ.λπ., κ.λπ.. Καί ἄς μὴν ξεχνᾶμε καί τίς ἀνορθόγραφες ἐπιγραφές τοῦ τύπου **ΙΦΑΙΣΤΙΑΔΙΣ, ΑΘΙΝΑ, ΑΡΙΣ**, ὅπου τά *ἦτα* εἶναι γραμμένα μέ *ἰῶτα*, ὅπως τά ἀκούγε προφανῶς ἴδια, τό αὐτί τοῦ τεχνίτη πού τά χάραζε στό μάρμαρο.

Σέ ἄλλες περιπτώσεις αἱ δίφθογγοι συμβολίζουν ἀπλῶς στήν ἱστορία τῆς λέξεως, τήν Ἑτυμολογία, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, καί ὄχι τήν διαφοροετική προφορά: π.χ. **βασιλεFς, ναFς** (μέ δίγαμμα) ἐγιναν **βασιλεύς, ναῦς** μέ δίφθογγο /δέν μπορούμε, ἐπ' οὐδενί νά ποῦμε βασιλέους, νάους/.

Ἐχει διατυπωθῆ ἀπό πολλούς ἐρευνητάς ἡ ἀποψις ὅτι ἡ προσθήκη μιᾶς ἐπί πλέον ιδιότητος σέ μία ρίζα ἐδημιούργησε τάς διφθόγγους καί ἡ ὅποια τυχόν χασμωδία κατέληγε ἐξ ἀρχῆς σέ συναίρεσι. Μή γνωρίζοντας τήν ἀρχική προφορά κατά τόν χρόνον τῆς γλωσσογενέσεως, περιορίζομαστε σέ ὑποθέσεις. Γνωρίζουμε ὅμως μετά βεβαιότητος ὅτι κατά τήν κλασσική ἐποχή αἱ δίφθογγοι προφέρονταν ὅπως ἀκριβῶς σήμερα.

Ἀδιάψευστος, ἐγκυρότατος καί κυριώτερος μάρτυς ὁ Θουκυδίδης, ὅταν μᾶς περιγράφει (B 54) τήν τρομερή ἐπιδημία πού ἐνέσκηψε στήν Ἀττική, κατά τό δεύτερο ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου:

«... Τοιοῦτῳ πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες.. ἀνεμνήσθησαν τοῦ ἔ-
πους φάσκοντες... ἤξει Δωριακός πόλεμος καί λοιμός ἄμ' αὐτῷ...»

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας περιπέσει σ' αὐτήν τήν συμφορά θυμήθηκαν κάποιο λόγο, κάποιο στίχο πού ἔλεγαν οἱ παλαιότεροι, ὅτι θά ἔλθῃ πόλεμος δωρικὸς καί λοιμὸς μαζί μ' αὐτόν...

«... ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις...»

φιλονεικοῦσαν ἐάν θά εἶναι λοιμὸς μέ “οἰ”, ὁπότε ἐπιδημία, ἢ λιμὸς μέ “ι”, ὁπότε πεῖνα.

Εἶναι προφανές ὅτι ἐάν οἱ δύο αὐτές λέξεις δὲν προφέρονταν μέ τόν ἴδιο τρόπο, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θά φιλονεικοῦσαν. Ἐξ ἄλλου συμπεραί-

νουμε ὅτι καί οἱ Λατῖνοι τό “οἱ” τό ἄκουγαν ὡς “ι” ἀφοῦ ἡ λέξις FOIKOS ἔχει μεταγραφῆ στά λατινικά ὡς VICUS (καί ὄχι βό-ικους) καί ὁ FOINOS ὡς VINUS..

Παρόμοιες μαρτυρίες υπάρχουν καί γιά τό “αι”, ὅπως π.χ. ἡ ἔκφρασις «πολλά κενά πολέμου», τό ὄνομα Ἀλκμεωνίδαί πού γράφονται τόσο μέ ε ὅσο καί μέ αι. Ὁ Ἀριστοφάνης στήν Λυσιστράτη κάνει λογοπαίγνιο γύρω ἀπό τό ὄνομα τοῦ Κινησία τοῦ Παιονίδα: ἐάν προέρχεται ἀπό τό ρῆμα παῖω (=κτυπῶ) ἢ ἀπό τό οὐσιαστικόν π ε ο ς, μέ ε. Καί νά μήν λησμονοῦμε καί τίς ἀνορθόγραφες ἐπιγραφές, ὅπως τό ΧΕΡΕ ΜΟΥΝΙΧΕ (ἀντί ΧΑΙΡΕ) ἢ τό γνωστό σέ ὄλους ὄστρακο μέ τό ἀνορθόγραφο χαραγμένο ὄνομα τοῦ Ἀριστείδα, τό “τι” μέ ἰῶτα. Ἀλλά καί οἱ Λατῖνοι, σέ συντριπτικό ποσοστό, τίς ἑλληνικές διφθόγγους τίς ἀπέδωσαν στήν γλῶσσα τους ὅπως τίς ἄκουγαν ἀπό τούς Ἕλληνες.

AEOLICUS ὁ Αἰολικός, **AENIGMA** τό αἰνίγμα, **AEGINA, EVANGELIUM, AESCHYLUS**, ἡ ἀρχαιοτάτη Χίμαιρα ἔγινε **CHIMERA, CHIMERE**, ἡ εἰρωνεῖα **IRONIA**, τό εἶδωλο **IDOLUM**, ἡ Αἴγυπτος **AEGYPTUS** καί ἔτσι τήν παρέλαβαν ὄλοι οἱ Εὐρωπαῖοι καί ἔτσι τήν προφέρουν μέχρι σήμερα: EGYPTE, EGITTO, EGIPTO, EGYPT, **AEGYPTEN**.. Ἀπό τό τελευταῖο παράδειγμα βλέπουμε ὅτι καί τό ὑψίλον τό μεταγράφουν ὅπως ἀκούγεται Ἑλληνικά, ὄχι μόνον στήν Αἴγυπτο ἀλλά καί σέ ἄλλες λέξεις, ὅπως **FIO, FRIGO** (φύω φρύγω), **IBYCUS, ICHTYORHAGI** κ.ο.κ.

Ὡς πρός τό ὑψίλον ὅμως, ὀφείλουμε νά ἀναφέρουμε τήν πολύ ἐνδιαφέρουσα πληροφορία πού μᾶς παρέχει ὁ Διον. Ἀλικαρνασσεύς: «... πνίγεται καί στενῶς ἐκπίπτει». Συμπεραίνουμε λοιπόν ὅτι ἡ προφορά του θά ἦταν κάτι σάν τό γαλλικό U, ἀλλά πολύ πιό ἀδιόρατη καί ἀνεπαίσθητη. Διαφορετικά, δέν θά εἶχε νόημα τό λογοπαίγνιο τοῦ Δημοσθένους, ὡς πρός τόν Αἰσχίνην: «Αἰσχίνης οὐκ αἰσχύνην ἔχει...» Τό λογοπαίγνιο ἰσχύει καί ἐάν ἀκόμη τό ὑψίλον προεφέρετο ἐλαφρῶς κλειστόν, κάτι πού πιθανόν ἰσχύει καί γιά τήν δίφθογγο οι. Αὐτό τό ὑποστηρίζει καί ὁ Κωνστ. Οἰκονόμου ὁ ἐξ Οἰκονόμων παραθέτοντας ἀφθονα παραδείγματα, ὅπως τήν λέξι «αἰιδός» πού βρίσκεται χαραγμένη καί ὡς «αἰδός» (μέ υ), τό «κοῖλος» (τόσο μέ οι ὅσο καί μέ υ). Τό ὀμικρον γιῶτα ὅμως ἄλλοι ἐκ τῶν ἐρασιμητῶν τό προφέρουν οὐά, ὅπως προφέρεται στήν Γαλλική, ἄλλοι ὄι καί ἄλλοι οῦι. Ἀπό τήν ἄλλη, οἱ Λατῖνοι τό “οἱ” τῆς λέξεως «σολοικισμός» τό προφέρουν ὅπως σήμερα: **SOLICISMUS. Φαίνεται ὅτι, (ἀπό ὅπου καί ἂν ξεκίνησε) ἡ προφορά, πρῶιμα**

ἀκουγόταν ὡς ἰ σέ ὄλη τήν ποικιλία τῶν γραφῶν. Ἀλλοιῶς πῶς θά ἐξηγήσουμε τίς ἀναρίθμητες ἀνορθόγραφες ἐπιγραφές, ὅπως λ.χ. τόν Ποσειδῶνα πού πολλές φορές γράφεται καί ὡς Ποσειδῶν μέ οἱ; Πῶς θά ἐξηγήσουμε τίς ἀναρίθμητες παρηγήσεις καί ὁμοφωνίες μέ τίς ὁποῖτες συχνότατα διάνθιζαν τά γραπτά τους οἱ συγγραφεῖς.

Καί τώρα ἄς ρίξουμε μιὰ πολύ σύντομη ματιά στά σύμφωνα. Τό κυριώτερο ἐπιχείρημα τῶν ἐρασμιζόντων στηρίζεται στήν προφορά τοῦ γράμματος βῆτα “β”. Ἐπικαλοῦνται τόν στίχο τοῦ Κρατίνου (ἀπό τήν κωμῳδία Διονυσιαλέξανδρος) «ὁ δέ ἠλίθιος ὡσπερ πρόβατον βῆ βῆ λέγων βαδίζε!» καί ἰσχυρίζονται ὅτι τό βῆ πρέπει νά προφέρεται “μπέ“, γιατί αὐτή εἶναι ἡ βληχή τῶν προβάτων. «Κακῶς φρονοῦντες!» τά πρόβατα δέν φωνάζουν μπέ, ἀλλά “βῆηη” (VEE) ἢ μέε... μυκῶνται.

Γι αὐτό καί ὀνομάζονται μῆλα. Ἄλλά καί ἐάν ἀκόμη ἡ βληχή τῶν προβάτων ἦταν “μπέ“, στήν Ἑλληνική Γλῶσσα δέν ὑπάρχει, ἀπαγορεύεται νά ὑπάρξη λέξις, οὔτε κἂν ἠχοποίητη μίμησις, πού νά ἀρχίζη ἀπό “μπ..“. Αὐτό εἶναι κανὼν ἀπαράβατος. Ὁ Κρατῖνος ἔγραψε μέ βῆτα διότι δέν εἶχε μέ ποιό ἄλλο στοιχεῖο νά ἐκφράσῃ τό βέλασμα, καί ὄχι «μπέλασμα». Ἐάν παρά ταῦτα, ἐπιμείνῃ κάποιος στό “μπέ“, τότε πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι καί ἡ φωνή τῶν σκύλων ἄλλοτε περιγράφεται ὡς “γαῦ” καί ἄλλοτε ὡς βαῦ: «βαῦ, βαῦ, καί κυνός φωνήν ἰεῖς». Ὁ Ἀριστοφάνης στούς Σφήκες, τήν κραυγή τοῦ σκύλου τήν ἐκφράζει μέ τό “αῦ“. Ἐάν αὐτά τά διάφορα αῦ, γαῦ, βαῦ, προφερθοῦν σύμφωνα μέ τούς ἐρασμιακοὺς κανόνες θά μᾶς δώσουν γκάου, ἄου ἢ μπάου. Ἐχει ἀκούσει κανεὶς ἔστω καί ἓνα σκύλο νά φωνάζη μπάου ἢ μπάου; **Γι αὐτό καί ὁ Κων. Οἰκονόμου**, στό ἔργο του Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, παρατηρεῖ εὐστοχα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζων διὰ τῶν γραμμάτων τὰς φωνὰς τῶν ζῶων, τὰς μιμεῖται ὡς ἔγγιστα τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλά δέν παραμελεῖ καί τήν φύσιν τῆς γλώσσης, εἰς τήν ὁποῖαν τὰς ὀνοματοποιεῖ καί τὰς διαπλάττει...

Καί μιὰ καί βρισκόμαστε στό βῆτα, δέν πρέπει νά παραβλέψουμε ὅτι τό ἑλληνικό ρῆμα «βόλομαι» οἱ Λατῖνοι τό ἐμιμήθησαν ὡς VOLO καί ὄχι BOLO, τήν βιοτάν VITA, τό βαίνω VENIO, τό βικίον VICIO...

Τὴν τάχα σκληρὴ προφορά τῶν ἑλληνικῶν συμφώνων τήν ἀνατρέπει ἐκ θεμελίων ὁ Ἀριστοφάνης στήν Κωμῳδία «ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ», ὅταν ἓνας Σκύθης τοξότης μισθοφόρος, προσπαθεῖ νά ἀποκαταστήσῃ τήν διασαλευθεῖσαν τάξιν. (Οἱ Σκύθαι τοξόται ἐκτελοῦσαν χρέη «ἀστυνομικοῦ» στήν

Ἀθήνα).

Ὁ Σκύθης αὐτός, μέ τήν τραχιά του βαρβαρική λαλιά, **ἀδυνατεῖ νά προφέρῃ σωστά τούς μαλακοὺς ἑλληνικοὺς ἤχους καί δέν κατορθώνει** νά γίνη κατανοητός. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐκμεταλλεύεται αὐτήν τήν τόσο κωμική σκηνή (ἀπό τόν στίχο 1000 μέχρι τό τέλος). Ἐντί γιά «αἰθρία» ὁ Σκύθης προφέρει «αἰτρία». Ἐντί «φέρε», «πέρε» φαίνεται, «παίνεται» φυλάξει «πυλάξει», χαίρω πού φεύγεις, «καίρω πεύγεις». Ἡ κεφαλή γίνεται «κεπαλή», ἡ παρθένα «παρτένα», τό ὀρχήσει «ὀρκήσει», τό φιλήσει, «πιλήσει»... Ἡ δέ ἐρώτησις «πόθεν ἢ φωνή;» προφέρεται ἀπό τόν Σκύθη ὡς «πότε τό πωνή;» καί ἐκλαμβάνεται ὡς «πότε πονεῖ;»... Ἀδύνατη ἡ συνεννόησις. (Ὅλους αὐτούς τούς τύπους τό Λεξ. LIDDELL SCOTT καταγράφει ὡς βαρβαρισμούς, δηλ. δέν τούς παραδέχεται ὡς γνήσια ἑλληνική προφορά).

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καί σήμερα μέ ὅλους τούς ξένους πού ἐργάζονται στήν Ἑλλάδα καί προσπαθοῦν νά μιλήσουν Ἑλληνικά. Καί ἐνῶ ἀκοῦν τούς Ἑλληνες νά προφέρουν: «ἐγὼ δέν θέλω», αὐτοί θά τό ποῦν ὡς «ἐγκῶ ντέν τέλω». Καί ὅμως, ἐπαναλαμβάνω, τό ἀκοῦν σωστά. Ἀναπαράγουν ὅμως ὅπως τούς βολεῦει καί ὅπως ταιριάζει στίς γλωσσικές τους συνήθειες ἀλλά καί στήν ἰδιοσυγκρασία τους.

Ἐνα ἄλλο θέμα, ἐρώτημα, ἀπορία ἂν θέλετε, ἀφορᾷ τήν Ὀρθογραφία μέ τήν ὁποία οἱ Λατῖνοι μεταγράφουν τίς λέξεις Ἑλληνικῆς Ἑτυμολογίας. π.χ. THEATRUM, PHILOSOPHIA, καί χρησιμοποιοῦν TH, PH κ.τ.τ.

Γράφοντας οἱ Λατῖνοι "TH", σαφῶς ὑποδηλώνουν «ὀδοντικόν δασύ», ἀφοῦ δέν διέθεταν γράμμα *θητα*. (τά ὀδοντικά εἶναι τ, δ, θ, τό δέ σημείον τῆς δασύτητος εἶναι τό H).

Ὡς πρός τό PHILOSOPHIA γράφουν μέ PH γιά νά σηματοδοτήσουν ὅτι πρόκειται γιά τό ἑλληνικό Φ (πού δέν τό διαθέτουν) καί ὄχι γιά τό λεγόμενο λατινικό F, πού εἶναι τό ἑλληνικό δίγαμμα ἢ "βαῦ" καί τοῦ ὁποίου ἡ προφορά ἦταν ἀσθενέστερη ἀπό τοῦ φ, κάτι ἀνάμεσα σέ φ καί β, καί γι' αὐτό ἐνίοτε ἐπίθετο καί στήν θέσι τῆς δασείας στά Ἑλληνικά: Φελένα ἢ Ηελένα, ἢ Ἐλένη. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν χρησιμοποίησαν οἱ Λατῖνοι τό ἀπλό F ἢ τό T: Fama ἢ φάμα, φήμη, Folium τό φύλλο, Taenia ἢ ταινία, Talentum τό τάλαντον... καί ἄλλα πολλά...

Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια καί ὄχι ὅτι τό Φ οἱ παλαιότεροι Ἑλληνες τό πρόφεραν ὡς ΠΦ καί τό Θ ὡς ΤΘ. Γιατί ἐάν αὐτό ἴσχυε, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ ὀπαδοί τοῦ Ἐράσμου, τότε γεννᾶται τό ἐρώτημα: Πῶς θά προφέρομε τίς

λέξεις, ἢ μᾶλλον πῶς θά κατορθώσουμε νά προφέρουμε κατά τρόπον ἐρασμικόν τίς λέξεις: τίθη, Ἀθίς, κοψός, ἠλέγχθην, ἀγχίπλοος, ἄνθραξ, ἀνθρηδών, καί ἄλλες παρόμοιες;

Ἔλα αὐτά ὁ Ἐρασμος τά εἶχε προφανῶς ἀντιληφθῆ. Γι' αὐτό καί δέν ἐπέμεινε στίς ἀλλόκοτες ὑπερβολές στίς ὁποῖες κατέληξαν οἱ μαθηταί καί διάδοχοί του, οἱ ὅποιοι προσέθεταν ὁ καθένας τίς προσωπικές τους ἐμπνεύσεις, σύμφωνα μέ ὅσα ἐκτενέστατα ἀναλύει ὁ Κων. Οἰκονόμου στό τρίτομο ἔργο του «Περί τῆς Γνησίας Προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς». Μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἐρασμος παρεσύρθη πρός αὐτές τίς ιδέες ἀπατηθεῖς ὑπό τινος Ἑρρίκου Γλαρεανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκμεταλλευόμενος τήν τάσιν τοῦ Ἐράσμου πρός νέας ιδέας (χρησιμοποιεῖ ἐπί λέξει: τό «φιλόκαινον τοῦ Ἐράσμου») τοῦ μετέφερε ὡς ἄκουσμα πρόσφατον ὅτι τάχα, ἄνδρες Ἕλληνες, ἐλθόντες κατ' ἐκεῖνον τόν χρόνον, ἐπρόφερον τό βῆτα ΒΕΤΑ, τό ἦτα ΕΕΤΑ καί τās διφθόγγους διηρημένας. Αὐτό τό νέο, συνήρπασε ὁ Ἐρασμος ὡς ἀλήθεια καί ἔγραψε τόν περί τῆς νέας προφορᾶς διάλογόν του, ἀφοῦ ἐξ ἄλλου οἱ ιδέες αὐτές τόν ἐξυπηρετοῦσαν στήν διδασκαλία.

«Ὑστερον ὅμως, μετανοήσας, οὔτε αὐτός ποτέ ἐπρόφερεν ὡς ἐφαντάσθη, καί τούς φίλους του ἀπέτρεπε». (Ὁ Κων. Οἰκονόμου παραθέτει καί πλουσιωτάτη βιβλιογραφία. Ὡς πρό αὐτό τό σημεῖον δέ, ἀναφέρεται εἰς WETSTENIJ ORAT. APOLOGET. PRO LING. GR. PRONUNT. P. 119, καί Βόσσιος εἰς ARISTARCH. I, 28.)

Τό σπουδαίστερον: δέν ἔχει γίνει εὐρύτερα γνωστό ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἐρασμος, στόν λατινιστί συγγραφέντα διάλογόν του ΗΧΩ (ECHO), συμβουλεύει ρητῶς τήν μάθησι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατά τήν πάτριον γνησίαν προφοράν τῶν Ἑλλήνων. Ἀντιγράφω ἐκ τοῦ διαλόγου αὐτοῦ:

«Μετακαλέσατε ἄνθρωπον τό γένος Ἕλληνα, ἔστω καί ἐάν ὀλίγο τυγχάνει πεπαιδευμένος, ἔνεκα τοῦ γενεθλίου ἐκείνου καί πατρίου φθόγγου-του- ὥστε νά μανθάνηται τῶν Ἑλληνικῶν ἢ προφορά ἀκριβῆς καί διαπεποιημένη».

Καί διά τοῦ λόγου τό ἀληθές, τό παραθέτω καί λατινικά:

«CONDUCENDUS ALIQUIS, NATIONE GRAECUS, /LICET ALIOQUIN PARVUM ERUDITUS/ PROPTER NATIVUM ILLUM AC PATRIUM SONUM UT CASTIGATE GRAECA SONARI DISCANTUR» (Desid. Erasm. Dialog. Echo)

* * *

Ἄγει εἰς φῶς τήν ἀλήθειαν χρόνος..

Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα, «ἡ Ἑλένη τῶν Γλωσσῶν», μέ τήν συνεχῆ καί ἀδιάλειπτη προφορική παράδοσι, ἀκόμη καί ὅταν ἡ Ἑλλάς εὐρίσκετο ὑπό ξένους κατακτητάς, ἔφθασε μέχρις ἐμᾶς ὀλοζώντανη καί διαχρονικῶς ἀλώβητη, παρά τίς ἀσήμαντες καί ἥσσοнос σημασίας καταληκτικές ἢ συντακτικές μικρο-αλλοιώσεις.

Ἡ ἑλληνική προφορά μετεβιβάσθη μαζί μέ τό λεξιλόγιο, μέ τήν δομή τῆς Γλώσσης, μέ τόν τονισμό τῆς, ὁ ὁποῖος κατέστη, πιθανόν, ἐντονώτερος ὅταν ἀμβλύνηκε ἡ προσωδία, ὅμως αὐτός ὁ τονισμός τοποθετεῖται πάντοτε ἐκεῖ πού συνήθιζε νά τοποθετῆται. **Ἄκόμη καί ἡ προσωδία διατηρεῖται μέχρι σήμερα, μέ λεπτότητα δυσδιάκριτη, ὅπως ἔχει ἀποδειχθῆ ἀπό τά πειράματα, τά ὁποῖα ὁ συνθέτης καί τραγουδιστής Διονύς. Σαββόπουλος διεξήγαγε μέσα σέ ἐργαστήρια ἠχογραφῆσεως τῆς Μουσικῆς, χρησιμοποιώντας εὐαίσθητα εἰδικά μηχανήματα:**

«Προσπαθώντας νά ἀκούσω τήν διαφορά ὀξεῖας καί περισπωμένης, (ἀφηγεῖται) διάβασα τόν στίχο «Λυγᾶ πάντα ἡ γυναῖκα». Τό «πάντα» ἀκούγεται ψηλότερα ἀπό τό «λυγᾶ» πού παίρνει περισπωμένη. Περιέργως ἀκούγεται ψηλότερα καί ἀπό τό γυναῖκα στήν ὁποία, σήμερα βάζουμε ὀξεῖα, ἐνῶ κανονικά παίρνει περισπωμένη. Νά λοιπόν πού κακῶς καταργήσαμε τήν τρίτη κλίση ἀφοῦ στήν φωνή μας ἐξακολουθεῖ πάντα νά ὑπάρχη.

Καί ἐπειδὴ εἶχα πάντοτε τήν περιέργεια νά διαπιστώσω, ἂν προφέρουμε διαφορετικά τό ὦμέγα ἀπό τό ὄμικρον, ἔδωσα σέ ἕναν ἀνύποπτο νέο πού παρευρίσκετο στό «στούντιο» νά διαβάσῃ τήν φράσι, μπροστά στό τονόμετρο, «εἶν' ἀκριβός αὐτός ὁ ἀναπτήρας, κι ἄς μὴν εἶναι ὠραῖος. Ἐχει τήν ἀξία του. Ναί, ἀκριβῶς αὐτό ἤθελα νά πῶ». Ἀκουστικῶς δέν παρατηρήσαμε διαφορά. Ὅταν συνδέσαμε τόν παλμογράφο ὅμως, τό διάγραμμα τοῦ ἐπιρρήματος πού γράφεται μέ ὦμέγα ἦταν πολύ πλουσιώτερο εἰς μήκος. Καταπληκτικό! Ὅταν τό παρατήρησα, τά μηχανήματα τοῦ στούντιο μοῦ φάνηκαν σάν ὄργανα τοῦ παραμυθιοῦ. Ὁ παλμογράφος μοῦ φάνηκε σάν μία σκαπάνη. Κάτω ἀπό τό ἔδαφος τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας ἀνεκάλυψε αὐτό πού δέν ἔπαυε ποτέ νά ὑπάρχη, ἔστω μέσα σέ χειμερία νάρκη... Τίποτε δέν χάθηκε, ὅλα ὑπάρχουν».

Τό ὅτι τίποτε δέν χάθηκε ἀποδεικνύεται καί ἀπό πάρα πολλούς ἀρχαίους στίχους, ἀκόμη καί Ὀμηρικούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν, διαθέτουν, σημερινή τονικότητα. Μέ αὐτήν ἀκριβῶς, τήν σημερινή τονικότητα, ἀπαγγέλλονται καί ἀκούγονται ἀπολαυστικά κυρίως οἱ στίχοι τοῦ Ἀνακρέοντος.

Τόν μελανόχρωτα βότρυν
 Ταλάροις φέροντες ἄνδρες
 Μετά παρθένων ἐπ' ὤμων
 Κατά ληνόν δέ βαλόντες
 (ἐδῶ ἀλλάζει ρυθμό):
 Μόνον ἄρσενες πατοῦσιν
 Σταφυλὴν λύνοντες οἶνον...

Καί συνεχίζει μέ τό ἴδιο παιχνίδι ἐναλλαγῆς τονικότητος, ἡ ὁποία παραμένει ἴδια μέχρι σήμερα, ἂν καί ἔχουν περάσει ἀπό τότε 2.700 χρόνια.

(Δύο ἀπό τά κυριώτερα νεώτερα βιβλία πού ἐξετάζουν εἰς βάθος τό θέμα εἶναι οἱ Μελέτες τοῦ Γερ. Σπαταλά καί ἡ Ποιητική τοῦ Δημοτικοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Ι. Σηφάκη, ἀπό τίς Πανεπιστημιακές Ἐκδόσεις τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης).

Ὁ σημερινός τονικός ἱαμβικός δεκαπεντασύλλαβος, δέν ἀκούγεται μόνον στό δημοτικό τραγούδι, ἡ στόν Κωστή Παλαμᾶ καί στούς νεοέλληνες ποιητάς.

«Νά πάγης εἰς τόν πόλεμο νά λιοντοπολεμήσης»

«Καβάλα πάει ὁ χάροντας τόν Διγενή στόν Ἄδη...»

Ἀκούγεται καί στόν Αἰσχύλο...

ἽΩ βαθυζώνων ἄνασσα περσίδων ὑπερτάτη...

Καί δέν θά ἦταν δυνατόν νά συμβῆ διαφορετικά μέσα σ' αὐτό τό ἴδιο γεωγραφικό πλαίσιο, μέσα σ' αὐτόν τόν χῶρο πού ἐγέννησε αὐτούς τούς ἦχους, καί τούς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι τούς πρόφεραν καί τούς προφέρουν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ποτέ, κανεῖς, δέν ἐνδιαφέρθηκε γιά τήν γλῶσσα ἑνός ἄλλου λαοῦ, ὅσο οἱ πάσης ἐθνικότητος ἑλληνισταί καί γλωσσολόγοι γιά τήν Ἑλληνική, καί τούς εὐχαριστοῦμε γι' αὐτό. Δυστυχῶς ὅμως τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐράσμου καί οἱ πειραματισμοί του, ἡ παρανόησις τῶν μαθητῶν του καί μετέπειτα τῶν κυριολεκτικῶς «φανατικῶν» ὁπαδῶν του, ἔκαναν ὥστε ἡ πεπονημένη αὐτή προφορά νά εἰσαχθῆ μετά τόν θάνατό του στά περισσότερα σχολεῖα καί πανεπιστήμια τῆς Δύσεως. Σήμερα ὅμως πού ὁ κόσμος ἔγινε τόσο μικρός, πού οἱ ἀποστάσεις ἐκμηδενίσθηκαν, πού ἡ ἐπικοινωνία εἶναι καθημερινή ἀνάγκη, πρέπει ἐπί τέλους οἱ Δυτικοί νά βροῦν τό θάρρος νά ἐπανορθώσουν τήν... «διόρθωσί» τους, «ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καί τῆς ταύτην σπουδαζούσης φιλέλληνας νεολαίας τῶν Εὐρωπαίων» ὅπως προέτρεπε ἤδη πρὶν ἀπό δεκαετίες ὁ Κων. Οἰκονόμου.-

Γλώσσα - Παιδεία και «ντιμπέιτ»

Τοῦ Ἰωάννη Μ. Ἀρβανίτη

Ἐπιτ. Συμβούλου Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου

Α' Ἀντιπροέδρου ΟΔΕΓ Ἀθηνῶν

Λόγω τῆς σοβαρότητας τοῦ θέματος προσημαίνω, καί ἄς μοῦ καταλογιστεῖ δασκαλική σχολαστικότητα, τό βαρυσήμαντο ἀποφθεγματικό λόγο τοῦ Ν. Καζαντζάκη (περ. «Νέα Ἑστία», τ. 34, 1943): «Κάθε λέξη εἶναι κι ἓνα κομμάτι ψυχῆς».

Μέ αὐτή τήν ἀρχή καί δεδομένου ὅτι ἡ γλῶσσα χαρακτηρίζει τήν κατ' ἐξοχήν πνευματική ἰδιαιτερότητα τῆς φυλῆς μας, ὅπως καί τῆς κάθε φυλῆς, ἡ προάσπισή της ἀπό τήν ὅποια ξενόγλωσση ἐπιμιξία ἐπιβάλλεται ὡς ὑπέροτατο χρέος ἐθνικῆς ἐπιβίωσης.

Ἰπόψη γι' αὐτό πῶς καί τό ψυχρό καί ἄνοστο «φροῦτο» τῆς παγκοσμιοποίησης ἢ (ἀπροκαλύπτως) ἀμερικανοποίησης ἐπενεργεῖ ὡς ἡ πιό ἀπαξιωτική ἐπιδημική ἀναλγησία, τή μιά μέ τίς «ἀνθρωπιστικές» βόμβες, τήν ἄλλη μέ τήν προσβολή τῆς γλώσσας μας ἀπό τή γλωσσική παγκοσμιοπληξία.

Θ' ἀντίπει κανεῖς: Μά ἡ Ἑλληνική δέν πλούτισε σέ ποσοστό πάνω ἀπό 30 τοῖς ἑκατό τίς γλῶσσες τοῦ δυτικοῦ κόσμου, γονιμοποιώντας σέ ἀξιοθαύμαστο ἐπίπεδο τήν πνευματική τους ἀνθηση; Πολύ σωστά. Μόνο πού οἱ γλῶσσες αὐτές στεροῦνταν τό ἀνάλογο λεξιλόγιο μέ τίς ὑψηλές ἀκριβῶς πνευματικές ἔννοιες, ὅπως Δημοκρατία, Πολιτική, Θέατρο, Φιλοσοφία, Παιδεία. κτλ., κτλ. Γι' αὐτό καί μ' εὐχαρίστηση τίς ἀφομοίωσαν στό τυπικό τοῦ λεξιλογίου τους.

Καί μέ αὐτή, ἀλήθεια, τήν ἐξακτίνωση τοῦ γλωσσικοῦ μας πλούτου πιό πολύ πλουτίζαμε καί ἡ Ἑλλάδα ὀρθώθηκε σέ πνευματική κιβωτό γενικά γιά τήν ἀνθρωπότητα. Τώρα λοιπόν τόσο φτωχύναμε γλωσσικά καί οἱ γλωσσικές μας ρίζες «σάπισαν» καί δέ μᾶς ἐξυπηρετοῦν πιά στίς ἀνάγκες ὀνομασίας τῶν συνεχῶς νεοεμφανιζόμενων ξενόγλωσσων λέξεων;

Βεβαίως ὄχι. Ἀφοῦ καί σήμερα στήν Ἑλληνική, ὡς σέ ἀνεξάντλητη πηγή, προσφεύγουν κατ' ἀνάγκη οἱ ἀνά τήν οἰκουμένη ἐπιστήμονες γιά τήν ἀπόδοση ἀρκετῶν νέων ἐπιστημονικῶν καί τεχνολογικῶν ὄρων. Π.χ. τό ἀρχαῖο ἐπίρρημα «τήλε» - tele εἶναι ἀπό τά πιό πολυχρησιμοποιούμενα ὡς α' συνθετικό. Θ' ἀναφέρω καί μία σύνθετη γαλλική λέξη Hygiaphone, ἀπό τίς ἐλληνικές «ὑγεία + φωνή», πού ἂν καί ἐλληνογενής, δέν ὑπάρχει στήν Ἑλληνική,

σέ κανένα λεξικό. Πρόκειται γιά τήν όνομασία τῶν θυρίδων συναλλαγῶν τῶν διαφόρων γραφείων, έκδοτηρίων εἰσιτηρίων κτλ. (τῶν γνωστῶν μας πιά ὡς «γκισέ»), μέ κατασκευαστική ρύθμιση πού ν' ἀκούγεται ἡ συνομιλία καί συγχρόνως νά προφυλάσσεται ὁ ὑπάλληλος ἀπό τά «έκσφενδονιζόμενα» σιελοσταγονίδια. Ἐπισημαίνουν, στά γαλλικά βεβαίως, καί τήν ὁδηγία γιά τό κοινό: «Μιλᾶτε ἐδῶ στό ὑγειόφωνο».

Ἄλλά ποιά ἡ ἀφορμή γιά τά παραπάνω; Ἡ ἀλόγιση εἰσβολή συνεχῶς ξένων λέξεων, ἀναφομοίωτων μάλιστα, πού νοθεύει καί παραμορφώνει τή γλῶσσα μας, ὅπως κίτς, ριπλέι, πικνίκ, γκάλοπ, πρεστίτζ, στόπ, σουπερμάρκετ κτλ., κτλ. Ἰδιαίτερως τώρα τελευταῖα «μοῦ τήν ἔδωσε» ὁ γλωσσικά ὅλως παράταιρος ὄρος «ντιμπέιτ», ἐκτρωματικός γιά τό γλωσσικό μας αἶσθητήριο. Ὡστόσο, «ψωμοτύρι» στά ΜΜΕ καί στό στόμα τῶν πανελλήνων σήμερα, ὡσάν νά μήν ὑπάρχει στήν Ἑλληνική ὁ ἐξαιρετικά κατανοητός περιφραστικός ὄρος «τηλεοπτική ἀναμέτρηση» ἢ καί μονολεκτικός «τηλ(ε)αναμέτρηση» (κατά τά «τηλεαγορά», «τηλαυγής - τηλαύγεια»), πού σημαίνει τόν τηλεοπτικό ἀνταγωνισμό δύο τουλάχιστον ἐκπροσώπων ἀντιπάλων πολιτικῶν κυρίως παρατάξεων.

Ὁ ὄρος ἀποδίδεται μόνο στό Λεξικό Μπαμπινιώτη ὡς «τηλεμαχία», ὅμως, παρότι ὡς λιγοςύλλαβος πλεονεκτεῖ, δέν τό νομίζω καί τόσο ἐπιτυχή γιά δύο λόγους: α) γιά τή νοηματική ὑπερβολικότητα τοῦ β' συνθετικοῦ «μάχη», κάπως ἀνοίκεια καί γιά τήν ἀντάξια τοῦ ὀνόματός της δημοκρατική πολιτεία, καί β) γιά τή συνωνυμία μέ τό προσωπωνύμιο Τηλέμαχος καί μέ τό ἀρχαῖο ἐπίθετο «τηλεμάχος», πού ἴσως γι' αὐτό νά παραπλανᾷ μέ τήν κυριολεκτική σημασία τους (γιά τόν ἀπό μακριά μαχόμενο).

Ὡστε στόν ὄρο «ντιμπέιτ», πού ἄλλωστε ἀπλῶς σημαίνει συζήτηση καί κατά κατάχρηση δημόσια τηλεοπτική πολιτική συζήτηση, ἀνταποκρίνεται στήν Ἑλληνική ὁ νοηματικά πληρέστερος ὄρος «τηλ(ε)αναμέτρηση». Ἔτσι καταξιώνεται καί ἡ διδαχή τοῦ φιλοσόφου Ἀντισθένη (444-370 π.Χ.): «Ἀρχή παιδεύσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, - Ἀρχή γιά μάθηση, γιά τήν παιδεία, ἀποτελεῖ ἡ προσεκτική σπουδή τῶν λέξεων, τῶν ὀνομάτων». Ἡ Ἑλληνική γλῶσσα, πράγματι, αὐτή καθαυτή καί κατ' ἐξοχήν μέ τό περιεχόμενο τοῦ λεξιλογίου της ἀσκεῖ ἀγωγή.

Καθόλου, λοιπόν, δέ μᾶς τιμᾷ, τήν Ἑλληνική, τή γλῶσσα τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, νά τήν καταντήσουμε μιά γλῶσσα τουρκοαμερικανιστί «ντίπ καταντίπ ντιμπέιτ»...

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ*

Τοῦ Θ. Σαββίδη

Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ ΑΠΘ, Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τοῦ ΟΔΕΓ Θεσ/νίκης.

Ἡ γλῶσσα κάθε λαοῦ ἀποτελεῖ ἓνα λαμπρό κόσμημά του, πού δηλώνει ταυτόχρονα καί τό ὕψος τοῦ πολιτισμοῦ του. Ὅσο ἀναπτύσσονται οἱ λαοί τόσο καλλιεργοῦνται καί βελτιώνονται οἱ Γλῶσσες τους. Ὅλες οἱ γλῶσσες τῶν λαῶν εἶναι σεβαστές εἴτε αὐτοί εἶναι ἀνεπτυγμένοι πολιτιστικά εἴτε ὄχι. Γι' αὐτό καί ἡ γλωσσολογία ἔχει μεγάλη σημασία γιά τή ζωή καί τήν πολιτιστική ἐξέλιξη του ἀνθρώπου. Ὅποιος, λέει ὁ Γκαίττε, δέν ξέρει ξένες γλῶσσες, δέν ξέρει τίποτε ἀπό τή δική του.

Ὅταν, στόν ἐλληνικό χῶρο, οἱ εἰδήμονες καθηγητές Γλωσσολόγοι, Ἀρχαιολόγοι, Ἱστορικοί κ.λπ. ὁμιλοῦν γιά τήν ὁμορφιά τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας καί τό βαθμό πού ἐπηρέασε τίς εὐρωπαϊκές, αὐτό ἴσως νά φαίνεται ὑπερβολή πού ὑπαγορεύεται ἀπό ὑπέρμετρη ἀγάπη γιά τό ἀντικείμενό τους. Πολλές φορές μάλιστα κάθε προσπάθεια διατήρησης ἢ προβολῆς τῆς Γλῶσσας μας, ἀντιμετωπίζεται, ἀπό ὀρισμένους, μέ εἰρωνεία καί μέ χαρακτηρισμούς τῆς μορφῆς τοῦ «καθαρευουσιανισμοῦ», τοῦ «ἐθνικισμοῦ» ἢ τῆς «ἐλλειψῆς προοδευτικότητας». Ὁ ρόλος ὅμως τῆς Γλῶσσας εἶναι μία καθοριστική παράμετρος στήν ἱστορική πορεία ἑνός ἔθνους. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει πορεία στό μέλλον, χωρίς νά γνωρίζουμε τήν πορεία μας στό παρελθόν. Καί ἓνα ἀπό τά χαρακτηριστικά καί ἀναλλοίωτα σημάδια αὐτῆς τῆς πορείας εἶναι ἡ γλῶσσα μας.

Ὁ Ἡρόδοτος, ἐξιστορώντας τό μεγάλο ἐπίτευγμα τῆς πρόσκαιρης ἔνωσης τῆς Ἑλλάδος ἐναντία στούς Πέρσες εἰσβολεῖς κατά τίς ἀρχές τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα, τοποθετεῖ στό στόμα τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἀθηναίων τή δήλωσιν ὅτι ἀνάμεσα σέ ἄλλα πού ἔνωσαν τούς Ἕλληνες στήν ἀντίστασή τους κατά τῶν βαρβάρων ἦταν ἡ ἴδια ἡ γλῶσσα: «τό Ἑλληνικόν, ἐόν ὁμαίμον τε καί ὁμόγλωσσον» (ἡ ἐλληνική κοινότητα, πού εἶχε κοινό αἷμα καί κοινή Γλῶσσα).

Ἐνα ἀρνητικό παράδειγμα γιά τήν σημασία τῆς Γλῶσσας στήν ἱστορική πορεία καί ἐξέλιξη ἑνός ἔθνους θά μπορούσε νά ἀντληθεῖ ἀπό τήν

* Διάλεξη στήν Ἑλληνική Κοινότητα τῆς Τζέντας (Σαουδικῆς Ἀραβίας).

όμιλία του Άμερικανοεβραίου, τώως ύπουργοῦ ἐξωτερικῶν τῶν Η.Π.Α, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1994, στή διάρκεια τελετῆς βράβεισῆς του ἀπό προσωπικότητες τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου τῶν Η.Π.Α., στήν Οὐάσιγκτον: «Ὁ Ἑλληνικός λαός εἶναι δυσκολοκυβέρνητος καί γι' αὐτό πρέπει νά τόν πλήξουμε βαθιά στίς πολιτισμικές του ρίζες. Ἐννοῶ, δηλαδή, νά πλήξουμε τή Γλώσσα, τή θρησκεία, τά πνευματικά καί ἱστορικά του ἀποθέματα, ὥστε νά ἐξουδετερώσουμε κάθε δυνατότητά του νά ἀναπτυχθεῖ, νά διακριθεῖ, νά ἐπικρατήσει, γιά νά μή μᾶς παρενοχλεῖ στήν Ἀνατολική Μεσόγειο, στή Μέση Ἀνατολή, σέ ὅλη αὐτή τή νευραλγική περιοχή μεγάλης στρατηγικῆς σημασίας γιά μας, γιά τήν πολιτική τῶν Η.Π.Α.».

Σύμφωνα μέ ἔγκυρες πηγές καί ἐπισταμένες μελέτες ἡ Ἑλληνική Γλώσσα εἶναι ἡ πλουσιότερη τοῦ πλανήτη. Συγκεκριμένα ἡ Marianne - Irene Mc Donald, ἀπό τό Santa Fe τῆς Καλιφόρνιας, πού ἀσχολεῖται μέ τήν Ἑλληνική Γλώσσα καταμέτρησε 6.000.000 λέξεις ἐνῶ γιά τήν Ἀγγλική ἀναφέρει 100.000 λέξεις. Ἡ διαφορά αὐτή φαντάζει ὑπερβολική, ὅμως θά πρέπει νά ἀναλοισθεῖ κανεῖς ὅτι μόνο στά δύο ἔργα τοῦ Ὀμήρου, τά ὅποια μάλιστα γράφτηκαν στά πρῶτα στάδια τῆς ἐξέλιξης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, μετρήθηκαν 8.102 διαφορετικές λέξεις.

Ἐκτός ἀπό τόν ἀσύγκριτα τεράστιο ἀριθμό «ἡ Ἑλληνική Γλώσσα συγκεντρώνει τόν πλοῦτο καί τήν ὁμοιογένεια τῆς γερμανικῆς, τή σαφήνεια τῆς γαλλικῆς, τή μουσικότητα τῆς ἰταλικῆς καί τή λυγεράδα τῆς ἰσπανικῆς». Ἡ ἐκτίμηση αὐτή ἀνήκει στόν Γάλλο ποιητή καί λόγιο Claude Fauriel (1772-1884).

Ἡ Ἑλληνική εἶναι μιὰ ἀνεξάντλητη γλώσσα, πού ὄχι ἀπλῶς ἔχει ἐπιβιώσει ἐπί 3.000 χρόνια, παρ' ὅλες τίς περιπέτειες τοῦ ἔθνους μας ἀλλά ζεῖ καί μέσα ἀπό ἄλλες, κυρίως εὐρωπαϊκές, γλώσσες. Στήν Ἱστορία τῶν 4.000 χρόνων πού μιλιέται, καί τῶν 3.000 χρόνων πού γράφεται ἡ Γλώσσα μας, δέν εἶχε πάντα τό ἴδιο λεξιόγιο. Αὐτό συρρικνῶνονταν σέ περιόδους κατακτήσεων καί πλουτίζονταν σέ περιόδους Ἐλευθερίας.

Τά Ἐπη τοῦ Ὀμήρου δέν εἶναι μόνο τό ἀρχαιότερο εὐρωπαϊκό ποίημα, ἀλλά ἀπέτελεσαν τό πρωτότυπο γιά πολλούς μετέπειτα ποιητές, ὅπως ὁ Βεργίλιος, ὁ Δάντης, ὁ Μίλτον κ.λπ. Ἀκόμα καί στούς σύγχρονους, ὅπως ὁ Derek Walcott ἀπό τίς δυτικές Ἰνδίες πού τιμήθηκε μάλιστα μέ τό βραβεῖο λογοτεχνίας τό 1992, εἶναι αἰσθητή ἡ ἔντονη ἐπιρροή τοῦ Ὀμήρου, ὅπως βέβαια καί ὁ ἴδιος σέ κάθε εὐκαιρία δηλώνει. Στίς λέξεις καί τίς ρίζες τῆς ὁμη-

ρικής διαλέκτου στηρίζεται όχι μόνο η σύγχρονη καθομιλουμένη των Ελλήνων, αλλά και ολόκληρη η εύρωπαϊκή ομοιογλωσσία.

Ή από την μακρινή εκείνη εποχή δεν έχει τίποτε αλλάξει. Οι «Έλληνες» του Όμηρου, οι «Παναχαιοί», μιλούσαν την ίδια ακριβώς γλώσσα που μιλούν και οι σημερινοί Έλληνες χρησιμοποιώντας τις ίδιες λέξεις και εκφέροντας τον ίδιο λόγο. Οι χρήστες της Έλληνικής Γλώσσας, παράλληλα με τό διαθέσιμο σημερινό γλωσσικό υλικό, έχουν τη δυνατότητα να άντλούν κατά περίπτωση από τό βαθύ γλωσσικό παρελθόν τους και να ενεργοποιούν λέξεις σύμφωνα με τούς μορφολογικούς και συντακτικούς νόμους της σημερινής μορφής της Γλώσσας τους. Ένας θησαυρός λέξεων έρχεται από τό παρελθόν και χύνεται στην κοίτη του νεοελληνικού λόγου.

Ή Νέα μας Γλώσσα, θά πεϊ, εϊναι η ίδια η Αρχαία που αδιάκοπα μιλημένη από τό ελληνικό έθνος για χιλιάδες χρόνια, από χείλη σε χείλη και από πατέρα σε παιδί, έφτασε ως έμας. «Ή από την εποχή που μίλησε ο Όμηρος ως τά σήμερα, γράφει ο Σεφέρης, μιλούμε, άνασαινούμε και τραγουδούμε με την ίδια γλώσσα». Και ο άλλος μας νομπελίστας, ο Όδυσσέας Ελύτης, θά πεϊ στό λόγο που εκφώνησε στη Στοκχόλμη τό 1979, την ήμερα που του άπονεμήθηκε τό βραβεϊο Νόμπελ: «Μοϊ δόθηκε να γράψω, αγαπητοϊ φίλοι, σε μία γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά μία γλώσσα που μιλιέται επί χιλιάδες χρόνια, χωρίς διακοπή και με ελάχιστες διαφορές... Ή χώρα μου εϊναι εϊπε, μικρή σε έκταση χώρου και άπεραντη σε έκταση χρόνου».

Με την πάροδο του χρόνου η Γλώσσα αυτή μεταπλάσθηκε και μετεξε-λίχθηκε μέσω των περίφημων διαλέκτων, της Αϊολικής, της Δωρικής, της Αττικής, της Ίονικής και τελικά της λεγόμενης Έπικης. Ύστερα η γλώσσα μορφοποϊήθηκε και έμπλουτίστηκε περαιτέρω κατά την κλασική περίοδο και επεκτάθηκε στά τετραπέρατα του κόσμου κατά την ελληνιστική περίοδο. Εν συνεχεία διαδόθηκε μέσω της λατινικής προς όλες τις μετέπειτα εύρωπαϊκές γλώσσες, οι όποτες δανείσθηκαν την μεγαλύτερη δυνατή παρακαταθήκη λέξεων, ριζών και λημμάτων της όμηρικής διαλέκτου, η όποία, σημειωτέον, περιελάμβανε και λέξεις άγνωστες σε μας ως μη χρησιμοποιηθεϊσες υπό του Όμήρου αλλά δαιωνισθεϊσες από τον μετέπειτα Έλληνισμό.

Ό Ίσοκράτης λέει πως ο Έλληνικός Πολιτισμός ύψώθηκε τόσο πολύ και επικράτησε τόσο πλατιά στον κόσμο, ώστε τό όνομα Έλληνας να μη σημαίνει πια την καταγωγή, παρά τον πολιτισμένο άνθρωπο. Εϊναι φανερό

δηλαδή ότι τό όνομα Έλληνας από τόν 4ο π.Χ. αιώνα ακόμη υπερβαίνει τή φυλετική καί τήν έθνογραφική του σημασία καί ταυτίζεται μέ τόν άνθρωπο τής παιδείας είτε αυτός είναι Έλληνας είτε όχι.

Οί κατακτητές Ρωμαῖοι μαγεύτηκαν από τήν Έλληνική Γλώσσα καί σέ κάθε εύκαιρία έσπευδαν νά ακούσουν τούς Έλληνες ρήτορες, οί όποῖοι «ελάλουν ως άηδόνες». Αντίθετα παραξενεύονταν από τόν θαυμασμό όρισμένων Έλλήνων πρός τούς Ρωμαίους τούς όποιους κοροϊδευτικά άποκαλοῦσαν «γραϊκούς». Ο Ρωμαῖος ρήτορας Κικέρων έπισκεύθηκε τήν Ελλάδα προκειμένου νά καλλιεργήσει τήν ρητορική του ικανότητα. Γοητευμένος από τήν Έλληνική Γλώσσα έλεγε: «Εἰ οἱ Θεοὶ διαλέγονται, τήν τῶν Ἑλλήνων γλώτταν χρῶνται».

Ο Ρωμαῖος αὐτοκράτορας Κλαύδιος, προτίμησε νά γράψει τά Άπομνημονεύματά του στήν Έλληνική καί όχι στή μητρική του γλώσσα. Αὐτή ή έπιλογή παρεῖχε μεγαλύτερη δυνατότητα έκφρασης καί όμορφιάς καί ἴσως στό μυαλό του αὐτή ή βιογραφία νά ταυτιζόταν μέ τά Όμηρικά Έπη. Τά τελευταῖα λόγια τοῦ Καίσαρα «καί σύ, τέκνον Βροῦτε» δέν ἦταν λατινικά, όπως συνήθιζε, αλλά Έλληνικά. Έτσι εξέφρασε μέ τόν πιό έντονο τρόπο τά τραγικά συναισθήματα πού τόν διαπέρασαν ταυτόχρονα μέ τό φονικό όργανο. Ο Μάρκος Αὐρήλιος κρατοῦσε στά Έλληνικά τό προσωπικό του ήμερολόγιο, όπου κατέγραφε τίς σκέψεις του.

Στίς μετέπειτα έποχές, παρά τόν όθωμανικό σκοταδισμό, ή Έλληνική Γλώσσα άπετέλεσε κυρίαρχο έργαλεῖο τῶν πνευματικῶν ανθρώπων τής Εὐρώπης. Πίστευαν ότι ή σπουδή τοῦ αρχαίου ελληνικοῦ πνεύματος ενεργοποιεῖ λανθάνουσες δυνάμεις, πού υπάρχουν μέσα στόν σύγχρονο άνθρωπο, τίς όποῖες ο ἴδιος γνωρίζει ότι υπάρχουν, άρκεῖ νά ασχοληθεῖ μαζί τους.

Άς δοῦμε όμως μέ συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεῖα τήν έπιρροή τής Έλληνικής στίς άλλες γλώσσες ξεκινώντας από τήν περισσότερο διαδεδομένη σήμερα γλώσσα στόν πλανήτη, τήν Άγγλική. Μέ μία πρώτη συστηματική καταμέτρηση τῶν ελληνικῶν λέξεων σέ ένα από τά λεξικά τής καθομιλουμένης, ο αριθμός τῶν λέξεων έφθασε τίς 6.500. Άν προχωρήσουμε καί στήν έπιστημονική όρολογία, καλύπτοντας σημαντικό τμήμα της, θά φανεῖ περισσότερο σφαιρικά ο βαθμός έπίδρασης τής Γλώσσας μας στήν Άγγλική. Είναι προφανές ότι ή συμμετοχή τής Έλληνικής στήν έπιστημονική όρολογία είναι πολύ μεγαλύτερη, άπ' ότι στά λεξικά τής καθομιλουμένης. Όμως πολλοί έπιστημονικοί όροι, ιδίως τής Ιατρικής, ένῶ περιλαμβάνονται

μόνο στά έπιστημονικά λεξικά, έν τούτοις εΐναι εύρύτερα γνωστοί καί στήν καθομιλουμένη, π.χ. άρθριοσκληρώση, άνεύρυσμα, άρθραλγία, δερματοπάθεια, μαστεκτομή κ.ά.

Όρισμένοι ύποστηρίζουν ότι οί δανεισμοί τών άλλων γλωσσών προέρχονται από μία «άφηρημένη καί νεκρή άρχαία Έλληνική». Η άλήθεια εΐναι ότι ή συντριπτική πλειοψηφία τών δανεισμών αύτών εΐναι λέξεις πού χρησιμοποιούνταν στήν Άρχαία Έλληνική, χρησιμοποιούνται, όμως καί στή Νέα Έλληνική π.χ. bradyglossia, bradylogia, pandemy, cachexy, chrematistic, criterion, dysecoia, dysgraphia, dyspepsia, thalassocracy, thalposic, cacophony, calligraphy, chthonian, ranacea, psalm, mania, oekosite, ostracism, cacosmia, thaumaturgy, diasym, κ.ά. Αυτό, άπλά δείχνει τή διαχρονικότητα τής Έλληνικής, πού ποτέ δέν έπαψε νά ύφίσταται, νά γράφεται καί νά μιλιέται μέ τό ίδιο έτυμολογικό.

Άναφέρουμε ένα άπόσπασμα του Άγγλου καθηγητου τής Γλωσσολογίας στό Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, R. H. Robins, από τό βιβλίο του «Σύντομη Ίστορία τής Γλωσσολογίας»:

«Φυσικά, δέν εΐναι μόνο στή Γλωσσολογία, όπου οί Έλληνες ύπήρξαν πρωτοπόροι γιά τήν Εύρώπη. Στό σύνολό της, ή πνευματική ζωή τής Εύρώπης (ή φιλοσοφική, ήθική, πολιτική, καί αισθητική σκέψη της) ανάγεται στό έργο τών Έλλήνων στοχαστών, άκόμη καί σήμερα, έπιστρέφουμε άδιάκοπα στήν ελληνική κληρονομιά γιά νά βρούμε έρεθίσματα κι ενθάρρυνση. Ό σημερινός άνθρωπος αισθάνεται αναντίρρητα νά τόν συνδέει μέ τούς Έλληνες μία πνευματική συγγένεια πού δέν νιώθει μέ κανένα προηγούμενο ή σύγχρονο Πολιτισμό. Πιθανώς δέ θά μάθουμε ποτέ μέ βεβαιότητα ποιές περιβαλλοντικές, πολιτισμικές καί βιολογικές συνθήκες προκάλεσαν αύτή τήν λαμπρή άνθηση του ανθρώπινου πνεύματος στήν κλασική Ελλάδα. Αυτό όμως δέ μειώνει καθόλου τήν εύγνωμοσύνη μας γιά τά όσα έπιτελέστηκαν».

Μπορούμε νά ποϋμε ότι ή Γλώσσα στήν χώρα μας άγγιξε αύτόν τό βαθμό τελειότητας, έπειδή έδω έτυχε νά ζήσουν κάποια φωτισμένα μυαλά, όπως οί Άριστοτέλης, Όμηρος, Πραξιτέλης, Θουκυδίδης, Δημόκριτος, Ίπποκράτης, Εύκλείδης, Αΐσχύλος, Σοφοκλής, Εύριπίδης, Πλάτωνα κ.ά. Δέν ήταν, όμως, μόνο αύτά τά φωτεινά μυαλά. Οί άρχαίοι Έλληνες μέ τήν πλούσια φαντασία τους καί τό έξαιρετικά έφευρετικό πνεύμα τους ήταν καί γλωσσοπλάστες.

Η δύναμη αλλά καί ή όμορφιά τής γλώσσας μας καί τών λέξεών της,

έν μέρει ἔγκειται στό ὅτι εἶναι πιό εὐηχες ἀπό ἀντίστοιχες λέξεις ἄλλων Γλωσσῶν. Ἐν μέρει, στόν τεράστιο πλοῦτο τῶν λημμάτων καί τῶν συνωνύμων της, πού δίνουν τή δυνατότητα στό χρήστη της νά κυριολεκτεῖ. Δέν εἶναι τυχαῖο αὐτό πού λένε οἱ Ἀμερικανοί, ὅταν ἀντιμετωπίζουν πρόβλημα κυριολεξίας, «οἱ Ἕλληνες ἔχουν τήν κατάλληλη λέξη» (the Greeks have word for it). Ἡ λέξη π.χ. λακωνικός, δέν εἶναι μία λέξη πού σημαίνει ἀπλά σύντομος, ὅπως τό Ἀγγλικό *brief*. Προῆλθε ἀπό τόν τρόπο ζωῆς καί συμπεριφορᾶς τῶν Σπαρτιατῶν, καί στήν ἔννοιά της περικλείεται ἡ ἀπλότητα, ἡ λιτότητα, ἡ φυσικότητα καί μία θεώρηση τοῦ κόσμου καί τῆς ζωῆς, ὅπως οἱ ἴδιοι τήν ἤθελαν καί τήν ἀντιλαμβάνονταν. Ἕνα ἀκόμη παράδειγμα. Ἡ νοσταλγία δέν εἶναι ἀπλά μιᾶ «ἐπιθυμία καί ἐνθύμηση».

Δέν εἶναι συμπτωματικό ἄλλωστε ὅτι οἱ βασικές ἔννοιες σκέψης καί ἔκφρασης στήν Ἀγγλική -ἀλλά καί στίς ἄλλες Εὐρωπαϊκές γλώσσες- εἶναι λέξεις καθαρά Ἑλληνικές: *analysis* (1667), *synthesis* (1611), *antithesis* (1529), *problem* (1382), *hypothesis* (1596), *method* (1541), *theory* (1605), *practice* (1553), *empiric* (1605), *paradigm* (1483), *music* (1250), *orchestra* (1606), *melody* (1569), *rhythm* (1557), *harmony* (1532), *rhapsody* (1542), *organ* (1000), *hypocrisy* (1225), *theater* (1374), *drama* (1515), *tragedy* (1374), *comedy* (1374), *poetry* (1447), *lyrism* (1859), *symptom* (1398), *diagnosis* (1681), *therapy* (1846), *politic* (1420), *democracy* (1531), *tyranny* (1374), *anarchy* (1539), *despotism* (1727), *oligarchy* (1577), *idea* (1430), *ideology* (1796), *logic* (1362), *dilemma* (1656), *category* (1588), *program* (1633), *system* (1638), *organization* (1432), *etiology* (1656), *symbol* (1450), *syllable* (1384), *phrase* (1530), *dialect* (1551), *dialogue* (1551), *theme* (1300), *theorem* (1551), *axiom* (1485), *physic* (1390), *energy* (1581), *plastic* (1632), *meter* (900), *machine* (1549), *metal* (1300), *mass* (900), *magic* (1386), *myth* (1838), *mystery* (1315), *phenomenon* (1639), *period* (1413), *phase* (1812), *dynamic* (1827), *fantasy* (1382), *crisis* (1543), *criterion* (1647), *dogma* (1600), *psalm* (961), *bible* (1095), *church* (825), *martyr* (900), *liturgy* (1560), *orthodox* (1630), *catholic* (1551), *hymn* (1667), *symmetry* (1563), *assymetry* (1652), *panic* (1420), *mania* (1607), *aesthesis* (1879). Οἱ ἀριθμοί στίς παρενθέσεις δείχνουν τή χρονολογία πού γιά πρώτη φορά οἱ λέξεις αὐτές ἐμφανίζονται σέ Ἀγγλικό κείμενο. Βλέποντας κανεῖς λέξεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου καί τοῦ Ἀριστοτέλη νά εἰσάγονται στήν Ἀγγλική μετά ἀπό 15 ἢ 17 αἰῶνες, δέν μπορεῖ νά μήν ἐκτιμήσει τήν προσφορά αὐτῆς τῆς Γλώσσας στήν ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητας καί βέβαια

τή βαριά κληρονομιά πού κουβαλάμε.

Ἡ καταγραφή καί μόνο τῶν κυριώτερων κλάδων τῶν ἐπιστημῶν, στήν ἀγγλική ἀλλά καί τίς ἄλλες γλώσσες, μᾶς δίνει ἀνάγλυφα τό εὖρος τῆς ἐπίδρασης αὐτῆς:

Aetiology, Anemology, Angiology, Anthropology, Astrology, Astronomy, Biology, Botany, Bryology, Cardiology, Carpology, Cetology, Chemistry, Chorology, Chronology, Cosmology, Craniology, Cryptology, Dactylology, Dendrology, Deontology, Dermatology, Ecology, Economics, Endocrinology, Entomology, Epidemiology, Epistemology, Eschatology, Ethnology, Ethology, Etymology, Genealogy, Geodesy, Geography, Geology, Geometry, Gerontology, Glottochronology, Gynaecology, Haematology, Helminthology, Herpetology, Hippology, Histology, History, Horology, Hydrology, Hypnology, Ichthyology, Lexicology, Limnology, Lithology, Logic, Malacology, Mathematics, Mechanics, Meteorology, Metrology, Mycology, Myology, Myrmecology, Mythology, Nomology, Nosology, Odontology, Oenology, Oncology, Oneirology, Ontology, Oology, Ophiology, Ophthalmology, Ornithology, Orology, Osteology, Otology, Paedology, Palaeontology, Pathology, Pedology, Penology, Petrology, Pharmacology, Philology, Phrenology, Physics, Physiology, Phytology, Pdology, Penology, Petrology, Pharmacology, Philology, Phrenology, Physics, Physiology, Phytology, Psephology, Psychiatrics, Psychology, Pteridology, Philosophy, Rhinology, Scatology, Seismology, Selenology, Semiology, Speleology, Stomatology, Teratology, Theology, Topology, Toxicology, Tribology, Zoology, Zymology, κ.ἄ.

Ὅμως δέν εἶναι τό ὄνομα καί μόνο κάποιος ἐπιστήμης Ἑλληνικό. Ἑλληνική εἶναι καί ἡ ὁρολογία πού χρησιμοποιεῖ αὐτή γιά τήν περιγραφή καί τήν ἐξέλιξή της. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες δέν βάπτισαν ἀπλά τίς ἐπιστήμες ἀλλά τίς δημιούργησαν, τίς καλλιέργησαν καί τίς παρέδωσαν στόν ὑπόλοιπο κόσμο. Πολλοί θεωροῦν ὅτι μόνο ἡ ἰατρική ὁρολογία εἶναι σέ μεγάλο ποσοστό Ἑλληνική. Ἴσως ἐπειδή ἡ ἐπιστήμη αὐτή εἶναι καί ἡ κοντινότερη στόν ἄνθρωπο. Ἀλλά καί οἱ ὑπόλοιποι ἐπιστήμες ἀπό αὐτές πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, ἐκτός ἀπό τό ὄνομα, ἔχουν Ἑλληνική Ὅρολογία. Γιά παράδειγμα στή Βοτανική ἐκτός ἀπό τό ὄνομα καί τήν ὁρολογία θά πρέπει νά προσθέσουμε καί περίπου 500.000 ὀνόματα φυτῶν τά ὅποια εἶναι Ἑλληνικά. Τό ἴδιο ἰσχύει καί στή Ζωολογία ἀλλά καί στίς ὑπόλοιπες ἐπιστήμες σέ μεγαλύτερο ἢ μικρότερο βαθμό.

Βέβαια μπορεῖ νά ἰσχυριστεῖ κανεῖς ὅτι ἡ διείσδυση αὐτή ἔγινε κάποτε στό παρελθόν. Σήμερα πού ὁ πολιτισμός καί ἡ ἀνάπτυξη ἐξαπλώθηκε σέ ἀρκετές ἄλλες χῶρες τοῦ κόσμου συμβαίνει κάτι παρόμοιο; Εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον τό γεγονός ὅτι ἐπιτεύγματα τῶν σύγχρονων ἐπιστημῶν σέ

διάφορα μέρη τοῦ πλανήτη, καί μάλιστα ἐκτός Ἑλλάδος, ἐπιστρατεύεται γιά τήν περιγραφή τους καί πάλι ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα.

Στό σημεῖο αὐτό ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ κάτι πολύ πρόσφατο. Ὁ Ἄγγλος Οἰκονομολόγος James Meade (Τζέημς Μήντ), πού βραβεύτηκε μέ τό Νόμπελ Οἰκονομίας τό 1977, στό νέο του βιβλίο ἀναπτύσσει μία νέα οἰκονομική θεωρία. Ὑποστηρίζει ὅτι: «ὁ Κομμουνισμός σάν οἰκονομική λύση ἀπέτυχε, ὁ Καπιταλισμός εἶναι γεμάτος πληγές, ἄρα μή ἐφαρμοστέος, στήν ἀμιγή τουλάχιστον μορφή του. Τό καλύτερο εἶναι νά δημιουργήσουμε ἕνα νέο οἰκονομικό πλαίσιο, μέ τά ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς ἀλλά καί τῆ διατήρηση τῆς πρωτοβουλίας τοῦ ἀτόμου. Καί πώς νά ὀνομάσουμε αὐτό τό νέο σύστημα, στό ὁποῖο θά ἀξίζει νά ζεῖ κανεῖς; Ἄγαθοτοπία». Agathotopia, λοιπόν, ὀνομάζει τό νέο βιβλίο καί τῆ νέα Θεωρία του. Ἀκόμη πιά συγκεκριμένα, μέ ἀριθμούς, ἡ συμμετοχή τῆς Ἑλληνικῆς στήν πλέον διαδεδομένη εὐρωπαϊκή γλῶσσα τήν Ἀγγλική:

	Σύνολο Λημμάτων	Ἑλληνικά	Ποσοστό
Λεξικά καθομιλουμένης	35.000-43.000	5.250-9.030	15-21%
WEBSTER INTERNATIONAL	166.724	41.214	24,96%
ΙΑΤΡΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	43.716	20.346	46,54%
ΣΥΝΟΛΟ (περιλαμβάνει τους ἰατρικούς ὄρους πού δέν ἔχει τό WEBSTER)	178.903	51.807	29,24%

Ἡ ἐπιρροή τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας στήν Ἀγγλική καί ὁ βαθμός αὐτοτέλειάς της ἐντός αὐτῆς μπορεῖ νά καταδειχθεῖ καί ἀπό τίς δύο ὁμιλίες τοῦ καθηγητῆ Ξενοφώντα Ζολῶτα πού ἔκανε στίς 26.9.1957 καί 2.10.1959 στό Διεθνές Νομισματικό Ταμεῖο. Καί στίς δύο ὁμιλίες του ὁ εἰσηγητής μιλώντας ἀγγλικά χρησιμοποίησε μόνο λέξεις Ἑλληνικές ἢ ἑλληνικῆς προέλευσης ἐκτός ἀπό τά συνδετικά καί τά βοηθητικά ρήματα. Παραθέτουμε τό κείμενο τῶν ὁμιλιῶν του: (Ἐχει δημοσιευθεῖ στό 1ο τεῦχος τῆς «Γλῶσσας»)

* * *

Ἄς δοῦμε στή συνέχεια τῆ συμμετοχή τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας στή Γερμανική, ἡ ὁποία κυριάρχησε τόν αἰῶνα πού ἔφυγε σέ μεγάλο βαθμό στόν εὐρωπαϊκό χῶρο. Κατ' ἀρχήν ὁ Μαρτίνος Λούθηρος, γιά νά δημιουργήσει τήν Γερμανική Γραμματική ἀντέγραψε τήν ἀρχαία Ἑλληνική Γραμματική.

Ὁ μέγας μουσουργός Beethoven ἐπαναλάμβανε συχνά ἐκφράσεις ἀπό Ὅμηρο: «Ὅπως ὁ σοφός Ὀδυσσεύς ἔτσι ξέρω καί ἐγώ νά βοηθῶ τόν

έαυτό μου». Στά σημειωματάριά του βρίσκει κανείς γραμμένη μέ πένα τήν ἐξῆς πρόταση: «Ὁ Σωκράτης καί ὁ Ἰησοῦς εἶναι τά πρότυπά μου». Ἔδινε ἀκόμη ἕναν πρωτότυπο ὀρισμό τῆς διασκέδασης, πού θά ἔπρεπε νά προβληματίσει πολλούς Νεοέλληνες: «*Διασκέδαση σημαίνει, νά εἶναι κανείς μόνος μέ τούς Ἀρχαίους Ἑλληνες*». Ἀπό τήν Ἰλιάδα ἀποστήθισε ἕνα στίχο καί τόν ἐπαναλάμβανε τακτικά. Ἐπεδίωκε δέ νά ὑλοποιήσει τό νόημα τοῦ στίχου στή ζωή του.

*«Ὅτι δέ θά ἤθελα ἄπραγος νά βυθιστῶ στή σκόνη, ἄδοξος ὄχι,
πρῶτα κάτι μεγαλειῶδες θά τελειώσω, τό ὅποιο θά ἀκούν κι οἱ κατοπινοί»*
(Ἰλιάδα, Ραψωδία Χ, στίχοι 304-305)

Τό ἀντίτυπο τῆς Ὀδύσσειας, τό ὅποιο διάβαζε (μετάφραση J.H. Voss) εἶναι γεμάτο ὑπογραμμίσεις, ἰδιαίτερα σ' ἐκεῖνα τά σημεῖα πού θεωροῦσε ὅτι ἀντικατοπτρίζονταν οἱ καταστάσεις τῆς ἐποχῆς του. Τό ἀντίτυπο αὐτό τοῦ Beethoven φυλάσσεται σήμερα στή βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου.

Ὅρισμένους ἀπό τούς στίχους τοῦ Ὀμήρου μέ τούς ὁποίους αἰσθάνονταν ὅτι ταυτίζεται καί ἐκφράζεται εἶναι οἱ ἐξῆς, ὅπου διακρίνει κανείς τίς δοκιμασίες καί τήν ἀντοχή τοῦ Ὀδυσσεά νά ξαναζοῦν στόν μουσουργό.

*Ἡ καρδιά μου στό στήθος σκλήρυνε ἀπό καιρό στόν πόνο
γιατί ἔζησα πολλά καί πολλά πέρασα.*

(Μοιάζει μέ τούς στίχους τῆς Ὀδύσσειας υ 18-19, ἤ τ. 377-378, διότι ἐνδέχεται νά μὴν μεταφέρονται ἀκριβῶς οἱ στίχοι τοῦ Ὀμήρου, ἀλλά μέ κάποια τροποποίηση.)

Ὅμως καί ἀπό τήν ἄλλη ὅλη τήν ὀδύνη τοῦ Ὀδυσσεά ἀντικατοπτρίζεται στόν ἐξῆς στίχο τοῦ Ὀμήρου.

*Αὐτά τραγούδησε ὁ περίφημος Δημόδοκος, μά ὁ Ὀδυσσεάς
ἔλιωσε στόν πόνο καί δάκρυα κύλησαν στά ματόκλαδα καί μάγουλα.*
(Ὀδύσεια, Ραψωδία θ, στίχοι 541-542)

Ἴσως ὁ μουσουργός αἰσθανόταν μία συγγενική σχέση στήν τραγικότητα μέ τόν Ὀμηρο, διότι κατά σύμπτωση ὁ ποιητής λέγεται ὅτι ἦταν τυφλός, ἐνῶ ὁ μουσουργός ἔχανε ὅλο καί περισσότερο τήν ἀκοή του.

Τά τετράδια τοῦ ἔτους 1823 παρουσιάζουν ὅτι ὁ ἀνεψιός ἦταν σέ θέση νά διαβάσει τούς Ἑλληνες τραγικούς. Σ' ἕνα ἄλλο σημειωματάριο διαβάζουμε μία ἀφιέρωση μέ τήν ὁποία δωρίζει στόν ἀνεψιό του Karl, τούς βίους τοῦ Ἀριστείδη καί τοῦ Θεμιστοκλή καί ὅπου τοῦ ἐπισημαίνει καί τοῦ εὐχεται νά εἶναι δίκαιος σάν τόν πρῶτο καί τολμηρός σάν τόν δεύτερο καί ἔτσι,

όπως λέει, μέσα από την γλώσσα νά αντιληφθεῖ τό πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος. Ὅταν κάποτε γνώρισε τόν ἀνεψιό του στόν Ἄγγλο μουσικό Edward Schulz, τοῦ εἶπε: «Μπορεῖτε νά τοῦ δώσετε ὁποιοδήποτε αἶνιγμα στά ἑλληνικά. Ὁ μικρός Οἰδίποδας μπορεῖ νά τό λύσει γιατί γι' αὐτόν, σ'αὐτήν τή γλώσσα, δέν ὑπάρχει κανένα μυστικό».

Ὁ Robert Schumann ἔλεγε ὅτι, ὅταν τόν κατελάμβαναν μεγάλη θλίψη καί ἀπαισιοδοξία, ἔβρισκε παρηγοριά καί δύναμη στό ξεφύλλισμα τοῦ Ὀμήρου. Ὁ Franz Schubert ἔγραψε συνολικά 600 τραγοῦδια, τά 40 ἀπό αὐτά σχετίζονται μέ τήν Ἀρχαία Ελλάδα, ὅπως: «Γανυμήδης», «Ἰφιγένεια», «Ἀντιγόνη», «Ὁ ἀποχαιρετισμός τοῦ Ἐκτορα». Ὁ Franz Liszt ἔγραψε σ' ἓνα γράμμα του: «αἰσθάνομαι ὅτι ὁ Ὀμηρος καί ὁ Πλάτων μέ τριγυρίζουν. Τούς σπουδάζω καθημερινά, τούς σκέπτομαι, τούς καταπίνω».

Ὁ Mozart, ἡ ἄλλη μεγαλοφυΐα τῆς μουσικῆς μεταξύ ἄλλων ἔγραψε τήν 41η Συμφωνία πού τήν ὀνόμασε «τοῦ Διός» (Jupiter-Symphonie), ἀλλά καί τρεῖς ὅπερες οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀρχαῖα ἑλληνικά θέματα. Αὐτές εἶναι: ὁ «Ἀπόλλων καί ὁ Ἰάκινθος», ὁ «Μιθριδάτης, ὁ Βασιλιάς τοῦ Πόντου» καί ὁ «Ἰδομενέας, ὁ Βασιλιάς τῆς Κρήτης». Ὁ Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) πού διάβαζε ἤδη στά δέκα του τόν Ὀμηρο ἔλεγε: «Ὅ,τι εἶναι ἡ καρδιά καί ὁ νοῦς γιά τόν ἄνθρωπο, εἶναι ἡ Ἑλλάδα γιά τήν ἀνθρωπότητα».

Μία ἄλλη μεγάλη μορφή τῶν Γερμανικῶν Γραμμάτων ἦταν ὁ Friedrich Schiller (1759-1805), πολὺπλευρος ἐπιστήμονας, λογοτέχνης καί κατ' ἐξοχήν Ἑλληνιστής. Ὡς ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος καί μάλιστα ὡς ἓνας ἀπό τούς κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς γερμανικῆς γραμματείας ὁ Schiller ἐντρύφησε βαθειά στήν ἀρχαία Ἑλληνική Παιδεία καί Φιλοσοφία. Παραλλήλιζε στήν καθημερινή του ζωή πολλά ρητά τοῦ Ἀριστοτέλη, τόσο μέ τίς προσωπικές του καταστάσεις ὅσο καί μέ τίς κοινωνικές. Ὁ Ὀμηρος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Πλούταρχος, ὁ Λουκιανός εἶναι γιά τόν Schiller ἡ ἀληθινή χαρά τῆς ζωῆς.

Ὁ αὐστριακός ἀρχαιολόγος καί συγγραφέας Ἐγκον Φρίντελ (Egon Friendel) στό βιβλίο του «Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος» τό 1938, ἔγραψε: «Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι τό πλουσιότερο καί ὑποδειγματικότερο, συναρπαστικότερο καί φαντασμαγορικότερο θεατρικό θέαμα τοῦ κόσμου, καί ἡ οἰκουμένη εἶναι τό αἰώνιο καί μεταβλητό, κριτικό καί ἀφοσιωμένο κοινό τους». Εἰδικότερα γιά τήν Ἑλληνική Γλῶσσα ἔλεγε ὁ ἴδιος: «Τό πρῶτο καί μεγαλύτερο καλλιτεχνικό δημιούργημα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ

γλώσσα τους, τό έκπληκτικό γνώρισμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ γλωσσοπλαστική τῆς ἰκανότητα καί ἡ ἐλευθερία σύνταξης, ἡ ὁποία λείπει ὀλοτελα ἀπό τῆ Λατινική καί τίς θυγατρικές τῆς γλώσσες».

Ἡ ἑλληνική παιδεία ἐπηρέασε σέ μεγάλο βαθμό ἀνεξαίρετα ὅλες τίς ἐπιστῆμες στήν Γερμανία καί ὄχι μόνο τίς θεωρητικές. Μάλιστα πολλοί ἐκτιμοῦν ὅτι ἡ ἐπιλογή τῆς Γερμανίας νά θεμελιώσῃ τό ἐκπαιδευτικό τῆς σύστημα στήν Κλασική Ἑλληνική Παιδεία τῆς χάρισε αὐτή τήν ραγδαία ἐπιστημονική καί τεχνολογική ἀνάπτυξη. Ὁ πυρηνικός φυσικός Dr. Werner Heisenberg πού τιμήθηκε μέ τό βραβεῖο Nobel τό 1932 εἶπε στό λόγο του κατά τήν τελετή τῆς βράβειυσῆς του ἀπό τήν Σουηδική Ἀκαδημία: «Ἡ μεγαλύτερη πνευματική μου ἀσκηση ἦταν ἡ θητεία μου στήν ἀρχαία Ἑλληνική».

Μέ στατιστικά στοιχεῖα οἱ ἑλληνικές λέξεις στήν Γερμανική δίνονται μέ τόν παρακάτω πίνακα:

Ἀπλές Ἑλληνικές	2.384
Σύνθετες Γερμανικές	7.043
Παράγωγες Ἑλληνικές	6.507
Συνθέσεις ἀπό:	
Krise (184), Phase (198), Zone (214)	596
Klima (224), Therapie (207), Oeko- (380), Theater (313), Technik (412), Musik (489), Problem (418), Programm (565), System (677), Energie (618), Politik (676)	4.980
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	21.509

Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα δέν εἶναι μόνο τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἡμιθέων ἢ ἡρώων ἀλλά καί ἡ Γλῶσσα πού ἐξέφρασε στή συνέχεια τήν κοσμοθεωρία τοῦ Χριστιανισμοῦ διά τῶν Εὐαγγελίων. Στήν ἑλληνική γράφτηκε ἀπ' εὐθείας ἡ Καινή Διαθήκη, ἡ ὁποία θεωρεῖται τό περισσότερο θεόπνευστο βιβλίο. Ἡ Παλαιά Διαθήκη περισσότερο ἱστορικό βιβλίο μεταφράστηκε καί αὐτό στήν ἑλληνική ἀπό τοὺς 72 λόγιους Ἑβραίους ἐπί Πτολεμαίου τοῦ Β' τοῦ Φιλᾶδελφου. Ἡ διὰδοση τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν στή συνέχεια ἔγινε ἀπό τόν Ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν Παῦλο, ὁ ὁποῖος κήρυξε ἀλλά καί ἔγραψε τίς ἐπιστολές του στήν Ἑλληνική Γλῶσσα. Γιά τήν ὁμορφιά πού ἔδωσε ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα σέ μιὰ θρησκεία ἀγάπης, ὅπως αὐτή τοῦ Χριστιανισμοῦ, θά δανεισθῶ τά λόγια τοῦ γερμανοῦ ποιητή Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832): «**Ἄκουσα τό Εὐαγγέλιο στόν Ἅγιο Πέτρο τῆς Ρώμης σέ ὅλες τίς γλώσσες. Ἡ ἑλληνική ἀντήχησε σάν ἄστρο πού ἐμφανίζεται τῆ νύχτα**».

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ¹

Τοῦ Γεωργίου Κ. Γεωργαλά

Φιλολογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη συγκεντρώσεως, κατατάξεως, ταξινομήσεως, ἐρμηνείας καί κριτικοῦ σχολιασμοῦ τῶν κειμένων. Εἶναι δημιούργημα τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἑλληνιστικῆς Περιόδου κυρίως ἐκείνων πού ἐργάσθηκαν στήν Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας καί ἀργότερα καί στήν Σχολή Γραμματικῶν τῆς Περγάμου.

Βασικός θεμελιωτής τῆς φιλολογικῆς Ἐπιστήμης εἶναι ὁ Ἄριστοφάνης ὁ Βυζάντιος (257-180π.Χ.), διευθυντής τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξέδωσε τά ἔργα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πινδάρου καί ἄλλων προκλασσικῶν καί κλασσικῶν μέ κρίσεις καί σχόλια. Αὐτός εἰσήγαγε τόν τονισμό, πού κατέστη ἀναγκαῖος ἐπειδή μέ τήν παγκοσμιοποίησι τῆς Ἑλληνικῆς, τά πλήθη τῶν ξένων πού τήν μάθαιναν δέν ἤξεραν πού νά τονίζουν τίς λέξεις. Εφηῦρε τούς τόνους καί τά πνεύματα καί εἰσήγαγε τήν χρῆσιν τῆς μικρογραμμάτου γραφῆς (μή κεφαλαῖα) καθώς καί τόν χωρισμό τῶν λέξεων.

Ὁ Ζηνόδοτος ὁ Εφέσιος (β' αἰ. π.Χ.), διευθυντής τῆς ἴδιας Βιβλιοθήκης, ἔκανε κριτικές ἐκδόσεις τῶν ἔργων τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Ἀνακρέοντος καί τοῦ Πινδάρου. Ἐξεπόνησε καί λεξικογραφικά ἔργα.

Ὁ Ἄρισταρχος Σαμόθραξ (216-144 π.Χ.), διευθυντής καί αὐτός τῆς Βιβλιοθήκης, εἶναι ἐκδότης-ἐρμηνευτής τοῦ Ὀμήρου, τοῦ ὁποίου τά ἔργα ἀπεκάθηρε ἀπό τά παρεισφύσαντα νόθα στοιχεῖα, ἐκτελέσας τεράστιο ὑπομνηματιστικό - διορθωτικό ἔργο. Ὑπεστήριξεν, ὀρθῶς, ὅτι ὁ ἴδιος ποιητής εἶναι δημιουργός τῆς Ἰλιάδος καί τῆς Ὀδυσσεΐας.

Ὁ Διονύσιος ὁ Θραῖξ (170-90 π.Χ.) πού ἐξῆσε στήν Ρόδο, εἶναι ὁ πατέρας τῆς Γραμματικῆς. Μέ τό ἔργο του «Τέχνη Γραμματική» διετύπωσε, πρῶτος, ἕνα πλήρες σύστημα κανόνων Γραμματικῆς, ὀλοκληρώνοντας τό ἔργο πού εἶχαν ἀρχίσει ὁ Πρωταγόρας, ὁ Δημόκριτος, ὁ Πλάτων («Κρατύλος»), ὁ Ἄριστοτέλης, ὁ Χρῦσιππος.

Ἄλλοι σπουδαῖοι φιλόλογοι τῆς Ἐποχῆς εἶναι οἱ: Ἀλέξανδρος Αἰτωλός, Λυκόφρων Χαλκιδαῖος, Καλλίμαχος (ὁ μέγας ποιητής), Φιλίτας, Ἐρμησιάναξ, Ἐρατοσθένης (ὁ μαθηματικός), Κράτης καί Δίδυμος. Συνεχιστές τοῦ ἔργου τοῦ Διονυσίου στόν τομέα τῆς Γραμματικῆς εἶναι οἱ Τρύφων, Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος καί Ἡρωδιανός.

Κατά τήν Ἑλληνιστική Περίοδον, ἡ Ἑλληνική γίνεται παγκόσμιος Γλῶσσα· εἶναι ἡ Γλῶσσα τῶν μορφωμένων, τῆς διπλωματίας, τῶν συναλλαγῶν καί φυσικά ἡ ἐπίσημη Γλῶσσα τῶν κρατῶν, πού κυβερνοῦν οἱ Ἕλληνες. Κατ' ἀνάγκην λοιπόν, ἡ Γλῶσσα ἀπλοποιεῖται καί ὑφίσταται κάποιες ξένες ἐπιρροές. Βάσις αὐτῆς τῆς «Κοινῆς Ἑλληνικῆς» εἶναι ἡ Ἀττική Διάλεκτος.

Οἱ ἀλλαγές πού ἐπέρχονται εἶναι:

• Ὁ «ἰωτακισμός»: δηλ. τά η, υ, εἰ, υἱ, οἰ καί υἱ, προφέρονται πλέον ἀδιακρίτως ὡς ι.

• Ἡ ὑποχώρησις τῶν εἰς - μι ρημάτων καί τοῦ κυρίου ἄρθρου.

• Ἡ ἐξαφάνισις τοῦ δυϊκοῦ.

• Ἡ ἄμβλυνσις τῆς διακρίσεως Ὀριστικῆς καί Ὑποτακτικῆς, Παρατατικοῦ καί Ἀορίστου.

• Ἡ ὑποχώρησις τῶν Εὐκτικῆς.

• Ἡ ἀποφυγή τῶν συμπλεκτικῶν συνδέσμων· οἱ προτάσεις συντάσσονται κυρίως κατά παράταξιν.

• Ἡ συσσώρευσις γενικῶν.

• Ἡ χρησιμοποίησις πλεονασμῶν.

• Ἡ βαθμιαία ἐγκατάλειψις τῆς προσωδίας (= ἡ ἐκφώνησις τῶν λέξεων ἀναλόγως τοῦ ἰδιαιτέρου τόνου κάθε φωνήεντος).²

Ἐξ ἄλλου, ἀσιατικῆς ἐπιδράσεις στό ὕφος («ἀσιανός ζῆλος», κατά Στράβωνα) φέρνουν τόν στόμφο καί τήν ὑπερβολική ρητορικότητα. Τά Εὐαγγέλια, πού εἶναι γραμμένα στήν λαϊκή «κοινή» περιέχουν σημιτισμούς, λατινισμούς, περσιτισμούς, αἰγυπτιασμούς πού παίρνουν ἑλληνική μορφή.

Τελικῶς, ἀπό ὅλην αὐτήν τήν ζύμωσιν, ἀναδύεται ἡ νέα ἑλληνική πού διαμορφώνεται ἐπί Βυζαντίου.

Κατά τήν Ἑλληνιστικήν Περίοδον θεμελιώνεται καί ἡ Αἰσθητική, ὡς συστηματική μελέτη τοῦ Ὁραίου. Τόν δρόμο τόν εἶχαν ἤδη ἀνοίξει ὁ Ἀριστοτέλης («Ποιητική») καί ὁ Πλάτων (περί ἀναβαθμῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου). Ὁ Ποσειδώνιος ὁ Ρόδιος (γ' π.Χ.) ἀναφέρεται πλέον στήν ἰδέα τοῦ αἰσθητικῶς «ὑψηλοῦ». Τήν ἰδέαν αὐτήν ὀλοκληρώνει πολύ ἀργότερα (γ' μ.Χ.) ὁ Λογγίνος μέ τό «Περί Ὑψους», πού εἶναι τό πρῶτο πλήρες συστηματικό ἔργο περί αἰσθητικῆς.

1. Τό παρόν εἶναι συντομωτάτη περίληψις κεφαλαίου τοῦ ὑπό ἔκδοσιν βιβλίου «Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἦσαν κοσμοκράτορες» (Ἑλληνιστική Περίοδος) ἀπό τίς ἐκδ. Πελασγός.

2. Τά στοιχεῖα ἀπό τό «Εἰς. στήν Κ. Διαθήκη» τοῦ Ι. Παναγόπουλου (1995).

Η Έλληνική Λογοτεχνία στην Αυστραλία

Τοῦ Θ. Ι. Λάμπου
Καθηγητῆ Ἀγγλικῆς

Ὅλες οἱ προοπτικὲς δείχνουν, ὅτι, ἂν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία στὴν πολυπόλιτισμικὴ Αὐστραλία τῶν 140 περίπου ἐθνοτήτων ἔχει διττὸ χαρακτήρα, ὠριμάζει συνεχῶς ἀπεικονίζουσα ἔτσι τὴ ζωὴ τῶν μεταναστῶν.

Διερωτᾶται κανεὶς κατὰ πόσο ἡ Ἑλλάδα θὰ δείξει περισσότερο ἐνδιαφέρον ἀναγνωρίζουσα ἔτσι τὴ Λογοτεχνία αὐτή, ἢ ὅποια ἄρχισε λίγο μετὰ τὸ ἔτος 1900 νὰ ἀποτελεῖ ἀναγνώριση τῆς συμβολῆς τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν ἔξω ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ μας σύνορα.

Ἄν πραγματικὰ γίνεῖ αὐτό, τότε ὁλόκληρο τὸ φάσμα τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων θὰ ἐμπλουτισθεῖ μὲ νέες ὄψεις καὶ θὰ πάρει νέες διαστάσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀξιόλογων Ἑλλήνων συγγραφέων, ποιητῶν καὶ πεζογράφων, πού διαπρέπουν στὴ φίλη καὶ φιλόξενη αὐτὴ χώρα τῶν 700.000 περίπου ὁμογενῶν, διαφυλάσσοντας ἔτσι τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα -τὴ μητέρα τροφὸν ὅλων τῶν Γλωσσῶν-, καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ὄχι μόνο ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κριτικὴ, συμπεριλαμβάνονται οἱ Δ. Τσαλουμάς, Δρ. Κ. Κάσταν, Β. Καλαμάρα, Ντ. Ἀμανατίδου, Δρ. Γ. Καναράκης καὶ ὁ Θεόδωρος Πατρικαρέας, ὁ ὁποῖος ἔχει τιμηθεῖ καὶ στὴν Ἑλλάδα μὲ Κρατικὸ Βραβεῖο Θεάτρου.

Αὐτὸ τὸν καιρὸ, δύο θεατρικὰ ἔργα τοῦ Θ. Πατρικαρέα «Γιὰ πάντα Μάνα» (βραβευμένο μὲ τὸν τίτλο «Οἱ Διχασμένοι») καὶ «Ὁ θεῖος ἀπὸ τὴν Αὐστραλία», παίζονται μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὸ Σίδνεϋ καὶ στὴ Μελβούρνη, ἐνῶ ἓνα τρίτο τοῦ ἔργου, τὸ «Πέτα τὴ φυσαρμόνικα Πεπίνο», ἀνέβηκε τὸν Μάρτιο στὰ Ἀγγλικά σέ κεντρικὸ θέατρο στὸ Σίδνεϋ καὶ θὰ πραγματοποιήσει περιοδεΐα σέ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Αὐστραλίας.

Τὰ τρία αὐτὰ θεατρικὰ ἔργα πού ἔχουν ἐκδοθεῖ ἤδη στὰ Ἑλληνικά, ἐκδίδονται καὶ στὰ Ἀγγλικά σέ ἓνα τόμο μὲ τὸν τίτλο «Antipodean Trilogy» μέσα στὸν Ἰούνιο, ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο RMIT τῆς Μελβούρνης. Τὸ τρίτο ἀπὸ αὐτά, ἔχει περιληφθεῖ τιμητικὰ στὴν Αὐστραλιανὴ Θεατρικὴ Ἀνθολογία «Theatre of the 60's» μεγάλου ἐκδοτικοῦ οἴκου τῆς Αὐστραλίας. Στὸν τόμο αὐτὸ περιλαμβάνονται τρεῖς ἀκόμη ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστούς Αὐστραλοὺς θεατρικοὺς συγγραφεῖς.

Ὁ Θεόδωρος Πατρικαρέας ἔχει ἀσχοληθεῖ ἐπαγγελματικά μέ τή δημοσιογραφία τόσο στήν Αὐστραλία, ὅσο καί στήν Ἑλλάδα, καί γιά 40 χρόνια ἔχει ἐργασθεῖ σέ πολλές ἐφημερίδες, περιοδικά, στό ραδιόφωνο καί στήν τηλεόραση.

Θεατρικά του ἔργα ἔχουν παιχθεῖ στή σκηνή, στόν κινηματογράφο καί στήν τηλεόραση καί ποιήματά του καί πεζά ἔχουν ἐκδοθεῖ σέ βιβλία καί ἔχουν δημοσιευθεῖ σέ ἐφημερίδες καί περιοδικά καί στίς δύο χῶρες.

Τό ἔργο τοῦ ἀκούραστου αὐτοῦ δημιουργοῦ ἀποτελεῖ τμήμα τόσο τῆς Ἑλληνικῆς, ὅσο καί τῆς Αὐστραλιανῆς λογοτεχνίας, μέ ἰσότιμη θέση καί στίς δύο. Τά προαναφερθέντα ἔργα του εἶναι τά πρῶτα πού γράφτηκαν γιά τούς μετανάστες καί ἀναγνωρίζονται ὡς τά μόνα πού ἐκφράζουν διαχρονικά τήν «ὀλοκληρωμένη μεταναστευτική πραγματικότητα». Ἔχουν παιχθεῖ ἐπιληπτικά τά τελευταῖα 40 χρόνια καί ἐξακολουθοῦν νά συγκινοῦν τό κοινό τόσο στήν Αὐστραλία, ὅσο καί στή χώρα μας.

«Ὁ Θεῖος ἀπό τήν Αὐστραλία» ἔχει πραγματοποιήσει δεκάδες παραστάσεις στίς δύο χῶρες. Σέ κριτική του ἐν λόγῳ ἔργου, ὁ καθηγητής τῆς Ἀγγλικῆς καί μεταναστευτικῆς Λογοτεχνίας, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κουίνσλαντ, δρ. Κ. Κάσταν, τό χαρακτηρίζει «... ἕνα γνήσιο ἀριστουργηματάκι τῆς τέχνης».

Θεωρῶ ἐπίκαιρο, ὅτι ἡ ΓΓΑΕ (Γενική Γραμματεία Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ) πού συνεχίζει μέ συνέπεια τήν πολιτική στήριξης καί δημιουργίας δεσμών καί θεσμών ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐλλαδικοῦ κορμοῦ καί τῆς διασποράς, ἐγκαινίασε στήν Ἀθήνα μέ ἕνα Συμπόσιο τό θεσμό τῆς γνωριμίας τῶν ἀποδήμων πού ὑπηρετοῦν τή Λογοτεχνία στίς διάφορες χῶρες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνδυναμώνοντας ἔτσι τούς ἄρρηκτους δεσμούς ἀνάμεσα στόν ἀπόδημο Ἑλληνισμό καί τή Μητροπολιτική Ἑλλάδα.

Στό ἐν λόγῳ Συμπόσιο, συμμετεῖχαν αὐτή τή φορά Ἑλληνίδες συγγραφεῖς ἀπό Αὐστραλία, Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ, Καναδά, Κύπρο καί Ὁλλανδία.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ... ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ...**ΕΠΟΣ****« Έθνικό Πρόγραμμα Όρολογικού Συντονισμού»**

Στόχος του ΕΠΟΣ είναι η δημιουργία **λειτουργικής υποδομής** για τό συντονισμό και την αναβάθμιση της εκπόνησης Όρολογίας στην Ελλάδα. Μέ το έργο αυτό σχεδιάζεται να καλυφθούν **σε έθνικό επίπεδο** κρίσιμες πτυχές του έργου της Όρολογίας, όπως είναι η εκπαίδευση ατόμων που ασχολούνται με την παραγωγή όρων, ή δημιουργία Ανθρώπινων Δικτύων Όρολογίας (ΑΔΟ), που θα ασχολούνται με διαχείριση μέσω υπολογιστών των όρολογικών δεδομένων (κειμένων και όρων), καθώς και η τεκμηρίωση, ή διάδοση και η χρήση των ελληνικών όρων στην επιστήμη, την Έκπαίδευση, τον ευρύτερο χώρο της Πληροφορικής, καθώς επίσης στη Δημόσια Διοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα.

Η «**Επιτροπή Συντονισμού και η Ομάδα Εργασίας**» του Έθνικού Προγράμματος Όρολογικού Συντονισμού (**ΕΠΟΣ**) απέστειλε ερωτηματολόγιο, μέσω του οποίου επιδιώκει να καταστεί δυνατή η **χαρτογράφηση των Έλληνικών έργων**, που πραγματοποιούνται ή πραγματοποιήθηκαν στον χώρο της Όρολογίας, αλλά και η **καταγραφή των προβλημάτων και των αναγκών** που παρουσιάζονται στον τομέα αυτό. Η πλήρης καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης θα διευκολύνει την αξιολόγησή της και, μέσω αυτής, την αξιοποίηση, βελτίωση και διεύρυνσή της με την προκήρυξη ειδικών έργων στο πλαίσιο του ΕΠΟΣ.

Για περισσότερα στοιχεία και λεπτομέρειες:

Κα Ε. Μάντζαρη (Τηλ.: 68 75 446, Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: elena@ilsp.gr) Ίνστιτούτο Έπεξεργασίας Λόγου (ΙΕΛ), Έπιδαύρου & Άρτέμιδος 6, Παράδεισος Άμαρουσίου 151 25. Άθήνα.

ΔΡΑΣΗ ΟΔΕΓ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΓΚΟΡΛΟΦΚΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἀξιότιμε κύριε,

Ἐμεῖς ἡ Ἑλληνική Κοινότητα τῆς Γκορλόφκα ἐνδιαφερόμαστε νά ἀποκτήσουμε/ἀγοράσουμε γιά μᾶς καί τά παιδιά μας:

1. Ἐντυπο καί ἠλεκτρονικό ὑλικό γιά τήν Ἑλλάδα καί τόν Ἑλληνικό πολιτισμό.
2. Ἐντυπο καί ἠλεκτρονικό ὑλικό γιά τήν διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας.

Ἐχουμε μία δασκάλα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας πού εἶναι Ἑλληνίδα καί διδάσκει ἑλληνικά σέ παιδιά 15 ἐτῶν χωρίς βιβλία κ.λπ. Κάθε εἶδους ἐκπαιδευτικό ὑλικό θά τῆς εἶναι ἐξαιρετικά χρήσιμο.

Ἐπίσης χρειάζεται ἓνα Ἑλληνικό-Ρωσικό καί Ρωσικό-Ἑλληνικό λεξικό. Ἐκτιμοῦμε βαθιά τήν πληροφόρησή μας γιά τά παραπάνω.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε ἐκ τῶν προτέρων περιμένοντας τήν ἀπάντησή σας τό συντομότερο δυνατόν.

Βαλεντίν Μ. Χαραμπατζής

Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητας
τῆς Γκορλόφκα «ΑΡΓΩ»

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΡΛΟΦΚΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ «ΑΡΓΩ»

Ἀγαπητά μας ἀδέλφια

Ἡ ἐπιστολή σας ἦταν μία εὐχάριστη ἐκπληξη γιά μᾶς, καθ' ὅσον δέν εἴχαμε μέχρι σήμερα ξαναεπικοινωνήσει.

Μᾶς συνεκίνησε ἐπίσης ἡ φιλότιμη καί δύσκολη προσπάθειά σας, γιά τήν διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς, μέ τίς πενιχρές δυνατότητες, πού διαθέτετε.

Στόν δύσκολο ἀγώνα σας συμβάλλουμε μέ τήν γνωστοποίηση τοῦ αἰτήματός σας στούς ἀρμόδιους Κρατικούς φορεῖς, στά Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καί Πατρῶν, καθώς καί στόν Ἐκπαιδευτικό Ὄργανισμό «ΔΕΛΤΑ» .

Μέ ἀδελφικούς χαιρετισμούς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤ. ΠΑΥΛΑΚΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στρατηγού Καλλάρη 50

Πρός ΟΔΕΓ

Υπόψη Γεν. Γραμματέα κ. Γεωργίου Παυλάκου

Άγαπητέ κύριε Παυλάκο,

Σε απάντηση τής επιστολής σας με την οποία διαβιβάζετε στο ΕΙΠ τό αίτημα τής Έλληνικής Κοινότητας τής Γκορλόφκα για εκπαιδευτικό υλικό, σās ενημερώνω καί γραπτώς ότι τά αίτήματα αυτά εἶναι τής ἀρμοδιότητας τής Γενικής Γραμματείας Ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ.

(...) Ὅσο γιά τή συμβολή τοῦ ΕΙΠ, ἐντός τῶν ἡμερῶν θά ἀποστείλουμε ὀρισμένες ἀπό τίς ἐκδόσεις μας γιά τή βιβλιοθήκη τής Ἑλληνικής Κοινότητας.

Εὐχαριστοῦμε καί πάλι γιά τήν τακτική ἀποστολή τοῦ περιοδικοῦ σας.

Μέ φιλικούς χαιρετισμούς

Μεϊτάνη Εἰρήνη

* * *

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ - ΑΠΟΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΚΟΡΛΟΦΚΑ «ΑΡΓΩ»

ΚΟΙΝ.: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΘΕΜΑ: «ΑΠΟΣΤΟΛΗ CD ΓΙΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ»

Σε απάντηση ἐπιστολῆς σας, τήν ὁποία διαβίβασε στήν Ὑπηρεσία μας ὁ «Ὄργανισμός γιά τή Διεθνοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» καί στήν ὁποία διατυπώνεται τό ἐνδιαφέρον σας νά ἀποκτήσετε εκπαιδευτικό υλικό, πού θά διευκολύνει τή διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, σās ἀποστέλλουμε σέ CD-ROM «Σειρά Μαθημάτων Ἑλληνικῆς Γλώσσας» πού ἐκπόνησε τό Ἴνστιτοῦτο Ἐπεξεργασίας τοῦ Λόγου.

Μέ τήν ἐλπίδα νά σās φανεῖ χρήσιμο τό υλικό αὐτό, εὐχόμαστε καλή ἐπιτυχία στό ἔργο σας.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΠΟΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΛΗΣ

Ο.Δ.Ε.Γ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Άρμενοπούλου 27, GR-54635 Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 031-200757, 031-998294

Τό νέο Διοικητικό Συμβούλιο πού έκλέχτηκε κατά τίς άρχαιρεσίες, στίς 21.03. 2000 συγκροτήθηκε σέ Σώμα ώς έξής:

1. Δρ Θωμάς Σαββίδης, Πρόεδρος (Έπίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).
 2. Γεώργιος Ψαλτόπουλος, Άντιπρόεδρος (Φιλόλογος).
 3. Εύαγγελία Βακλαβά, Γενική Γραμματεύς (Φιλόλογος).
 4. Βασίλειος Γούσιος, Είδικός Γραμματεύς, (Δικηγόρος).
 5. Εύαγγελία Πατρίκη, Ταμίας (Δημόσιες Σχέσεις).
 6. Άνδρονίκη Δριβαλιάρη, Σύμβουλος Δημοσίων Σχέσεων (Γεωλόγος).
 7. Χάρης Ταντανάσης, Σύμβουλος Οικονομικών Σχέσεων (ΐατρός).
 8. Σμαράγδα Χατζηαντωνίου-Θεοφάνους, Σύμβουλος Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων.
 9. Κωνσταντίνα Συρράκου, Σύμβουλος Έκδόσεων Διοικήσεως.
- Έξελεγκτική Έπιτροπή
1. Μάρθα Ζητηρίδου, (Παρασκευάστρια Α.Π.Θ.).
 2. Κανέλα Οικονόμου, (ΐδ. Υπάλληλος).

Άντιπρόσωπος Όμοσπονδίας

1. Αϊκατερίνη Βαΐου, (Φιλόλογος).

Ό Πρόεδρος του Όργανισμού Διεθνοποίησης τής Έλληνικής Γλώσσας (Ο.Δ.Ε.Γ.) Θεσσαλονίκης Δρ Θωμάς Σαββίδης, (Έπίκουρος Καθηγητής του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) έπισκέφθηκε τήν Τζέντα τής Σαουδικής Άραβίας κατά τό διάστημα άπό 26 μέχρι 30.01.2000, προσκεκλημένος του Γενικού Προξενείου τής Ελλάδος καί τής Έλληνικής Κοινότητας. Σέ μία άψογα όργανωμένη έκδήλωση ό κ. Θωμάς Σαββίδης έδωσε διάλεξη μέ θέμα: «Ή Έλληνική Γλώσσα καί ή συμβολή της στην ανάπτυξη του Παγκοσμίου Πολιτισμού» (δημοσιεύεται στό περιοδικό μας).

«ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» ΧΑΝΙΩΝ

« Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα στήν Κύπρο»

Τήν Κυριακή 16η Ἀπριλίου στό Πολιτιστικό Κέντρο τῆς Ι.Μ. Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου, ὁ «Σύλλογος γιά τήν Ἑλληνική Γλῶσσα» Χανίων πραγματοποίησε διάλεξη μέ θέμα «Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα στήν Κύπρο», τήν ὁποίαν παρακολούθησαν ἄρκε-τοί συμπολίτες μας μεταξύ τῶν ὁποίων καί πολλοί Κύπριοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν στά Χανιά.

Τόν ὁμιλητή κ. Θ. Στοφορόπουλο, ὁ ὁποῖος διετέλεσε πρέσβης στήν Κύπρο καί Διευθυντής τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἴνστιτούτου Στρατηγικῶν Μελετῶν» παρουσίασε στό κοινό ὁ Πρόεδρος τοῦ «Συλλόγου γιά τήν Ἑλληνική Γλῶσσα» π. Χανίων κ. **Μανώλης Ἀλιφιράκης**, ὁ ὁποῖος τόνισε τό ἐνδιαφέρον τοῦ συλλόγου γιά τά ἐθνικά θέματα, ἐνάντια στήν λήθη τῆς ἱστορικῆς μνήμης.

Λαμβάνοντας τόν λόγο ὁ ὁμιλητής ἀνέφερε στήν ἀρχή τῆς ὁμιλίας του ὅτι οἱ Ἕλληνοι ἐπεχείρησαν ἐξ ἀρχῆς νά ἐπιβάλουν ἕνα εἶδος πολιτιστικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στό νησί. Φυσικά τό πρῶτο πού προσπάθησαν νά πλῆξουν ἦταν ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα τῶν κατοίκων.

Ἐν ὀλίγοις καλλιέργησαν ἔντεχνα αἰσθήματα κατωτερότητας καί ἀπαξίωσης σέ ὅσους μιλοῦσαν τήν Ἑλληνική, ἐνῶ ἐπέβαλλαν τίς ἀγγλόφωνες ἐπιγραφές, τήν ἀγγλική σκέψη, τόν ἀγγλικό τρόπο ζωῆς.

Οἱ Κύπριοι ἀντέδρασαν ἔντονα σέ ὅλα αὐτά, τά μικρά παιδιά μάλιστα, πετροβολοῦσαν τά καταστήματα μέ τίς ἀγγλικές ἐπιγραφές.

Μέ τεκμηριωμένα ἐπιχειρήματα ὁ κ. Στοφορόπουλος ἀπέδειξε ὅτι καί μετά τήν ἀνεξαρτησία τῆς νήσου, ἀλλά καί σήμερα μέ τήν κατοχή τοῦ βορείου τμήματός της, γίνεται προσπάθεια ὥστε οἱ Κύπριοι νά ἀποποιηθοῦν τήν Ἑλληνικότητά τους, νά χάνουν τήν γλῶσσα τους.

Δημιουργεῖται τεχνηέντως ἡ ταυτότητα τοῦ νεοκύπριου, ὁ ὁποῖος θά ἀπαρνηθεῖ τήν ἑλληνική του καταγωγή καί θά ἔχει σάν γλῶσσα του τήν Ἀγγλική. Σύμφωνος μέ αὐτές τίς ἀντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις εἶναι καί ὁ Ο.Η.Ε., ὁ ὁποῖος ποδηγετεῖται ἀπό Ἕλληνους καί Ἀμερικανούς.

Τελειώνοντας ὁ κ. Στοφορόπουλος μετέφερε τό αἰσιόδοξο μήνυμα, ὅτι οἱ Κύπριοι ἀντιστέκονται σ' αὐτά τά σχέδια καί οἱ ἄνθρωποι πού τά υἱοθετοῦν γίνονται ὅλο καί λιγότεροι.

Ἀκολούθως ὁ ὀμιλητής ἀπάντησε σέ ἐρωτήσεις τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου, τό ὅποιο ἐπεσήμανε ὁμοιότητες μέ τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στήν Ἑλλάδα σήμερα.

Μίλησε ἀκόμη ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Κυπρίων νομοῦ Χανίων, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε τήν συγκίνηση καί τίς εὐχαριστίες του πρὸς τόν ὀμιλητή καί τόν «Σύλλογο γιά τήν Ἑλληνική Γλώσσα». Ἡ ἐκδήλωση ἔκλεισε σέ ζεστή ἀτμόσφαιρα μέ κεράσματα πρὸς τοὺς προσκεκλημένους.

Ἐνδιαφέρουσα Συζήτηση

Συζήτηση γιά θέματα Γλώσσας, Παιδείας, Πολιτισμοῦ πού διοργάνωσε ὁ «Σύλλογος γιά τήν Ἑλληνική Γλώσσα» Χανίων ἔγινε μέ ἐπιτυχία στό πολιτιστικό κέντρο τῆς Ι.Μ. Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου.

Τήν ἐκδήλωση ἐτίμησε μέ τήν παρουσία του ὁ Νομάρχης Χανίων κ. Γ. Κατσανεβάκης καί οἱ ὑποψήφιοι βουλευτές κ. Κ. Βιρβιδάκης ἀπό τήν Ν.Δ., Κ. Πετρουλάκης καί Ν. Χατζημιχαλάκης ἀπό τό ΔΗΚΚΙ.

Μετά ἀπό χαιρετισμό τοῦ προέδρου κ. **Μ. Ἀλιφιερᾶκη**, ὁ Ἀντιπρόεδρος κ. **Π. Ζαχαρίου** παρουσίασε στοὺς παρευρισκομένους εἰσήγηση ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου.

Ἀκολούθως, τόν λόγο ἔλαβαν ὁ κ. Νομάρχης καί οἱ ὑποψήφιοι βουλευτές, οἱ ὅποιοι ἀπάντησαν καί σέ ἐρωτήσεις τοῦ κοινοῦ πού ἦταν πολυάριθμο. Τό ἐπίπεδο τῶν ὀμιλιῶν ἦταν ὑψηλό καί ἡ συζήτηση ἔγινε σέ πολιτισμένη ἀτμόσφαιρα, πού ἀπαιτεῖ ἡ ἀντιμετώπιση τόσο ζωτικῶν ἐθνικῶν θεμάτων.

Ἡ βραδιά τελείωσε μέ κεράσματα σέ κλίμα ὁμοψυχίας. Σημειωτέον ὅτι ἡ πρόσκληση ἦταν ἀνοικτή πρὸς ὅλους τοὺς ὑποψηφίους.

Ὁ «Σύλλογος γιά τήν Ἑλληνική Γλώσσα» πιστεύει ὅτι συντέλεσε στό ἐστιασμό τοῦ ἐνδιαφέροντος γιά πολιτισμικά θέματα, στὸν νομό Χανίων κατὰ τήν διάρκεια τῆς προεκλογικῆς περιόδου.

* * *

Τό νέο Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ «Συλλόγου γιά τήν Ἑλληνική Γλώσσα» Χανίων, τό ὅποιο ἐξελέγη ἀπό τίς ἀρχαιρεσίες τῆς 9-2-2000 συγκροτήθηκε σέ σῶμα ὡς ἐξῆς.

Διοικητικό Συμβούλιο

Άλιφιεράκης Έμμανουήλ, Πρόεδρος, Ίατρος Καρδιολόγος
Ζαχαρίου Παναγιώτης, Αντιπρόεδρος Γλωσσολόγος,
Καθηγητής Άγγλ. Φιλολογίας
Δοξάκη Έλενη (Γενική Γραμματεύς) Φιλολόγος.
Μαρμαρινοῦ Δέσποινα (Ταμίας) Σύμβουλος Ασφαλίσεων
Φαραντάκη Άλεξία (Υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων) Γλωσσολόγος,
Καθηγ. Άγγλικής Φιλολογίας
Μανωλεδάκης Δημήτριος (Υπεύθυνος πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων)
Άξιωματικός Αστυνομίας
Γιακουμιδάκη Αίκατερίνη, Καθηγήτρια Άγγλικής Φιλολογίας.

Έξελεγκτική Έπιτροπή

Παυλάκη Γεωργία, Καθηγήτρια
Καστανάκης Σπυρίδων, Ίατρος χειρουργός
Μανουσέλης Μιχαήλ, Ίδιωτικός ὑπάλληλος.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τ.Θ. 78035 * 173 10 ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΤΗΛ. 01 - 6519728, ΤΗΛΕΟΜ. 01- 3831466

ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΟΛΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΣΠ. ΣΠΥΡΙΨΗ 244 - ΒΟΛΟΣ - Τ.Κ. 35221* ΤΗΛ.-ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟ (0421) 41.158

**ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ
ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ Γ. ΣΕΦΕΡΗ**

Στίς 7 Φεβρουαρίου στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἰ. Μ. Δημητριάδος καί ἐνώπιον πυκνοῦ ἀκροατηρίου ὁ «Γλωσσικός Ὅμιλος Βόλου», σέ συνεργασία μέ τήν «Ἐνωση Χριστιανῶν Ἐπιστημόνων Μαγνησίας», διωργάνωσαν μιὰ ἀξιόλογη ἐκδήλωση γιά τά ἑκατό χρόνια ἀπό τήν γέννηση τοῦ Γ. Σεφέρη.

Πρῶτος ὁμιλητής ἦταν ὁ **π. Θεμ. Μουρτζινός**, (Θεολόγος-Φιλόλογος), ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τό θέμα:

«Γεώργιος Σεφέρης καί Ἑλληνική Γλῶσσα».

Μετά μίλησε ἡ Φιλόλογος καί Λογοτέχνις κ. **Δήμ. Χριστοδούλου** μέ θέμα:

«Τά τρία κρυφά ποιήματα τοῦ Σεφέρη».

Στό τέλος ἀπήγγειλαν σχετικά ποιήματα οἱ ἡθοποιοί Μαρία Γκιζᾶ καί Βεσίλ. Μητσάκης.

Ἡ ἐκδήλωση αὐτή ἦταν μιά πολύ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου γνωριμία μέ τόν ποιητή, μιά ξενάγηση στόν στοχαστικό του κόσμο καί μιά σημαντικότερη κατάθεση γιά τήν ἀξία τῆς διαχρονικῆς μορφῆς τῆς Γλώσσας μας. Μάλιστα ὁ ποιητής ἀπό πολύ νωρίς ἀκόμη δαισιθάνθηκε τούς κινδύνους, πού θά ἀντι-μετώπιζε ἡ γλῶσσα μας καί πρότεινε νά εἶμαστε πάντα ἄγρυπνοι, γιά νά τήν προστατεύσουμε.

Ἡ ἐκδήλωση, στήν ὁποία παραβρέθηκε καί ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Ἰγνατίου, ἐσημείωσε πλήρη ἐπιτυχία. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἦταν μιά ἀναστάσιμη ἱεραρχία...

περιοδικό

ΕΝΔΟΧΩΡΑ

**γιά τήν Θράκη πού ἐπιμένει,
γιά τόν Ἑλληνισμό πού ἀντιστέκεται**

Νικηταρᾶ 21α * 681 00 Ἄλεξανδρούπολη
τηλ. 0551 - 31329,

Γραφεῖα Θεσσαλονίκης: Καλλιδοπούλου 14

* τ.κ. 546 42 * τηλ. 031 - 916880

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΔΕΓ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

ΨΥΧΟΥΝΤΑΚΗ 9, ΡΕΘΥΜΝΟ, ΤΗΛ. 0831-51405

**« Ἡ Θεσσαλονίκη
- τό Βυζάντιο καί οἱ Ἐκκλησίες τῆς »**

Πολύ ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ ὁμιλία πού δόθηκε στήν αἴθουσα τοῦ ξενοδοχείου «ΚΥΜΑ», μέ θέμα «*Βυζαντινός πολιτισμός - Θεσσαλονίκη*». Ἡ ὁμιλήτρια κ. **Σουζάνα Κοκκονίδου - Ταρτάρα**, Φιλόλογος, καλεσμένη ἀπό τή συμπρωτεύουσα ἀνέπτυξε τό θέμα πολύ ἔντεχνα καί κατατόπισε τό κοινό γιά τήν Ἱστορία καί Ἀρχιτεκτονική πολλῶν σημαντικῶν Βυζαντινῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης (ὅπως αὐτές τῆς Μονῆς Βλατάδων, Ὁσίου Δαβίδ, Ἁγ. Αἰκατερίνης, Παναγίας Χαλκέων, Ἀχειροποιήτου καί ἄλλων), παρουσιάζοντάς τες μέ ἐγχρωμες φωτογραφίες.

Στήν ἐκδήλωση παραβρέθηκαν ὁ Ἀντιδήμαρχος κ. **Γιάννης Φανουργάκης** καί ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Μακεδόνος» κ. **Πασχάλης Κοκκονίδης**.

* * *

**Βραβεύτηκαν
3 Ἑλληνικές Ἐπιγραφές Καταστημάτων**

Ἐπιτυχής ἦταν ἡ ἐκδήλωση ΟΔΕΓ Ρεθύμνης (Ὄργανισμοῦ Διεθνοποίησης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας) ἀπευθυνόμενος στήν πρόσκληση τοῦ Πολιτικοῦ Συλλόγου Γάλλου.

Γέμισε ὁ χῶρος τοῦ πρώην Δημοτικοῦ Σχολείου Γάλλου, ἀπό ὄσους ἐνδιαφέρονταν ν' ἀκούσουν τήν ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία, πού ἀφοροῦσε τή «Γλώσσα τήν Ἑλληνική». Καί γιά νά γίνουμε πιό σαφεῖς τό θέμα ἦταν: «Ἡ Ἑλληνική ὡς μητέρα τῶν ἄλλων γλωσσῶν, ἡ πορεία καί ἡ σπουδαιότητά της στό σύγχρονο κόσμο», τοῦ Γ.Γ. τοῦ ΟΔΕΓ Ν. Τσουπάκη (Τό περιεχόμενο τῆς

όποιας παρουσιάσαμε στο προηγούμενο τεύχος).

Έπειτα ή πρόεδρος του ΟΔΕΓ Άλκηστη Χαραμή βράβευσε τρία καταστήματα της πόλεώς μας, μέ εΰηχες έλληνικές έπιγραφές, εύχαρίστησε τούς παρισταμένους καθώς καί τήν «Κ.Ε.» γιά τά βραβεΐα πού έκτύπωσε άφιλοκερδώς, αλλά καί τή γενικότερη στήριξη της στον ΟΔΕΓ.

Γιά τή βράβευση τών τριών έλληνεπίγραφων καταστημάτων του Ρεθύμνου, ό ΟΔΕΓ επέλεξε τρία εΰηχα έλληνοπρεπή όνόματα.

Τό γνωστό καφέ-μπάρ «Νεφέλη», ιδιοκτησίας **Γεωργ. Ούρανοϋ**, τό έπίσης γνωστό βιβλιοπωλεΐο «Κλεψύδρα» του **Έλευθερίου Δρυγιαννάκη** καί τό νεότευκτο κατάστημα, ειδών διακόσμησης «Δαναός», έπί τής Άρκαδίου ιδιοκτησίας τής **Ειρήνης Άντωνάκη**. Τά βραβεΐα άπένειμαν ό Πρόεδρος του Πολιτιστικού Γάλλου **Ματθαΐος Φραιΐδάκης**, ή Πρόεδρος του Λυκείου Έλληνίδων, **Ίωάννα Βαλαρη** καί ό Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Ρεθύμνου **Γιώργος Λελεδάκης**.

Οί βραβευθέντες καταστηματαρχες δήλωσαν: «Χρέος όλων μας εΐναι νά έχομε στή χώρα μας έλληνικές έπιγραφές καί άν θέλομε καί τίς Ξένες, νά τίς γράφομε άπό κάτω μέ μικρότερα γράμματα, καί τουτο γιά νά Ξέρουμε ότι βρισκόμαστε στήν Έλλάδα καί όχι στήν Άμερική ή τήν Άγγλία».

ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ ...

6 Δεκεμβρίου 1999

Ἀγαπητοὶ ἐκδότες τοῦ Περιοδικοῦ «Ἑλληνικὴ Διεθνὴς Γλῶσσα».

Λαμβάνω τό περιοδικό σας καί σᾶς συγχαίρω, γιά τίς προσπάθειές σας νά διεθνοποιήσετε τήν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα.

Ἐμεῖς ἐδῶ οἱ ὁμογενεῖς προσπαθοῦμε νά τήν μεταδώσουμε στά παιδιά μας καί στά ἐγγόνια μας ἀλλά πολύ δύσκολο, πρῶτον διότι οἱ ἐκκλησίες μας λειτουργοῦν εἰς τήν Ἀγγλικήν καί ψέλνουν τά ὠραῖα τροπάρια, ὅλα σχεδόν Ἀγγλικά, χωρίς ἔτσι νά ἔχουν ἀρμονίαν (μᾶλλον νομίζεις ὅτι εἶσαι σέ θέατρο καί ὄχι σέ λειτουργία), οἱ καθολικὲς ἐκκλησίες λένε «Κύριε ἐλέησον», οἱ ἑλληνικὲς Ὁρθόδοξες λένε (Lord mercy)... 400 χρόνια σκλαβωμένοι οἱ Ἕλληνες δέν ἔχασαν τήν Γλῶσσα τους. Οἱ ἐκκλησίες εἶχαν τά κρυφά σχολεῖα ἐνῶ ἐδῶ οἱ ἐκκλησίες διδάσκουν ἀγγλικά....

Ἐπίσης οἱ Ἀγγλοσάξονες οὐδέποτε θά ἀναγνωρίσουν τήν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὡς μητρικὴ γλῶσσα, ἂν καί χωρίς τίς ἑλληνικὲς λέξεις δέν θά εἶχαν γλῶσσα...

Δυστυχῶς οἱ Ἀγγλοσάξονες πάντοτε προσπαθοῦν νά τήν «πατᾶνε» καί νά τήν χρησιμοποιοῦν μόνον ὅταν τήν χρειάζονται, καί σ' αὐτό εἶναι ὑπεύθυνος ὁ Ἑλληνικὸς λαός, πού ὑποβαθμίζει τήν Ἑλλάδα μέ τήν λαϊκὴ φαγωμάρα καί τόν κομματισμό. Πολέμησα στήν Ἀλβανία τό 1940, ὑπῆρέτησα 4½ χρόνια καί 6 μῆνες στήν πρώτη γραμμὴ καί εἶμαι ἐλαφρὰ τραυματίας.

Ὁ θαυμασμός πολλῶν ἡγετῶν κρατῶν τότε γιά τόν ἡρωϊσμόν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἦταν μεγάλος. Ὁ Στρατηγός τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων Μέσης Ἀνατολῆς εἶπε ὅτι οἱ νίκες τῶν Ἑλλήνων ἄλλαξαν τήν πορεία τοῦ πολέμου τό (1941-42).

Ὁ Νόελ Μπαϊκερ σέ ραδιοφωνικὴ ὁμιλία (28.10.42) στό BBC, εἶπε ὅτι ὁ κόσμος δέν δικαιούται νά λησμονήσῃ τά κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων πού ἔσωσε τόν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμό, ὁ ὁποῖος δημιουργήθηκε ἀπὸ τόν Ἑλληνικὸ λαό πρὶν ἀπὸ 2400 χρόνια. Ὁ Ἕλλην δημιούργησε τήν Δημοκρατία. Ὁ George Bush τό 1991 μίλησε στή Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, λέγοντας ὅτι μόνη της ἡ Ἑλλάδα σταμάτησε τό Σοβιετικὸ τότε ἐπεκτατισμό. Ὅμως τώρα ὅλα τά ξέχασαν καί οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ἀφανεῖς ἥρωες. Ἀλλά καί ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση τί ἔκαμε γιά ἐμᾶς τούς ἥρωες τό 1940; Ὅταν ἀπελύθην τό 1949 κατεστραμμένος ἠθικῶς καί ὑλικῶς ἀναγκάσθηκα νά ἀποδημήσω στίς ΗΠΑ...

Έδω δέν έπαυσα νά είμαι Έλλην έχω μεγάλη δράση γιά τά έθνικά ζητήματα τής Ελλάδος καί διά τήν Έλληνική Γλώσσα, ώς άξιωματούχος τής ΑΧΕΠΑ κάθε χρόνο στίς έξετάσεις τοῦ έλληνικοῦ σχολείου τής περιφέρειας τούς βάζω όμιλία διά τήν σημασία τής Έλληνικής Γλώσσας καί δίνω βραβεῖο καί ένα χρηματικό ποσό στούς άριστούχους.

Γιά 16 χρόνια τώρα κάνω ένα μικρό Πάρτυ στό Δημαρχεῖο τοῦ South San Francisco καί ύψώνουμε τήν Έλληνική Σημαία στίς 25 Μαρτίου, πού κυματίζει γιά 5 ήμέρες.

Όλος ό Έλληνισμός καί τά παιδιά μας καί τά έγγόνια μας είναι υπερήφανοι πού είναι έλληνικής καταγωγής. Χορεύουν καί μιλοῦν Έλληνικά.

Σας συγχαίρω διά τό έργο σας καί σας χαιρετώ.

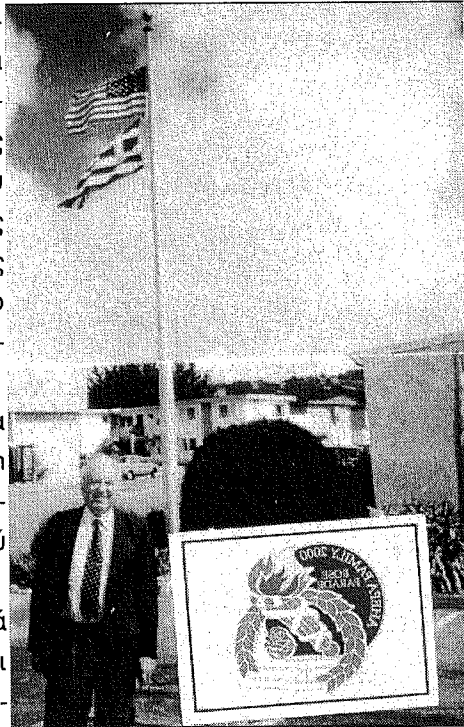
Ήλιος Φράγκος
Καλή Άνάσταση

* * *

**πρός
τόν όργανισμό γιά τή διεθνοποίηση
τής έλληνικής γλώσσας**

Άξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Λάβαμε τήν πρόσκλησή σας, γιά τή συμμετοχή τών μαθητῶν τής Μέσης Έκπαίδευσης στόν διαγωνισμό σας μέ θέμα: «Ένα άξιοθέατο τοῦ χωριοῦ μου», καί, σας διαβεβαιώνουμε ότι θά κάνουμε κάθε προσπάθεια γιά νά φανοῦμε άντάξιοι στό ιερό καθήκον πού όφείλουμε στούς ένδοξους κοινούς προγόνους μας. Ήδη έγινε ή μετάφραση καί διανεμήθηκε στά σχολεῖα. Ζωηρό ενδιαφέρον έδειξαν επίσης καί οί καθηγητές τους.

Ἀδέλφια μας Ἑλληνες,

Κάθε φορά πού φθάνει στό σχολεῖο μας, στό Καστράκι τῶν Ἑλλήνων μιά ἐπιστολή σας, μιά εἰδοποίησή σας, τό περιοδικό σας καί κυρίως ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, οἱ συνεχιστές τοῦ ἀρχαίου ἔνδοξου καί διαχρονικοῦ πολιτισμοῦ, δάκρυα χαρᾶς, συγκίνησης καί μεγαλοσύνης πλημμυρίζουν στά μάτια μας καί ξαφνικά διαπιστώνουμε ὅτι μαζί μέ τά δικά σας καυτά δάκρυα πού χύνονται, κάθε φορά πού μᾶς ἐπισκέπτεσθε καί κυρίως τή στιγμή πού μᾶς ἀποκαλεῖτε « Ἄ δ ἔ λ φ ι α μας », ποτίζουν, δροσιζουν, ἀναζωογονοῦν καί ἀναβιώνουν αὐτήν ἐδῶ τήν πολύπαθη γῆ πού ἄλλοτε μεγαλοουργοῦσε. « Ὅ π ο υ κ α ἰ ν ἄ π ᾶ ω , ἢ Ἑ λ λ ᾶ δ α μ ἑ π ι κ ρ α ἰ ν ε ι ».

Ὡ! Μεγάλη Ἑλλάδα, εἶσαι ταμένη ἀπ' τό Θεό νά ζεῖς στήν αἰωνιότητα, γιατί στίς ἱστορικές σου περιπέτειες, ἀνά τίς χιλιετίες, πάντα θά βρῖσκεται ἓνας ἀνιδιοτελής Παυλάκος, ἓνας φλογερός Κόρμαλης, μιά μαχητική Ἄντα Νουτσιτά-Στεφανέλλη, ἓνας λαός, πού ἐπιμένει νά διατηρεῖ καί νά βιώνει καθημερινά, μέ ἑλληνική συνείδηση, ἦθη, ἔθιμα, παραδόσεις καί, συγχρόνως νά ὑπερηφανεύεται γιά τήν ἔνδοξη καταγωγή του, γιά τόν πολιτισμό του, γιά τά ἀρχαῖα κλασικά μνημεῖα του, γιά τόν Ὅμηρό του μέ τίς θεῖες συλλήψεις του, γιά τούς ἀνθρωποπλάστες προγόνους του, γιά τή θεία τάξη καί ἀρμονία τοῦ κόσμου καί πού ἀποστρέφεται καί ἀπεχθάνεται τή νέα τάξη πραγμάτων, ὅπως μᾶς τήν ἐπιβάλλουν οἱ σημερινοί μας ἡγέτες.

Κουράγιο, ἀδέλφια μας Ἑλληνες, οἱ προσπάθειές σας εἶναι ὑπεράνθρωπες καί οἱ θυσίες ἀνεκτίμητες. Ὅμως ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα θά σᾶς ἀνταμείψει μέ κάθε εἶδους μεγαλεῖο. Θά σᾶς περάσει στήν αἰωνιότητα καί οἱ γενιές πού θά ἀκολουθήσουν θά σᾶς εὐγνωμονοῦν καί θά σᾶς δοξάζουν.

Τό σχολεῖο μας μέ τήν ἔναρξη τῆς νέας χιλιετίας καί μέ τήν ἀνακάλυψη καί νομιμοποίηση τῆς πολιτιστικῆς ταυτότητας τῶν Ἑλληνόφωνων περιοχῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας, ξεκίνησε τήν ἔκδοση ἑνός καινοτομικοῦ περιοδικοῦ μέ περιεχόμενο: διδακτικά προγράμματα ἀπό μαθητές καί δασκάλους καί κυρίως ἔρευνα μελέτη, ἀξιοποίηση καί ἀναβίωση τῆς πολιτιστικῆς τους ἑλληνικῆς κληρονομιάς.

Σᾶς στέλνουμε τήν πρώτη ἔκδοσή μας μέ τή μετάφραση τῆς πρώτης σελίδας γραμμένη ἀπό τήν διευθύντρια Ἄντα Νουτσιτά Στεφανέλλη, καθώς καί τή μετάφραση τῆς δικῆς σας ἐπιστολῆς.

Μέ ἀδελφικούς χαιρετισμούς
Δημοτικό Σχολεῖο Καστρινιάνο ντέϊ Γκρέτσι

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ (δολοφονίας) ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Τοῦ Μενελάου Παγουλάτου

Κύριε Διευθυντά,

Ἡ ἐγγονή μου, μαθήτρια στήν Τετάρτη Τάξι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, προσέφυγε στήν βοήθειά μου καί μοῦ ἐζήτησε νά τῆς ἐξηγήσω τί σημαίνει ἡ λέξις «**μπουράδες**», πού περιέχεται στό «Ἐγχειρίδιο μελέτης καί ἀσκήσεων Γραμματικῆς, ἐπιμέλειας Γεωργίας Διακουμῆ (ἐκδ. Σεπτέμβρης 1998)». Ἐπειδή ἡ λέξις ἦτο ἄγνωστος καί σ' ἐμένα, προσέφυγα στά λεξικά: Μικρό Ἑλληνικό Λεξικό (Τεγόπουλος-Φυτράκης), πού χρησιμοποιοῦν οἱ μαθητές τοῦ Σχολείου, Μπαμπινιώτη (τό πρόσφατο), τῆς Πρώιας (Βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), τό ΠΑΝΛΕΞΙΚΟΝ (ἐξάτομο, ἐπιμέλεια Ι. Κακριδῆ) καί Σταματάκου (τό πολύτομο) καθώσ καί στήν «Μεγάλην Ἑλληνικήν Ἐγκυκλοπαίδεια», καί στήν «Ἐγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα». Κανένα ἀπ' αὐτά τά βοηθήματα δέν περιελάμβανε τήν ἄγνωστη λέξι. Ἐπειδή ὑπέθεσα ὅτι μπορεῖ νά εἶναι ἐτυμολογικό κατάλοιπο ξένης λέξεως, ἀνέτρεξα σέ ξενόγλωσσα λεξικά: Λατινικό, Ἰταλικό, Γαλλικό, Ἀγγλικό, Τουρκικό καί Ἀλβανικό (1980, πραγματεῖται 4στ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), ἀλλά καί πάλιν οἱ προσπάθειές μου ἀπέβησαν ἄκαρπες.

Ἡ ἄγνωστη λέξις περιέχεται στήν σελίδα 128 τοῦ Ἐγχειριδίου, στήν ἀσκηση 295, ἡ ὁποία ἀποσπασματικῶς ἔχει ὡς ἀκολουθως:

«Νά σχηματίσεις τόν ἄλλο ἀριθμό τῶν παρακάτω φράσεων

«Ὁ παλιός ἄρχοντας χρησιμοποιοῦσε στό ἀμάξι **λακέ***

«Στά **ντουλάπια** τῶν **μπουράδων** κρύβουν οἱ μητέρες μας τά γλυκά

«Ὁ **μιναρές** γιά τό **τζαμί** εἶναι ὅ,τι καί τό καμπαναριό γιά τή χριστιανική ἐκκλησία

«Τά περιβόλια τά λέμε **μπαξέδες**

*(Ἐπεξηγηματική ὑποσημείωσις Ἐγχειριδίου): **λακές**=ὑπηρέτης

(Κατά τό λεξικό Μπαμπινιώτη: «ἀμάξι»=αὐτοκίνητο, «ἄμαξα»=ὄχημα πού σύρεται ἀπό ὑποζύγια)

Κατά τό Γαλλικό λεξικό «PETIT LAROUSSE» **Laquais**: «Valet qui porte la livrée» = ὁ ὑπηρέτης πού φέρει τήν οἰκοστολή. Ὁ λακές δέν πρόλαβε τό αὐτοκίνητο. Ὁ σύγχρονος Γάλλος ἄρχοντας χρησιμοποιεῖ στό αὐτοκίνητό

του *chauffeur* και ό Έλληνας άρχοντας τόν «όδηγό».)

Στό άνωτέρω κείμενο ύπάρχουν και οι έξης τουρκικές λέξεις: «**ντουλάπια**» (dolap), «**μιναρές**» (minare, άραβ. minarah=φάρος), «**τζαμί**» (jam) και «**μπαξέδες**» (bakçe).

Στή σελίδα 127 του Έγχειριδίου, σέ άλλη άσκησι μερικων φράσεων περιλαμβάνονται οι άκόλουθες ξενόγλωσσες λέξεις, τουρκικής κυρίως έτυμολογίας: «**μπρίκι**» (τουρκ. ibrik), «**μπογιατζής**» (τουρκ. boyaci), «**μπακάλης**» (τουρκ. baccal), «**χασάπης**» (τουρκ. kasap), «**γόνδολα-γονδολιέρης**» (ιταλ. gondola), «**ταμπούρλο**» (ιταλ. tamburlo, άραβ. tambur), «**ταμπουρλιέρης**» (!!), (αυτή ή κακόχη λέξι δέν ύπάρχει σέ καμιά γλώσσα), «**τσοπάνης**» (τουρκ. çoban), «**χαμάλης**» (τουρκ. hamal), «**τελάλης**» (τουρκ. tellâl).

Είται τόση ή πληθώρα των ξένων λέξεων, κυρίως τουρκικών, ώστε νά διερωτάται κανείς άν πρόκειται για Γραμματική τής Έλληνικής Γλώσσας ή τής Τουρκικής. Η γλωσσική και παιδαγωγική δεοντολογία επιβάλλει νά χρησιμοποιούνται ελληνικές λέξεις για τήν έφαρμογή των κανόνων τής Γραμματικής τής Έλληνικής Γλώσσας. Η άποψις ότι δέν ύπάρχουν προσφορώτερες λέξεις προς παραδειγματισμόν ώρισμένων κανόνων τής Γραμματικής, σημαίνει ότι, οι κανόνες αυτοί δέν έχουν σχέσι μέ τήν Έλληνική Γραμματική και Γλώσσα, αλλά μέ τήν γλώσσα στήν όποία άνήκουν οι χρησιμοποιούμενες ξένες λέξεις.

Οί άνω λέξεις, κατάλοιπα τής τουρκικής κατοχής, μάς γυρίζουν αιώνες πίσω στό παρελθόν. Είται αλήθεια ότι αρκετές λέξεις έχουν επιζήσει και χρησιμοποιούνται ακόμα. Δέν θά πρέπει όμως νά αναφέρονται σέ παραδείγματα, γιατί κατ' αυτόν τόν τρόπο διαιωνίζεται ή χρησιμοποιήσις τους. Θά πρέπει νά αποβληθοϋν από τήν γλώσσα μας. «Τήν γλώσσα μέ τήν όποία ώμιλοϋσαν οι Θεοί» (Κικέρων). Άλλωστε ή Έλληνική γλώσσα διαθέτει εύηχες, δόκιμες και εύχρηστες λέξεις για τίς άνωτέρω έννοιες και έπαγγέλματα: Τό ταμπούρλο, τό λέμε «**τύμπανο**», τήν κακόχη και κατασκευασμένη λέξι ταμπουρλιέρης ή γλώσσα μας τήν αποδίδει μέ τή λέξι «**τυμπανιστής**», πού είται τόσον εύηχη όσο και ό μελωδικός ήχος πού παράγει τό τύμπανο, όταν κρούεται. Για τήν λέξι τσοπάνης, ή Έλληνική γλώσσα διαθέτει τίς δόκιμες λέξεις: «**βοσκός**», «**ποιμήν-ποιμένας**» (άπό τήν ώραία λέξι ποίμνιον) «**αίπόλος**» (για νά προσεγγίσουμε τίς γλωσσικές μας ρίζες). Η λέξι χαμάλης αποδίδεται στήν Έλληνική γλώσσα μέ τήν λέξι «**άχθοφόρος**», (πού αποδίδει κατ' εξαίρετον τρόπο τό έπάγγελμα), για τή λέξι τελάλης

(έπαγγελμα πού σχεδόν έχει εκλείψει), μπορούμε νά χρησιμοποιήσουμε τίς λέξεις «**κῆρυξ-κῆρυκας**» ἢ «**διαλαλητής**». Ἄλλά καί γιά τά ἄλλα ἐπαγγέλματα, πού ἀκόμα χρησιμοποιοῦμε τουρκικές λέξεις, πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε ἑλληνικές: Ὁ χασάπης-**κρεοπώλης**, ὁ μπακάλης-**παντοπώλης**, ὁ μπογιατζῆς-**ἐλαιοχρωματιστής**, ὁ φούρναρης-**ἄρτοποιός** κ.λπ.

Κατά τά ἄνω, τό «Ἐγχειρίδιο Μελέτης καί ἀσκήσεων Γραμματικῆς» ἔχει ἀποβάλλει τόν παιδαγωγικό του χαρακτήρα, γεγονός πού ἔχει ἐπίπτωση στήν ποιότητα ἐκπαιδύσεως πού παρέχει τό Σχολεῖο.

Ἔστειλα μιάν ἐπιστολή μέ τίς ἄνω παρατηρήσεις στά Ἐκπαιδευτήρια πού χρησιμοποιοῦν τό Ἐγχειρίδιο, ὁ Διευθυντής τῶν ὁποίων ἀπάντησε μέ μία εὐγενική Ἐπιστολή, χωρίς ὅμως νά ἀναφέρῃ τήν ἐξήγηση τῆς ἄγνωστης λέξεως «μπουράδες»¹. Ὁ Διευθυντής περαιτέρω ἰσχυρίσθηκε ὅτι:

α) Γιά τόν καθορισμό τῆς ὕλης, ἡ ὁποία διδάσκεται στά Ἑλληνικά Σχολεῖα, ὑπεύθυνο εἶναι τό Ἐπιμελητήριο Παιδείας καί Θρησκευμάτων: Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τήν ὕλη γενικῶς τήν καθορίζει τό Ἐπιμελητήριο, τό ὁποῖο δέν ὑπειέρχεται σέ λεπτομέρειες καί παραδείγματα, πού ἔχουν σχέση μέ ξενόγλωσσες λέξεις καί κανόνες γραμματικῆς ξένης γλώσσας. Ἄλλωστε, στό ἐξώφυλλο τοῦ Ἐγχειριδίου ἀναφέρεται ὅτι ἔχει ἐκδοθεῖ ἀπό τά ἄνω Ἐκπαιδευτήρια καί ὄχι ἀπό τόν Ο.Ε.Δ.Β. (Ὁργανισμός Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων), γιά νά εἶναι κοινῆς χρήσεως σέ ὅλα τά δημοτικά σχολεῖα.

β) Οἱ ἐν θέματι λέξεις ἔχουν «πολιτογραφηθεῖ» στήν καθομιλουμένη Ἑλληνική: Οἱ τουρκικές λέξεις, πού ἐχρησιμοποιοῦντο παλαιότερα σέ εὐρεῖαν ἔκτασι καί χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα περιορισμένως, εἶναι κατάλοιπα τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καί ἐπιβάλλεται γιά πολλούς λόγους, ἡ ἀποβολή τους ἀπό τήν γλώσσα μας. Ἄλλωστε, γιατί νά διδάσκουμε στά παιδιά μας τίς ξένες λέξεις, ἀφοῦ ὑπάρχουν δόκιμες ἑλληνικές λέξεις γιά τά ἴδια πράγματα καί τίς ἴδιες ἔννοιες; Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μπορούμε νά χρησιμοποιοῦμε ξένες λέξεις γιά κάτι πού δέν ὑπάρχει ἀντίστοιχη Ἑλληνική λέξις π.χ. τό μπρίκι, τό καμινέτο, τό ματσακόνι κ.ἄ.

γ) Ὁ ἐξοβελισμός τῆς γλώσσας μας ἀπό τίς ἄνω λέξεις, πού ἀποτελοῦν τόν πλοῦτο τῆς γλώσσας μας, σημαίνει «ἓνα κακῶς ἐννοούμενο σωβι-

1. Τήν ἐξήγησι τῆς λέξεως αὐτῆς ἔδωσε στήν τάξι τοῦ Σχολείου ἡ Ἐπιμελήτρια τοῦ Ἐγχειριδίου. Εἶπε ὅτι μπουράδες εἶναι οἱ «μπουφέδες». Ἐξήγησε τήν ἄγνωστη λέξι μέ μιά γαλλική λέξι («*buffet*»=σκευοθήκη).

νισμό»: "Αν σωβινισμός είναι να χρησιμοποιούμε ελληνικές λέξεις στην όμιλία μας, δέν ξέρω πώς πρέπει να χαρακτηρισθῆ ἡ διδασκαλία στά πρωτοβάθμια Σχολεῖα μας τῶν ξένων λέξεων καί τῶν Κανόνων ξένης Γραμματικῆς².

δ) "Αν οἱ εὐρωπαϊκοί λαοί προσπαθοῦσαν νά ἀποβάλλουν τίς ἐλληνικές λέξεις ἀπό τίς γλώσσες τους δέν θά προκαλοῦσε τήν ἀντίδρασή μας; Στήν ἀποψιν αὐτή γίνεται λάθος ἐκτιμήσεως. Οἱ Γλώσσες τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἔχουν βási τήν Ἑλληνική Γλώσσα, δέν ἔχουν δικές τους λέξεις γιά τά ἴδια πράγματα καί τίς ἴδιες ἔνοιες. Πώς θά μποροῦσε ἡ ἀγγλική Γλώσσα νά ἀποβάλλῃ τίς 152.000 ἐλληνικές λέξεις πού χρησιμοποιεῖ; Μέ ποιές δικές της θά τίς ἀντικαθιστοῦσε;

2. *Σωβινιστής ἦταν ὁ δάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ Κοραῆς, πού ἀγωνίστηκε γιά τόν καθαρό τῆς Γλώσσας μας;*

* * *

Ἀγαπητοί Συνεργάτες

Πρό ἡμερῶν ἔψαχνα στό λεξικό γιά τόν Ἀμμώνιο τόν Λεξικογράφο, ὅταν κατά σύμπτωση βρήκα τό ἀπόσπασμα πού σᾶς κοινοποιῶ. Γραμμένο πρό τοῦ 1963-ἀνύποπτα. **Ἀμμώνιος ὁ λιθοτόμος** (ἀρχ.) χειρουργός ἰατρός, ἀποκληθεῖς **λιθοτόμος**, διότι εἶχεν ἐφεύρει μέθοδον καταθρυμματίσεως τῶν λίθων τῆς κύστεως διὰ μηχανικῶν μέσων ἄνευ διαρρηξέως τῶν τοιχωμάτων αὐτῆς. Ἡ ἐποχή καθ' ἣν ἐζήσεν ὁ Ἀμμώνιος δέν εἶναι ἀκριβῶς γνωστή. Ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ παρέχων περί αὐτοῦ πληροφορίας Ρωμαῖος συγγραφεύς Aulus Cornelius Celsus ἔγραψε τό ἔργον του ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα Τιβερίου (14-37 μ.Χ.), συνάγεται τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀμμώνιος ἐζήσεν εἰς ἐποχὴν παλαιότεραν τῆς σημειωθείσης χρονολογίας.
ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ

Κατόπιν τῶν πιό πάνω, βλέπετε ὅτι οἱ Νεοέλληνες ἔχουν «ἀσθενική» μνήμη ὅσον ἀφορὰ τοὺς προγόνους τους καί δέν ὀνόμασαν τήν μέθοδο τῆς Λιθοτριψίας τοῦ 1984, μέθοδο Ἀμμωνίου, πρὸς τιμὴ τοῦ προγόνου τους.

Εὐχαριστῶ

Βασίλης Γεωργιάννης

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

«ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΚΡΕΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ»

Τοῦ Γιώργου Πετρόπουλου

«Εκδόσεις Γεωργιάδης»

Ἀθῆναι 2000

Ἀκούραστος ὁ συγγραφέας, γνωστός σύγχρονος λογοτέχνης καί συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας, προσφέρει καί πάλι στό ἀναγνωστικό κοινό ἓνα ἔργο πολύτιμο καί σπάνιο.

Μέ βασικούς ὁδηγούς τόν Ν. Πολίτη, τόν Arl Passow, τήν Α. Μεργιάνοῦ καί συλλογές (συγχρόνων) ποιητῶν, ἐρευνᾷ μέ εὐλάβεια τήν Δημοτική καί Λαϊκή ποίηση τῶν λησμονημένων Γκρεκάνων τῆς Νοτ. Ἰταλίας, μέρους τῆς πάλαι ποτέ Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἡ Δημοτική ποίηση ἑνός λαοῦ ἀποτυπώνει τήν καταγωγή καί διαχρονική του ἱστορία, τά συναισθήματά του, τόν καθημερινό βίο, τά ἦθη καί ἔθιμά του. Ἡ ἐμπειρία στό συγκεκριμένο ἀντικείμενο, καί ἡ γραφίδα τοῦ Γ. Πετρόπουλου ἀποκαλύπτουν ὅλες τίς πτυχές τοῦ βίου καί τῶν Ἰδανικῶν τῶν Ἑλληνοφώνων τοῦ σήμερα ἀλλά καί τοῦ χθές.

Στίς θεματικές ἐνότητες, πού παραθέτει κατά ἄριστο τρόπο ὁ συγγραφέας, ἀνευρίσκουμε τά ἀποτυπώματα Λογίων, ἀλλά καί ἀπλῶν-λαϊκῶν ποιητῶν. Λαμβάνουμε μιά γεύση τοῦ ἔργου τοῦ Τόντι, τοῦ ἀξέχαστου Μπ. Καζίλε, τοῦ Κασόνι, τοῦ μεγάλου κ. Ντέ Σάντις, ἀλλά ταυτοχρόνως καί πολλῶν συγχρόνων (Ντ. Ροδᾶ, Φιλ. Κοντέμη κ.ἄ.).

Γνωρίζουμε μέσα σέ λίγες -σχετικῶς- σελίδες τήν θρησκευτική πίστη τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀπουλίας καί Καλαβρίας, τά Μοιρολόγια τους (μέ ρίζες στόν Ὅμηρο), τραγούδια καί ποιήματα γιά τόν καθημερινό μόχθο, γιά τόν ἔρωτα, τήν ἀγάπη γιά τόν τόπο Καταγωγῆς «τό χωρίον», ὅπως λέγουν, καθώς καί τά θλιβερά τραγούδια τῆς μετανάστευσης, πού μαστίζει τά χωριά καί «ρουφᾶ» τήν νιότη στόν ἀδηφάγο βιομηχανικό βορρᾶ καί στά ξένα (Γερμανία, Ἑλβετία, Ἀγγλία). Ἰδιαίτερα ἔμφαση δίδει ὁ ἐρευνητής στήν παρουσίαση πονημάτων, τά ὅποια δείχνουν τήν ἀγάπη τῶν Γκρεκάνων γιά τήν Ἑλλάδα, τήν Γκρετσιά Σαλεντίνα, τήν «γκρίκο» (Ἑλληνο-Σαλεντινὴ καί Ἑλληνο-Καλαβρέζικη διάλεκτο) τήν μοναδική, ἱστορική καί ἱερή κληρονομιά, πού τήν ἔ-

μαθαν «μέ τό γάλα τῆς μάννας».

Συγχρόνως, ὁ συγγραφέας, μᾶς δίδει τήν εὐκαιρία νά αισθανθοῦμε τήν ἀγωνία τῶν Ἑλληνοφώνων γιά τό μέλλον τῆς διαλέκτου, καθώς καί τό παράπονο ἔνεκα τῆς ἐγκατάλειψης, ἀπό αὐτούς πού ὄφειλαν νά βοηθήσουν νά σωθῆ ἡ «γκλῶσσα τοῦ Ἰδομενέου τσέ τοῦ Πυταγκόρα».

Νά εὐχαριστήσουμε τόν Γ. Πετρόπουλο γιά τό ἄριστο πόνημά του καί νά τοῦ εὐχηθοῦμε λίαν συντόμως νά μᾶς προσφέρει τό νέο του δημιούργημα, «Σελίδες Γκρεκάνικης Ποίησης» (ἀπό τίς Ἐκδόσεις «Πελασγός»).

Τό ζητεῖ ἡ «φωνή τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος».

Ἄθ. Κόρμαλης

* * *

Ἀνδρέα Βαρνάβα «Σύντομη Ἱστορία τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α.», ἔκδοσις «Ἴδρυμα Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59», Λευκωσία 2000, σελίδες 100.

Ἡ ἀνά χειρᾶς «Σύντομη Ἱστορία τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α.» (1955-1959) τοῦ Ἀνδρέα Βαρνάβα εἶναι μιά σύντομη ἀλλ' ἄκρως κατατοπιστική καί ἐμπεριστατωμένη συγγραφή, ἡ ὁποία μέ δωρική, θά ἔγραφα, λιτότητα μᾶς θέτει πρό ὀφθαλμῶν ὄχι μόνον τό μεγαλεῖον τῆς Κυπριακῆς ἀντιστάσεως ἐναντίον τῶν Βρεταννῶν ἀποικιοκρατῶν ἀλλά καί τόν διακαή πόθον τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ γιά Ἕνωση μέ τήν μητέρα πατρίδα. Ἡ παροῦσα ἱστορία γραμμένη μέ τρόπο ἀπλό καί κατανοητό εἶναι ἕνα σημαντικό βοήθημα ὄχι μόνον γιά τόν ἐρευνητήν τῆς ἐποχῆς μά καί γιά κάθε καλόπιστον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θά ἤθελε νά ἐξετάσῃ τό Κυπριακό πρόβλημα διαχρονικά. Ἡ ἐξιστορήσις τῶν γεγονότων ἐδῶ ἔχει ἐπιστημονικό χαρακτήρα, ἄν καί τό βιβλίον ὅπως εἶναι γραμμένον ἀπευθύνεται στούς πολλούς. Στούς Ἑλλαδίτες καί τούς Κυπρίους, πού δέν ἔχουν δικαίωμα νά ξεχάσουν. Καί εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητο στίς νέες, κυρίως, γενιές. Ὁ Ἀνδρέας Βαρνάβας κάνει ἀρκετά συχνά μνεΐαν γιά τήν Βρεταννικήν πολιτικήν τοῦ *divide ut regnes*, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τήν ἐκ τοῦ μή ὄντος διαπλοκήν τῆς Τουρκίας στό Κυπριακό. Εἶναι κι αὐτό ἕνα μάθημα γιά τήν συμπεριφορά τῶν φίλων καί συμμάχων ἀπέναντι στόν καθόλου Ἑλληνισμόν. Ὁ συγγραφεύς μᾶς παρέχει μιάν ἀντικειμενικήν καί ἀπροκατάληπτον θεώρησιν τῶν τότε ἱστορικῶν δρωμένων ἀφοῦ ἀφήνει συχνά τά γραπτά ντοκουμέντα νά μιλήσουν περὶ τοῦ λόγου του τό ἀληθές. Κι αὐτά εἶναι οἱ πλέον ἀδιάψευστοι μάρτυρες ἐκείνων τῶν χρόνων τῆς θυσίας καί τῆς μεγαλοσύνης. Γι' αὐτό καλόν θά ᾔτο

τήν «Σύντομη Ίστορία τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α.» (1955-1959) νά τήν διαβάσουν μετά ἰδιαίτερης προσοχῆς καί οἱ ὅπου γῆς ἀλλοδαποί φίλοι μας: Ἑλληνιστές καί φιλέλληνες μήπως, καί ἐπί τέλους κατανοήσουν τί πραγματικά συνέβη καί ἐξακολουθεῖ νά συμβαίνει στοῦ Κυπριακοῦ. Σίγουρα, ἡ παροῦσα ἱστορία εἶναι πλήρης ἀπό κάθε ἀποψη καί εἶναι ἀπ' αὐτές πού δέν διαβάζονται ἀπλῶς ἀλλά, κυριολεκτικά, ρουφιοῦνται ἀπό τόν ἀναγνώστη. Γιά ὅλα αὐτά συγχαίρομεν ἀπό καρδίας τόσον τόν συγγραφέα Ἀνδρέα Βαρνάβα γιά τό ἐξαιρετόν αὐτό πόνημά του, ὅσον καί τό «Ίδρυμα Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγώνα Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959» πού εἶχε τήν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεώς του, ὑπό τήν ἐπιμέλειαν τοῦ μεγάλου Κυπρίου διανοητῆ καί παιδαγωγοῦ Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη, ὁ ὁποῖος τόσα ἔχει προσφέρει στά Κυπριακά Γράμματα.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Στρατῆ Μυριβήλη «Ὁ Βασίλης ὁ Ἀρβανίτης» (Μυθιστόρημα), ἐκδόσεις «Παπαζήση», Ἀθήνα (ἀχρονολόγητον), σελίδες 144. Ἐπιμέλεια Ἄννα Χατζηπαναγιωτίδου.

Οἱ ἐκδόσεις «Παπαζήση» μέ τό International Learning System ἀπευθύνονται στούς προχωρημένους εἰς τήν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἀλλοδαπούς μέσα ἀπό πρωτότυπα κείμενα τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ὅπως ἐν προκειμένῳ τό μυθιστόρημα τοῦ Στρατῆ Μυριβήλη «Ὁ Βασίλης ὁ Ἀρβανίτης», τό ὁποῖον βέβαια ἔχει κριθῆ καί δέν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος γιά μιὰ νέα του κριτική θεώρηση. Ἐκεῖνο πού πρέπει ἐνταῦθα νά ἐξετάσωμεν εἶναι, ἂν πράγματι τό παρόν βιβλίον ἀνταποκρίνεται στίς προσδοκίες τῶν ἐκδοτῶν του, ἤτοι εἰς τήν ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπό προχωρημένους σ' αὐτήν ἑτερογλώσσους καί εἰς τήν διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Ἡ παράθεσις τῶν αὐτουσίῶν κειμένων, σίγουρα, συμβάλλει ἀποφασιστικά εἰς τόν δεύτερον στόχο τῆς ἐκδόσεως, ὁ ὁποῖος γιά τούς ἐπαρκεῖς ἀναγνώστες/μαθητές δέν πρέπει νά δημιουργῆ ἰδιαίτερα προβλήματα καθῶς ὅλα τά βιβλία τῆς σειρᾶς εἶναι προσεκτικά ἐπιλεγμένα πρός τόν σκοπόν αὐτόν.

Παρ' ὅλα αὐτά στίς δύσκολες λέξεις ἢ στούς ἰδιοματισμούς τίθεται παραπομπή καί ἐρμηνεύονται εἰς τήν ἄκρην δεξιά πλευρά ἐκάστης σελίδος εἰς τήν κοινήν λαλουμένην μέ ἀποτέλεσμα τήν μαθησιακὴν εὐχέρειαν, καθῶς ὁ ἀναγνώστης ἀπαλλάσσεται τοῦ πρόσθετου κόπου νά ἀνατρέχῃ συχνά στά διάφορα λεξικά τῆς Ἑλληνικῆς μέ πολλές φορές ἀμφίβολα γνωστικά ἀποτελέσματα. Τό International Learning System ἀποτελεῖ, θά γράφαμε,

μιά πρωτοποριακή μέθοδο διδασκαλίας και, γιατί όχι, αυτοδιδασκαλίας της γλώσσας μας. Όσοσον, για να έχη επιτυχία ή μέθοδος αυτή απαιτείται και ή άοκη προσπάθεια αὐτοῦ πού θέλει να μάθη Ἑλληνικά, ἀφοῦ εἶναι ἀπαραιτήτη και ή δική του διάθεση και ἐπιμονή. Ὅφείλουμε να συγχαροῦμε τίς ἐκδόσεις «Παπαζήση» για τό International Learning System, διότι σέ καιρούς χαλεπούς για τήν Νεοελληνική Γλώσσα προσφέρει ἕνα παιδευτικόν ἔργον ὑψηλῆς ποιότητος ἀλλά και διεθνῶν προδιαγραφῶν μέ σκοπό τήν διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας και Γραμματολογίας. Ὑποκαθιστώντας συγχρόνως τήν κρατικήν ἐκπαίδευσιν, ή ὁποία και στόν τομέα αὐτόν εἶναι ὑποτυπώδης. Για να μή γράψω σχεδόν ἀνύπαρκτη. Ἔτσι ή παροῦσα σειρά ἐπιτελεῖ και ὕψιστον ἐθνικόν ἔργον, ἀφοῦ ή ἀκηδία τῶν ἐκάστοτε κρατούντων ὄλο και περισσότερο συρρικνώνει τούς Ἑλληνομαθεῖς τοῦ κόσμου μας.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Δρος Στρατή Στρατήγη «οἱ Ὀλυμπιακοί Ἀγῶνες Ἀθήνα 2004 και ὁ Δυτικός πολιτισμός», (δοκίμιον), ἐκδόσεις «Sport und buch straub», Κολωνία 2000, σελίδες 24.

Τό παρόν δοκίμιον τοῦ Δρος Στρατή Στρατήγη ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν τήν διάλεξιν του ὡς Προέδρου τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων «Ἀθήνα 2004» στήν Ἀνωτάτη Σχολή Ἀθλητισμοῦ τῆς Κολωνίας. Τό ἀνά χειρας βιβλίον εἶναι δίγλωσσον, στά Ἑλληνικά και στά Γερμανικά, και διαιρεῖται σέ τρία μέρη. Στό πρῶτο μέρος ἔχουμε τόν χαιρετισμόν τοῦ ἀντιπρυτάνεως τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Ἀθλητισμοῦ τῆς Κολωνίας Dr. Gert-Peter Brüggemann, εἰς τόν ὁποῖον ἀναγνωρίζεται τό αὐτονόητον δικαίωμα τῆς χώρας μας να ἀναλάβη τό 1996, ἀντί τῆς Ἀτλάντα, τήν διοργάνωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων ἔτος πού συνέπιπτε μέ τήν συμπλήρωσιν ἑκατόν ἐτῶν ἀπό τήν ἀναβίωσιν των. Στό δεύτερο ὁ Dr. Wolfgang Decker προβαίνει σέ μίαν ἐν τάχει ἀναδρομή τῆς Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἀλλά, κυρίως, τῶν νεωτέρων Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων, ἀπό τό 1896 και ἐντεῦθεν, και δίδει ἔμφαση στίς προσπάθειες ἀναβίωσης των ἀπό τό τότε νεοσύστατο κράτος μας μέ τήν βοήθεια ἐπιφανῶν ἀνδρῶν (Ε. Ζάππας, Δ. Βικέλας).

Στό τρίτο και τελευταῖο μέρος ὁ Δρ. Στρατής Στρατήγης ἀρχικῶς προβαίνει εἰς μίαν ἀναδρομήν και πάλιν τῆς Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων σέ ἀντιπαραβολή πρὸς τούς συγχρόνους τονίζων τήν ἱερότητα και τά πολιτιστικά στοιχεῖα πού ἐμπεριεῖχαν για να καταλήξῃ ὅτι δέν ἀρκεῖ

μόνον ή σωματική άθλησις αλλά άπαιτεΐται και ή άσκησις του πνεύματος. Κατόπιν θίγει τρία καιρια ζητήματα: τό ζήτημα των αναβολικων, την έμπορευματοποίηση του άθλητισμου και την έμπορευματοποίηση των άθλητικων εκδηλώσεων για να καταλήξη ότι ο όρισμός του Jaspers πως ο Δυτικός πολιτισμός σηματοδοτεΐται από την Βίβλο και την αρχαιότητα, δέν βρίσκει απήχηση στην Άμερική της πολυπολιτισμικότητας, της υπεραπλούστευσης και του κέρδους.

Η έν θέματι όμιλία του Δρος Στράτη Στρατήγη θεμελειωμένη ιστορικά περιέχει σημαντικές κοινωνιολογικές έπισημάνσεις γύρω από τον άθλητισμό. Όμως, έτι περισσότερο, μέ θάρρος και μέ περίσκεψη προσεγγίζει όλα τά κακώς κείμενα αυτού, κατονομάζοντας μέ ιδιαίτερη παρρησία αυτά που εκκινούν από την διαφορά αντίληψως των αξιων μεταξύ Ευρώπης και Άμερικής. Πρόκειται για ένα σπουδαΐον άμα και συνοπτικόν κείμενον, τό όποΐον εΐναι λίαν χρησιμον για την κατανόηση της έκβαρβάρωσης του σύγχρονου «Όλυμπιακού» πνεύματος.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Άποδελτίωσις Τύπου

«**Ό κόσμος του σήμερα**» εκδΐδεται κατά μήνα από τους μαθητές της έκτης τάξεως του τρίτου Δημοτικού Σχολείου Πειραιως, υπό την καθοδήγηση των φωτισμένων και πρωτοπόρων δασκάλων του Χρήστου Μακρή (Διευθυντοΐ) και Βασίλη Χατζηπαναγιώτου. Πρόκειται για μία πολύ αξιέπαινη προσπάθεια, ή όποία συμβάλλει ουσιαστικά στην αυτενέργεια των μικρων συντακτων μέ την άπαιτούμενη έπιμέλεια. Πλούσιο σέ ύλη έθνικου, λογοτεχνικου, ιστορικου και ψυχαγωγικου περιεχομένου εΐναι μία άληθινή ανάσα Πολιτισμου μέσα στην σχολική μιζέρια της έποχής μας. Καί καταδεικνύει ότι όπου υπάρχουν οδηγοί και καθοδηγηταί εκεΐ δημιουργούνται τά ταλέντα και προάγεται ο καθόλου πολιτισμός και ή έρευνα που προωθεί την μαθησιακή αναγκαιότητα. Εΐγε και πάλι εΐγε στους δασκάλους αυτούς και στους μικρούς αυτούς άρθρογράφους-έρευνητές.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Συλλόγος για την Έλληνική γλώσσα Ν. Χανίων-Νομαρχιακής αυτοδιοίκηση Ν. Χανίων, «Άφιέρωμα στον Όδυσσέα Έλύτη», Χανιά 1997, σελίδες 112. Έπιμέλεια Έρ. Ρεράκης.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις ἀποτελεῖ φιλολογικό μνημόσυνο γιά τόν Ὀδυσσεά Ἐλύτη πού διωργάνωσε ὁ «Σύλλογος γιά τήν Ἑλληνική γλῶσσα» τοῦ Νομοῦ Χανίων καί ἐν αὐτῇ περιέχονται, πλὴν τοῦ προλόγου του Προέδρου τοῦ συλλόγου Ἐμμανουήλ Ι. Ἀλιεφιεράκη καί τοῦ κειμένου τῆς Νομάρχου Χανίων «Μιά Ἑλλάδα ἀπέραντη», τά δοκίμια «Ὀδυσσεάς Ἐλύτης, ὁ ποιητής τοῦ Αἰγαίου - τό χελιδόνι πέταξε» τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης Δημητρίου Κουκουλομάτη, «Μοναχὴ ἔγνοια ἢ γλῶσσα μου στίς ἀμμουδιές τοῦ Ὀμήρου-Γλῶσσα καί ποίηση στόν Ὀδ. Ἐλύτη», τοῦ Ν. Ε. Παπαδογιαννάκη, Ἀναπλ. καθηγητοῦ στό ἴδιο πανεπιστήμιο, «Θρησκευτικά πρότυπα στό ἔργο τοῦ Ὀδ. Ἐλύτη», τοῦ δρ. Θεολογίας Ἡρακλῆ Ρεράκη, καί «ὁ στίχος τοῦ Ἐλύτη στά ἄσματα τῆς σύνθεσης «Ἄξιον Ἑστί» τῆς φιλολόγου Δήμητρας Πιμπλή.

Στό ἐξαιρετικό αὐτό βιβλίο ἐπιχειρεῖται μιὰ ἐπιτυχῆς προσέγγιση τῆς ποίησης τοῦ Νομπελίστα μας ἀπό τήν ὀπτική γωνία τῶν ὀμιλητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν μιὰ εἰς βάθος διείσδυση σ' αὐτό, παρουσιάζοντας στό πλατύ κοινό ἄγνωστες παραμέτρους τῆς ποίησής του. Ἀποκωδικοποιῶντας δέ αὐτήν βοηθοῦν τά μάλα τόν μέσο κοινὸ ἀναγνώστη στήν κατανόησή της. Ὡς φιλολογικές ἐργασίες εἶναι πρωτότυπες καί, παρά τόν ἐπιστημονικό χαρακτήρα πού τίς διακρίνει, εἶναι εὐληπτες. Τεκμηριώνονται δέ ἀπολύτως ἀπό τούς στίχους αὐτοῦ τούτου τοῦ ποιητῆ. Οἱ εὐστοχες παρατηρήσεις τῶν ὀμιλητῶν, πάνω ἀπ' ὅλα, ἐπισημαίνουν τό χωροχρονικά ἀδιαίρετο τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ ὁποῖος ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα παραμένει τό ἀειθαλές δένδρο τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ. Τά κείμενα τοῦ παρόντος βιβλίου εἶναι τολμηρά, καθώς δίνουν μιάν ἄλλη διάσταση στήν Ἑλληνικότητα καί ἀπό ἀφηρημένη καί γενικόλογη ἔννοια τήν κάνουν ἀπτή πραγματικότητα, πέραν ἀπό τά σύμβολα καί τήν σημειολογία τοῦ Ὀδυσσεά Ἐλύτη πού ἐκφράζεται ποιητικά καί ἐνίοτε κρυπτικά. Καί, νομίζω, ὅτι ὅλοι οἱ συντελεστές τοῦ φιλολογικοῦ αὐτοῦ μνημοσύνου τοῦ μεγάλου μας δημιουργοῦ μᾶς χάρισαν κείμενα πού ἀντέχουν στόν χρόνο. Καί τοῦτο διότι δέν ἀποτελοῦν ὑποκειμενικές θέσεις ἀλλά ἀντικειμενικές τοποθετήσεις πάνω στό corpus τοῦ ἔργου του. Κατά ταῦτα, λοιπόν, τό «Ἀφιέρωμα στόν Ὀδυσσεά Ἐλύτη» ἀποτελεῖ τόν ἀσφαλῆ ὁδηγό προσπέλασης στό βάθος τῶν γλωσσικῶν, νοηματικῶν καί αἰσθητικῶν συνισταμένων τοῦ ποιητῆ.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Συντονιστικού Κέντρου Ἑλληνισμοῦ «Τάσος Ἰσαάκ - Σολωμός Σολωμοῦ» (ἐκδήλωση μνήμης καί τιμῆς), ἐκδόσεις «Τεχνικό Ἐπιμελητήριο Ἑλλάδος», Ἀθήνα 1999, σελίδες 112.

Ὁ παρών τόμος διαιρεῖται σέ δύο ἐνότητες. Ἡ πρώτη εἶναι ἀφιερωμένη στήν ἐκδήλωση μνήμης καί τιμῆς γιά τούς σύγχρονους ἡρωομάρτυρες Τάσο Ἰσαάκ καί Σολωμό Σολωμοῦ, πού διοργανώθη στίς 24 Ὀκτωβρίου 1996 στό πνευματικό κέντρο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ἀπό τό «Συντονιστικό Κέντρο Ἑλληνισμοῦ», καί περιλαμβάνει τούς χαιρετισμούς καί τήν ὀμιλία τοῦ Πανίκου Σωτηρίου γιά τήν Ἱστορία τῆς Κύπρου, καί κατ' ἐπέκτασιν τῆς Ἑλλάδος, γιά τήν ἐλευθερία. Ἡ δευτέρη ἐνότης ἀποτελεῖ σύντομο χρονικό τοῦ Κυπριακοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, 1955-1959, κατά τῶν Βρεταννῶν ἀποικιοκρατῶν καί συνάμα ἓνα συναξάρι τῶν μαρτύρων τῆς Κυπριακῆς λευτεριᾶς τήν ἴδια περίοδο. Ἀρχικά, πρέπει νά συγχαροῦμε τό «Συντονιστικό Κέντρο Ἑλληνισμοῦ» γιά τήν ἐθνοπρεπή του αὐτή ἐκδήλωση πού ἀποδεικνύει περίτρανα ὅτι τό «Δέν ξεχνῶ» ἔχει οὐσία καί νόημα στίς ψυχές τῶν Νεοελλήνων. Προσεγγίζοντες αὐτό τοῦτο τό βιβλίο θά ἐγράφαμε ὅτι εἶναι πολύ χρήσιμον τόσον γιά τούς παλαιότερους πού ἔχουν ἀνάγκη νά ξαναβαπτισθοῦν στήν ἱερά νάματα τῆς ἐθνικῆς μνήμης, ὅσο καί γιά τούς νεωτέρους πού πρέπει νά μάθουν τήν σύγχρονή μας Ἱστορία, πού οἱ ξένοι καί μερικοί ἀργυρώνητοι πράκτορες τους προσπαθοῦν νά τήν λησμονήσουμε. Θά ἦτο κοινός τόπος νά ἐπισημάνουμε ὅτι τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις καί ἐκδόσεις δέν σφυρηλατοῦν μόνον τούς ἐθνικούς δεσμούς τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Κύπρου, μά καί ἀτσαλώνουν τήν θέληση τοῦ ὅπου γῆς Ἑλληνισμοῦ γιά νά ξεπλύνῃ τό ὄνειδος τοῦ 1974 καί νά ἀποκαταστήσῃ τήν τρωθεῖσα τιμή του ἀπό τήν κατάισχύνη τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, πού ὀνομάζεται Τουρκία. Ὅμως, τό σημαντικώτερον πού μᾶς ὑπενθυμίζει τό ἀνά χεῖρας βιβλίον εἶναι ὅτι ἡ Κύπρος εἶναι σάρξ ἐκ τῆς σαρκός τῆς Ἑλλάδος κι ὅτι ὁ ἀπελευθερωτικός ἀγῶνας τοῦ 1955-1959 δέν ἔγινε οὔτε γιά τήν αὐτονομία, οὔτε γιά τήν ἀνεξαρτησία, οὔτε γιά τήν συνομοσπονδία, ὅπως ὑποτονθορίζουν μερικοί κυπροκεντριστές στήν Λευκωσία. Ἀλλά γιά τήν ἔνωση τῆς Μεγαλονήσου μέ τήν μητέρα πατρίδα. Τέλος, ἀκρως ἀξιέπαινη εἶναι ἡ πρωτοβουλία τοῦ «Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου» γιά τήν ἐκδοσιν τοῦ παρόντος. Προσωπικῶς εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ θυσία τόσων ἀγωνιστῶν δέν ἔγινε μάταια καί ὅτι κάποια στιγμή, ἀργά ἢ γρήγορα, θά γίνῃ, παντί τρόπῳ, τό ποθοῦμενον ἤγουν ἡ ἔνωσης ἔστω κι ἂν χρειασθῇ βάθος χρόνου.

Γιῶργος Πετρόπουλος

* * *

Alexander Ashla «Τά Μαριουπολίτικα», (Μελέτη),
έκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθήνα 1999, σελίδες 184.

«Ὅπου καί νά ταξιδέψω ἢ Ἑλλάδα μέ πληγώνει» ἔχει γράψει ὁ Γιώργος Σεφέρης. Καί ὁ στίχος του αὐτός ἀποδεικνύεται ἐξαιρετικά ἐπίκαιρος. Ἰδίως, τώρα, πού ἔρχεται στό φῶς ὁ ἄγνωστος μέχρι πρό τινος Πολιτισμός τῶν Ἑλλήνων τῆς Οὐκρανίας. Καί σ' αὐτό συντελεῖ ἀποφασιστικά ὁ Alexander Ashla μέ τό σημαντικό του βιβλίο «Τά Μαριουπολίτικα», στό ὅποιο καταγράφει τά τραγούδια, τά παραμύθια καί τούς χορούς τῶν ἐκεῖ συμπατριωτῶν μας ἀλλά καί τίς δοκιμασίες των ἀπό τό τσαρικό καί κομμουνιστικό καθεστῶς. Ἡ προσφορά τοῦ συγγραφέως εἶναι κάτι παραπάνω ἀπό πολύτιμη ὄχι μόνο γιατί διασώζει τά πολιτισμικά στοιχεῖα ἐνός ἄγνωστου Ἑλληνισμοῦ καί μᾶς κάνει κοινωνούς αὐτῶν ἀλλά καί ἐπειδὴ μέσα ἀπό τά ποιήματα καί τά παραμύθια τεκμηριώνει τήν Ἑλληνικότητά τους. Τά τραγούδια εἶναι καταφανές ὅτι εἶναι παραλλαγές τῶν ἡμετέρων ἀκριτικῶν καί δημοτικῶν, ἐνῶ τά πρωτότυπα κείμενα τῶν παραμυθιῶν οὐδεμία ἀμφιβολία ἀφήνουν γιά τό ἰδιαίτερο Ἑλληνικό γλωσσικόν ἰδίωμα πού ἐγράφησαν ἢ τό πρῶτον ἐλέχθησαν. Γι' αὐτήν τήν, πράγματι, ἀνεκτίμητη ἐργασία τοῦ Alexander Ashla τοῦ ἀξίζει ὁ δημόσιος ἔπαινος καί ὁ χαρακτηρισμός ὡς «ἀξίου τῆς πατρίδος» πού, δυστυχῶς, σάν σύγχρονος Κρόνος τρώει τά παιδιά της. Ὅμως, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν φωνές σάν κι αὐτή τοῦ συγγραφέως, εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θά ἐπιζήση ὁ ὅπου γῆς Ἑλληνισμός. Γιατί ὁ Alexander Ashla προσφέρει ἕνα ἀληθῶς ἐθνικόν ἔργο συνδέοντας τό παρελθόν μέ τό παρόν. Ἀπό μᾶς ἐναπόκειται ἂν θά ἐνώσουμε τό κομμένο ἀπό τούς καιρούς καί τήν πολιτική ἐθνικό νῆμα γιά νά δημιουργήσουμε μιᾶ γέφυρα ἐπικοινωνίας μέ τούς ξεχασμένους ἀδελφούς μας τῆς Οὐκρανίας. Τό βιβλίο αὐτό εἶναι μιᾶ πρόκληση πρὸς ὅλους κῆρας καί ἰδιῶτες. Τό ἔναυσμα ἐδόθη καί, μάλιστα, κατά τόν καλλίτερον τρόπο. Γιατί τά «Μαριουπολίτικα» ἔχουν τήν δύναμη νά ξυπνοῦν τίς κοιμισμένες συνειδήσεις. Ἀφοῦ ὁ Ἑλληνισμός δέν ἀντέχει ἄλλη συρρίκνωση καί, γενικώτερον ἄλλες ἀπώλειες. Ἀρκεῖ, βεβαίως, νά ὑπάρχη ἡ πολιτική βούληση. Πρὶν κλείσω τήν παροῦσα βιβλιοκριτική θά ἤθελα νά συστηῶ στους ἀναγνώστες τό ἀνά χειρας βιβλίον γιά νά τό διαβάσουν μέ τήν δέουσα προσοχή καί νά προβληματισθοῦν περὶ τοῦ δέοντος γενέσθαι. Καί, ἴσως, τότε κατανοήσουν καί τόν στίχο τοῦ ποιητοῦ μας.

Γιώργος Πετρόπουλος

* * *

Μιράντας Ίωαννίδου -Βοσνάκη «Στήν παλίρροια τοῦ ὄνειρου», (ποιήματα),
ἐκδόσεις «Ίωλκός», Ἀθήνα 1999, σελίδες 160.

Ἡ ποιητική συλλογή τῆς Μιράντας Ίωαννίδου - Βοσνάκη πού ἐπιγράφεται «Στήν παλίρροια τοῦ ὄνειρου» εἶναι μιὰ εὐτυχησμένη στιγμή τῆς Ἑλληνικῆς ποίησης καί μιὰ λυρική μολπή ἀπ' ἐκεῖνες, τίς ὁποῖες στίς μέρες μας σπάνια πιά συναντᾶμε. Τά, συνήθως, ὀλιγόστιχα ποιήματά της εἶναι μικρά κομψοτεχνήματα σπανίας ωραιότητος πού καταθέλγουν τόν φιλόμουσο ἀναγνώστη καί τόν ὀδηγοῦν μέσα στήν μαγεία τῆς αἰσθαντικότητος πού τόσο ἀπλόχερα σκορπίζει μέσα ἀπό τούς καλοδουλεμένους της στίχους ἡ Μιράντα Ίωαννίδου-Βοσνάκη. Πράγματι, ἐδῶ συναντᾶμε μιὰ ἀψεγάδιαστη ἀπό πάσης ἀπόψεως ποίηση πού ἀποπνέει τό ἀκριβό ἄρωμα τῆς γνησιότητος τῶν αἰσθημάτων καί τῆς ἀνεπιτήδευτης εὐαισθησίας, γεγονός πού μαρτυρᾷ ὄχι μόνον τό σπάνιο ποιητικό της ταλέντο μά καί τόν ἰδιαίτερο συγκινησιακό της χαρακτήρα. Οἱ λέξεις της προσεκτικά διαλεγμένες μᾶς χαρίζουν τήν ἄρμονία, πού τόσο ἐλλεῖπει ἐσχάτως ἀπό τόν νεοελληνικό ποιητικό λόγο, καί τήν ποιητικότητα εἰς τήν ἐντελέστερήν της μορφήν. Ὅμως, ἐκεῖ πού πρέπει νά σταθοῦμε ἰδιαίτερα εἶναι ἡ χρῆσις τῶν ἐπιθέτων τῶν προσδιοριζόντων τά ἀκολουθοῦντα οὐσιαστικά. Ὁ πλοῦτος των καί ἡ λεπτότης τῶν συναισθηματικῶν ἀποχρώσεων πού διαχέουν δημιουργοῦν μιὰ ποίηση ἐντόμως ἀνατακτική, γεμάτη καλλιέπεια, δροσιά καί χάρη. Κι ἀπό κοντά οἱ τόσο ζωντανές εἰκόνες, μικρά «ἐνσταντανέ» βγαλμένα μέσα ἀπό τήν καθημερινή ζωή, γεμάτες κίνηση καί πρωτόγνωρη ὁμορφιά. Εἰκόνες πού ἀναρριπίζουν στήν σκέψη μας τήν ζωογόνο αὔρα μιᾶς συμπαντικῆς θέασης ἐνός ἰδατοῦ χωροχρόνου. Μετά ἀπ' ὅλα αὐτά δέν μποροῦμε παρά νά συγχαροῦμε τήν Μιράντα Ίωαννίδου-Βοσνάκη γιά τήν παροῦσα ἐξαίσια ποιητική της συλλογή ἀλλά καί γιά τίς δόκιμες καί ἐπιτυχημένες μεταφράσεις τῶν Paul Courget καί Emile Raguin στά Ἑλληνικά καί τοῦ πραγματικά μεγάλου μας ποιητῆ Γιάννη Κορίδη στά Γαλλικά, πού εὐρίσκονται, ἐν εἴδει ἐπιλόγου, εἰς τήν παροῦσαν ἐκδοσιν.

Γιῶργος Πετρόπουλος

* * *

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Δημήτρη Λαζογιώργου - Έλληνικού

Πολιτιστικός Όργανισμός του Δήμου Αθηναίων

Έλαμψε καί πάλι τό άρχοντικό τής Χατζημιχάλη στήν Πλάκα, ένα άνοιξιάντικο άπόγευμα! Μέ μία πνευματική βεγγέρα, όπως τής παλιάς ώραιάς Αθήνας, όταν εκεί μαζεύοντουσαν καί συζητούσαν προσωπικότητες όπως οί Άγγελος καί Εύα Σικελιανού, Πικιώνης, Παλαμᾶς, Ροϊλός, Καμπούρογλου, Λούβαρης, Όρλάνδος, Πρεβελάκης, Κανελλόπουλος, Τσάτσος, Μυρτιώτισσα καί τόσοι άλλοι. Άφορμή, ή έκδοση καί παρουσίαση του βιβλίου του Δημήτρη Λαζογιώργου - Έλληνικού «ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ, Η ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΠΟΥ ΦΩΤΙΣΕ ΤΟ ΓΕΝΟΣ».

Τήν έκδήλωση προλόγισε ή δημοτική σύμβουλος καί αντιπρόεδρος του Πολιτιστικού Όργανισμού του Δήμου Αθηναίων Έλλη Εύαγγελίδου καί παρουσίαση του βιβλίου έκαναν οί Βασίλειος Βιτσαξής πρέσβυς επί τιμῆ, εκπρόσωπος του Πολιτιστικού Όργανισμού του Δήμου Αθηναίων, Εύάγγελος Μόσχος πρόεδρος τής Έθνικής Έταιρείας των Έλλήνων Λογοτεχνών, Μιχ. Μερακλής καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Άποσπάσματα του βιβλίου διάβασε ή γνωστή ήθοποιός Κατερίνα Χέλμη καί ό συγγραφέας Δ. Λαζογιώργος- Έλληνικός άπήγγειλε τό ποίημα τής Μυρτιώτισσας «Τό κυπαρίσσι τής Πλάκας» γραμμένο γιά τήν Άγγελική Χατζημιχάλη. Η έκδήλωση έκλεισε μέ τήν παράδοση, από τον κο Λαζογιώργο, στο Μουσείο Χατζημιχάλη δύο ζωγραφικών της έργων μέ θέμα τό έσωτερικό Σκυριανών σπιτιών καί 10 χειρογράφων της. Στο ύποβλητικής παλλαϊκής γοητείας άρχοντικό, τής Άγγελικής Χατζημιχάλη παρευρέθησαν εκείνο τό άπόγευμα πλήθος έκλεκτών πνευματικών ανθρώπων που πιστεύουν στήν δύναμη του Νεοελληνικού Πολιτισμού.

Καί ήταν σαν να ήταν εκεί καί ό Περικλής Γιαννόπουλος, ό Δραγούμης, ό Νικόλαος Πολίτης, ό Άγγελος Σικελιανός καί ή Εύα, ό Πικιώνης, ό Λίνος Καρζής, ό Σίμων Καρράς, ή Δόρα Στράτου... όλοι όσοι άφιερώθηκαν στήν διάσωση τής παραδόσεως καί στή χάραξη νέων δρόμων του Νεοελληνικού Πολιτισμού.

Καί σαν να ήταν καί ή ίδια ή Χατζημιχάλη εκεί καί να μάς μνηούσε: «Άγωνιστείτε γιά να γλυκοχαράξει ένας Νεοελληνικός πολιτισμός βγαλμένος μέσα από τίς Πραγματικές δυνάμεις του Έθνους καί στηριγμένος στο άληθινό του περιβάλλον, από όπου θά παίρνει δύναμη καί αξία καί σκοπό...».

Η Άγγελική Χατζημιχάλη, ή μεγάλη κυρία τής Έλληνικής Λαογραφίας έταξε όλη τή ζωή της στήν διατήρηση καί διάδοση του Έλληνικού Λαϊκού Πολιτισμού. Μέ τίς έρευνές της καί τήν συμπαράσταση σε άπλους ανθρώπους καί τεχνίτες από όλη τήν Ελλάδα. Μέ τίς έκθέσεις όχι μόνο στήν Ελλάδα αλλά καί στο έξωτερικό. Μέ τήν ίδρυση εργαστηρίων καί σωματείων λαϊκής τέχνης, καί σχολών όπως τό ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΠΙΤΙ. Μέ τήν συμβολή της στις Δελφικές έορτές. Μέ τήν ζωγραφική της πάνω σε θέματα έμπνευσμένα από τό ελληνικό τοπίο, τά σπίτια καί τίς ελληνικές ένδυμασίες.

Μέ τά τόσα βιβλία, από τά όποϊα σημειώνουμε μερικά όπως «ΣΚΥΡΟΣ», «ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ», «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ», «ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ», «ΡΟΥΜΠΟΥΚΙ-ΤΡΙΚΕΡΙ-ΙΚΑΡΙΑ», «ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», «ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ».

Τό ότι οί νεώτεροι δέν γνωρίζουν ποιά ήταν ή 'Αγγελική Χατζημιχάλη, αλλά καί όσοι γνωρίζουν, εάν θελήσουν, δέν θά μπορέσουν νά βροϋν τά βιβλία μέ τό έργο της, δείχνουν τόν τρόπο μέ τόν όποϊο αντιμετωπίζονται οί γνήσιες έθνικές προσπάθειες από αύτούς πού θέλουν νά κατευθύνουν τήν πολιτική καί πνευματική ζωή τής χώρας.

Εύτυχώς τό ύπέροχο βιβλίο-λεύκωμα για τήν 'Αγγελική Χατζημιχάλη τοϋ Δημήτρη Λαζογιώργου- Έλληνικοϋ τό όποϊο εξέδωσε ό Πολιτιστικός 'Οργανισμός τοϋ Δήμου 'Αθηναίων άποτελεϊ φωτεινή εξαίρεση, καί ή έκδοσή του στίς άρχές τοϋ 2000 καλό οϊωνό για τήν ποιότητα τών εκδόσεων καί γενικά τής πνευματικής ζωής.

'Οποιοι βρεθεϊ στην Πλάκα, αξίζει νά αφήσει τά βήματά του νά τόν οδηγήσουν στον όδó Α. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ 6 (πρώην Υπερείδου 18). Εκεί θά αντικρίσει τό άρχοντικό της, τό όποϊο εκτίσθη από τόν 'Αριστοτέλη Ζάχο τά έτη 1924-31. 'Από τό 1980, λειτουργεί ώς Κέντρο Λαϊκής Τέχνης καί Παράδοσης τοϋ Δήμου 'Αθηναίων. Περιπλανόμενος στά δωμάτια θά λάβει μιá ικανοποιητική ιδέα τοϋ τί έννοοϋσε ή Χατζημιχάλη ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ καί Σύγχρονο Έλληνικό Σπίτι. Όλα άποπνέουν μιá όμορφιά έμπνευσμένη από άρχαία, βυζαντινή καί νεωτέρα έλληνική καλλιτεχνική εύαισθησία.

Περνώντας από τό δωμάτιο στό όποϊο είναι τό γραφεϊó της, άς άφουγκραστεϊ τό μήνυμά της:

«Νά δυνηθεϊ ό λαός εις προσεχές μέλλον νά άνοιξει καί πάλι τά δημιουργά του βάθη, διατηρών τήν όντότητά του καί τήν ιδιορρυθμίαν του. Καί τότε θά μάς είναι έπιτετραμμένη ή έλπίς ότι θά βλαστήσει νέα καλλιτεχνική ζωή εις τήν 'Ελλάδα».

Νίκος Καρράς

* * *

D. HOLTON - P. MACKRIDGE - ΕΙΡΗΝΗ ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ

«Γραμματική τής Έλληνικής Γλώσσας»,

έκδόσεις Πατάκη, 1999

Μέ τήν Έλληνική Γλώσσα έχουν άσχοληθῆ πολλοί ξένοι Έλληνιστές, ιδίως Γερμανοί, Άγγλοι, Ρώσοι καί άλλοι. 'Ο Rafael Kuehner συνέγραψε «Μεγάλη Γραμματική τής Έλληνικής Γλώσσας», τής όποϊας τό πρώτο μέρος (1.500 σελίδες) είναι Μορφολογία καί τό δεύτερο μέρος (1.500 σελίδες)- Σύνταξις, (Ή Σύνταξις μετεφράσθη από τής Γερμανικής εις τήν Έλληνική Γλώσσα υπό τοϋ Εϋσταθίου Σταθάκη, ό όποϊος άφιέρωσε εις τό έργο αύτό

έπτά ἔτη, τό ἐπεράτωσε δέ τό 1879.) Ὁ Bernhardt ἔγραψε «Ἐπιστημονική Σύνταξι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» (Wissenschaftliche Syntax der Griechischen) (1929). Σημειώνω ἐπίσης τήν «Ἱστορική Σύνταξι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» (Historische Syntax der Griechischen) τοῦ Schwab. Ἐξ ἄλλου, οἱ τόνοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπησχόλησαν Ἀκαδημίες ξένων χωρῶν: τοῦ Βερολίνου (1909) καί τῆς Μόσχας (1962). (Ἰδέξ Ἰ. Γαβριηλίδη «Ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ἑλληνικῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης», κεφ. «Ἡ ἀναπηρία τῆς ἑλληνικῆς γλωσσολογικῆς κριτικῆς».)

Ἐδῶ θά χαιρετίσω τήν Γραμματική τῶν «τριῶν» γιά δύο λόγους. Πρῶτον, ἐπειδῆ αὐτή ἀποδίδει (μετά τόν καθηγητή Τσοπανάκη) εἰς τόν ὄρο Γραμματική τό πλήρες περιεχόμενό του: Γραμματική ἴσον Μορφολογία καί Σύνταξις. Τό ἴδιο περιεχόμενο εἶχε ἡ Γραμματική καί τόν 19ο αἰῶνα: «Γραμματική Ἑλληνική, περιέχουσα τό Ἑτυμολογικόν καί τό Συντακτικόν» τοῦ Γεωργίου Ζαχαριάδου (1816), «Ἑλληνική Γραμματική, εἰσάγουσα καί τήν Σύνταξιν» τοῦ Ἀν. Σακελλαρίου (1863). Δεύτερον, διότι ἀποκαθιστᾷ εἰς τά «δικαιώματά» του τόν ὄρο γερούνδιο, τό ὅποῖον ἡ Κρατική Γραμματική θεωρεῖ «ἐνεργητική μετοχή» (τό γερούνδιο ὑποστηρίζεται καί ἀπό τά βιβλία τοῦ Ἰ. Ν. Γαβριηλίδη-Παρρησιᾶδη).

Ἡ Γραμματική τῶν «τριῶν» ἔχει πάρα πολλές ἀδυναμίες. Ἰδού ἐνδεικτικῶς ὠρισμένες ἀπό αὐτές.

1. Κατατάσσει τήν Ἑλληνική Γλώσσα εἰς τήν λεγομένην «ἰνδο-εὐρωπαϊκὴν οἰκογένειαν», ἀλλά ἱστορικῶς ἢ ἀρχαιολογικῶς δέν ἀπεδείχθη ἡ ὑπαρξίς λαοῦ «ἰνδο-εὐρωπαϊῶν», τό ὅλον ἐγχείρημα ἀποτελεῖ ἐπινόησιν κάποιων γλωσσολόγων.

2. «Καταργεῖ» (σιωπηρῶς) τόν ὄρον «μέρη τοῦ λόγου», ὁ ὅποῖος ἰσχύει ἀπό τοῦ 2ου π.Χ. αἰῶνος («Τέχνη Γραμματική» Διονυσίου τοῦ Θρακός) ἕως σήμερον, χωρίς νά τόν ἀντικαταστήσῃ μέ ἄλλον ὄρο. «Μέρη τοῦ λόγου» ὑπάρχουν πάντοτε, ἰσχύουν τά κλιτά καί τά ἄκλιτα μέρη, σήμερον δέ διαιροῦνται εἰς αὐτοτελῆ μέρη, τά ὅποια λειτουργοῦν συντακτικῶς ὡς ὄροι προτάσεων (οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ἀντωνυμία, ρῆμα, ἐπίρρημα), καί βοηθητικά μέρη, τά ὅποια δέν ἀποτελοῦν ὄρους προτάσεων (ἄρθρο, πρόθεσις, σύνδεσμος, μόριο, ἐπιφώνημα).

3. Ἡ διατύπωσις «δέν θά συμβουλευάμε τόν ἀναγνώστη γιά τό εἶναι σωστό καί τί λάθος» προκαλεῖ τήν περιέργεια: Μήπως οἱ Γραμματικοὶ στεροῦνται αὐτοπεποιθήσεως;

4. Οί συντάκτες τοῦ ἔργου χρησιμοποιοῦν κατασκευασμένα ἀπό τούς ἰδίους παραδείγματα (μέ ἤρωες τούς Γιάννη-Μαρία ἢ Νίκο-Ἐλένη), δι' αὐτό ἀποκλείουν τήν γλῶσσα τῆς λογοτεχνίας, προπάντων τήν γλῶσσα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ... (Ἴδές Πρόλογον, σελ. XXI).

5. Ἡ Γραμματική ἀναπτύσσει τό θέμα «παραθετικά τῶν ἐπιθέτων», ἀλλά δέν προσδιορίζει -ποῖα ἀπό αὐτά εἶναι συγκρίσιμα, ποῖα ὄχι. Ὁ Γαβριηλίδης-Παρησιάδης ὑποστηρίζει ἀπό καιροῦ, ὅτι παραθετικά ἔχουν τά ποιοτικά ἐπίθετα (καλός - καλύτερος - κάλλιστος), ἐνῶ τά κτητικά (ἀθηναϊκός) καί σχετικά (χάρτινος) δέν ἔχουν βαθμούς συγκρίσεως.

6. Ἀπό τούς ὅρους «Ἐνεστώς» καί «Ὀριστική» γενικώτερος εἶναι ὁ δεύτερος, μερικώτερος δέ -ὁ πρῶτος. Ἐπομένως ὑπάρχει «Ἐνεστώς Ὀριστικῆς» καί ὄχι - «Ὀριστική Ἐνεστώτος», ὅπως πιστεύουν οἱ τρεῖς Γραμματικοί.

7. Ἡ κλίσις τῶν ὀνομάτων μέ τρόπον μηχανιστικόν (ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, τόν ἄνθρωπο) δέν αἰτιολογεῖται εἰς τήν συνειδησι τῶν μαθητῶν. Ἄλλως ἔχουν τά πράγματα, ἐάν τά ὀνόματα κλίνωνται εἰς προτάσεις, ὅποτε καταδεικνύεται ἡ συντακτική λειτουργία τῶν πτώσεων καί ἐπιτυγχάνεται ἡ σύνδεσις τῆς Μορφολογίας μέ τήν Σύνταξι:

Ὀνομαστική: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον πολιτικόν (Ὑποκείμενο).

Γενική: Ἡ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου ἐβελτιώθη (Ὀνομαστικός Προσδιορισμός).

Δοτική: Ἔστειλα τοῦ ἀνθρώπου ἐπιστολήν (Ἐμμεσο Ἀντικείμενο).

Αἰτιατική: Γνωρίζεις τόν ἄνθρωπο αὐτόν; (Ἄμεσο Ἀντικείμενο).

8. Προβλήματα οὐκ ὀλίγα ἔχει καί ἡ γλωσσική ἐπένδυσις τῆς Γραμματικῆς. Ἴδού ὠρισμένα συζητήσιμα θέματα.

8.1. «Οἱ λειτουργίες τῆς ὀνομαστικῆς φράσης εἶναι νά λειτουργεῖ ὡς ὑποκείμενο...» (σελ. 242). Οἱ Γραμματικοί ταυτολογοῦν, ἀντί νά εἶπουν ἀπλῶς: «Ἡ ὀνομαστική φράσις λειτουργεῖ, πρῶτον, ὡς ὑποκείμενο...».

8.2. Εἰς τόν πρόλογο (σελ. XXI) διαβάζομε: «Μία δεύτερη διαφορά ἀποτελεῖ τό ὅτι, ἐνῶ ὁ Τριανταφυλλίδης... ἐδήλωνε κ.λπ., κ.λπ., ἐνῶ στή συνέχεια ἔκανε διάκριση» κ.λπ., κ.λπ. Ἐδῶ τίθεται τελεία, μετά τήν ὁποίαν ἀκολουθεῖ τό δεύτερο σκέλος τῆς ἀντιθέσεως: «Ἡ δική μας Γραμματική ἐπικεντρώνεται...». Πρῶτον, ὕστερα ἀπό τήν φράσι «δευτέρα διαφορά ἀποτελεῖ...» ἐχρειάζετο οὐσιαστικό, ὑπάρχει ὅμως βεβιασμένη πρότασις μέ ἄρθρο: «τό ὅτι, ἐνῶ ὁ Τριανταφυλλίδης... ἐδήλωνε ...». Δεύτερον, τό πρῶτο σκέλος τῆς

άντιθέσεως, αποτελούμενο από εξηρητημένες προτάσεις (ένῶ, ἐνῶ), χωρίζεται από τό δεύτερο σκέλος (καί κυρίαν πρότασιν) μέ τελείαν: άσυγχώρητο συντακτικό λάθος.

9. Παρά τήν άσκούμενη κριτική ώρισμένων άπόψεων του Τριανταφυλλίδη, οί τρεῖς νέοι Γραμματικοί συμφωνοῦν μέ τήν φορμαλιστική αντίληψιν του Έλληνοσ Γλωσσολόγου ώς πρός τήν «κατάργησιν» τῆσ Δοτικῆσ πτώσεωσ, ἡ όποία (κατάργησισ) χαρακτηρίζεται εἰσ τά ἔργα μου «θεωρητική γκάφα».

10. Δέν θά άδικοῦσα τό βιβλίο, ἐάν ἔλεγα, ότι αυτό γέμει λαθῶν στίξεωσ, δηλαδή συντάξεωσ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ-ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ

(Άπό τό υπό ἔκδοσιν βιβλίο «Περί γλώσσεσ καί Γραμματικῆσ εἰσ εὐθύν λόγον»)

* * *

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Η ΡΙΖΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τῆσ **Μαρίας Στούπη**,

Έκδόσεισ Λογοθέτη (Άκαδημίασ 57)

Λόγοσ καί ἦχοσ άπαραιτήτωσ συνυπάρχουν, γι' αυτό καί οί Έλληνεσ διά του λόγου τραγουδοῦσαν καί διά του τραγουδιοῦ ὀμιλοῦσαν.

Η δομική σύσταση τῆσ Έλληνικῆσ γλώσσεσ εἶναι μοναδική στο νά ἔκφράζει μέ σαφήνεια πλήρη νοήματα, γι' αυτό εἶναι μία γλώσσα ἔπιστήμησ, φιλοσοφίασ, τεχνῶν... εἶναι μία γλώσσα ἑκατομμυρίων λέξεων. Τόσο τά πνευματικά συγγράμματα (τραγωδίεσ, ὕμνοι κ.τ.τ.) ὄσο καί κάθε ἄλλη τέχνη, ανεπτυχῆ χάρισ στον ἔκφραστικό πλοῦτο τῆσ σέ ρυθμοῦσ καί σέ φιλοσοφικέσ ἔννοιεσ, διότι ἡ **πολιτισμική εξέλιξισ του ανθρώπου, πρωτίτωσ, βασίστηκε στον ἔναρθρο καί ἔντεχνο ἦχο.**

Άξίζει νά σημειωῆ ὄτι ἡ ἑρίτιμοσ συγγραφεύσ καί διακεκριμένη μουσικός, **Μαρία Στούπη**, ἔφήρμοσε ἑνα δικό τῆσ παιδαγωγικό σύστημα μουσικῆσ, ἰδιαιτέρωσ άποτελεσματικό, διά του ὄποίου τά Έλληνόπουλα μανθάνουν μουσική μέ εὐχάριστο τρόπο μέσφ τῆσ Έλληνικῆσ γλώσσεσ.

Τό μοναδικό, γιά τό εἶδοσ του, βιβλίο, δέν άπευθύνεται μόνον στοῦσ μουσικοῦσ, ἄλλά σέ ὄλουσ τοῦσ Έλληνεσ.

* * *

«Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας»: Ὁ σεβασμός στήν Λογοτεχνία καί τόν Τονισμό

Ἐνάμεσα στά πολλά νεοεκδοθέντα βιβλία γιά τήν Β'/βάθμια Ἐκπαίδευση στό πλαίσιο τῆς «Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης» εἶναι καί αὐτό τῆς «Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» γιά τούς μαθητές τῆς Γ' Λυκείου τῆς Θεωρητικῆς Κατεύθυνσης.

Ἡ «Νεοελληνική Λογοτεχνία» (πού εἶναι ὑποχρεωτικό μάθημα γιά ὅσους μαθητές ἐπιλέγουν Θεωρητική Κατεύθυνση) συντάχθηκε μέ ἐπιμέλεια τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καί παρουσιάζει Νεοελληνικά Κείμενα, Ποιητικά καί Πεζά. Ἐνα βασικό σημεῖο τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς εἶναι πῶς (γιά πρώτη φορά ἀπό τήν καθιέρωση τοῦ Μονοτονικοῦ στήν Ἐκπαίδευση) τά Κείμενα τῶν Συγγραφέων παρουσιάζονται στό πολυτονικό σύστημα. Ὅπως ἀναφέρει στόν Πρόλογο ἡ Ἐπιτροπή Ἐκδόσεως «τά κείμενα πού ἀποτελοῦν τή διδακτέα ὕλη τυπώθηκαν στό πολυτονικό σύστημα, ἐπειδὴ αὐτό ἦταν τό τονικό σύστημα τῶν ἐγκύρων ἐκδόσεων, τίς ὁποῖες χρησιμοποίησαμε».

Εἶναι ἐνθαρρυντικό σημεῖο πού ἓνα σχολικό βιβλίο σέβεται τήν ὀρθογραφία καί τόν τονισμό, ἰδιαίτερα λογοτεχνικῶν κειμένων. Πολλοί ἀπό τούς παρουσιαζόμενους συγγραφεῖς συνεχίζουν νά δημιουργοῦν, ἐνῶ μερικοί (ὅπως ὁ Γιώργης Παυλόπουλος καί ἡ Κική Δημουλά) ἐπέλεξαν τόν ἱστορικό τονισμό καί δέν καταδέχτηκαν τήν ὑποχώρηση στόν τρόπο ἔκφρασης μέ βάση... Κρατικά διατάγματα.

Ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τήν Λογοτεχνία, γνωρίζουν τήν ἀξία τῶν τόνων στήν παρουσίαση μιᾶς ὀρθῆς ποιητικῆς εἰκόνας. Ὁ τονισμός μπορεῖ (γιά κάποιους πού ἐπιλέγουν τίς εὐκολες λύσεις) νά φαίνεται ὡς λεπτομέρεια, ἀλλά εἶναι μία λεπτομέρεια πού καθορίζει ἓνα σημαντικό μερίδιο τῆς οὐσίας τοῦ γραπτοῦ λόγου. Τό σίγουρο εἶναι ὅτι ἔγινε μία καλή ἀρχή καί ἀπεφεύχθη μία νέα αὐθαίρετη ἰσοπέδωση. Ἐλπιδοφόρα ἀρχή πού εὐχόμαστε νά ἔχει ἀνάλογη συνέχεια.

Γεώργιος Κουρκούτας

Φιλολόγος - Γραμματέας Γλωσσικοῦ Ὁμίλου ΠΥΡΓΟΥ

* * *

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ** : Διμηνιαία 'Αδέσμευτη Έφημερίδα ('Αχ. Παράσχου 127 * 114 75 'Αθήνα, τηλ. 6440021).
- ΑΛΕΚΤΩΡ** : Έντυπο Ποικίλου Προβληματισμού, Περιοδική Έκδοση Πρωτοβουλίας Νέων Θεσσαλονίκης (Καραϊσκάκη 7 * 553 37 Θεσσαλονίκη, τηλ.031 - 948574).
- ΑΝΑΤΟΛΗ** : Μηνιαία Πολιτική Έκδοση για τόν Έλληνισμό τής καθ'ήμας 'Ανατολής, τής Κωνσταντινούπολης, τής Ίμβρου καί Τενέδου (Δοϊράνης 130 * 176 73 Καλλιθέα, τηλ. 9514225).
- ΑΝΤΙΦΩΝΗΤΗΣ** : Δεκαπενθήμερο Πανθρακικό Έντυπο Γνώμης (Μαρινάκη 16 * 691 00 Κομοτηνή, τηλ. & tot. 0531 - 36331).
- ΑΡΔΗΝ**: Διμηνιαίο περιοδικό (Θεμιστοκλέους 37* 106 77 'Αθήνα, τηλ. 3826319).
- ΑΡΜΕΝΗΣ ΦΕΝΤΑΪ** : Περιοδική Έκδοση του 'Αρμενικού Λαϊκού Κινήματος (Κριτών 8 * 117 44 'Αθήνα, τηλ. 9019020).
- Η ΑΡΝΑΙΑ τής Μακεδονίας**: Περιοδική έκδοση 'Ιστορικής, 'Αρχαιολογικής καί Λαογραφικής ενημέρωσης καί καταγραφής τής Μακεδονίας(63074 'Αρναία Χαλκιδικής, τηλ. 0372-22127).
- ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ**: Μηνιαίον Δημοσιογραφικόν Όργανον τής Κεντρικής Έπιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνος (Ναυαρίνου 8 * 106 80 'Αθήνα, τηλ. 3629769).
- ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ** : Τριμηνιαία Έφημερίδα Φίλων (Προκοπίου 7-9 * 171 24 Ν. Σμύρνη, τηλ. 9731338).
- ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΗΜΑ (INTERNATIONAL TRIBUNE)** : Διμηνιαία Έκδοση Έλευθερης Διακίνησης Ίδεών καί Προβληματισμού του Ίνστιτούτου Διαβαλκανικών Σχέσεων (Δραγατσανίου 4 * 105 59 'Αθήνα, τηλ.3228116).
- ΕΛΛΑΝΙΟΝ ΗΜΑΡ**: Τριμηνιαία Περιοδική Έκδοση Έλλανίων Πολιτιστικών 'Αναζητήσεων (Φιλ. Έταιρείας 39* 546 21 Θεσσαλονίκη, τηλ. 031-265042).
- ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ**: Μορφωτική τριμηνιαία έφημερίδα του Όμίλου Μεμβούρνης για τήν προώθηση τής Έλληνικής Γλώσσας καί τήν Έπιστροφή τών Όλυμπιακών Αγώνων καί τών Γλυπτών του Παρθενώνα στην Έλλάδα (26 Woodville Street, Balwyn North, 3104, Vic. Australia).
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ** : Μηνιαία έκδοσις τής Έλληνικής Έγωγής Ε.Π.Ε. (Στουρνάρη 57 * 104 32 'Αθήνα, τηλ. 5221314).
- ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΝΘΕΟΝ**: Τριμηνιαία περιοδική έκδοση τής Έλληνικής Έταιρείας 'Αρχαιοφίλων (Τ.Θ. 33050, Τ.Κ. 173 100 36 'Αθήνα).
- ΕΛΛΟΠΙΑ** : Περιοδικό για τά εθνικά θέματα (Τ.Θ. 78035, Τ.Κ. 173 10 'Αγ. Δημήτριος, τηλ. 6519728).
- ΕΝΔΟΧΩΡΑ** : Έκδ. Πολιτιστικού Συλλόγου ΕΝΔΟΧΩΡΑ (για τήν Θράκη πού επίμένει, τόν Έλληνισμό πού αντίστέκεται) (Νίκηταρά 21 α' * 68100 'Αλεξανδρούπολη, τηλ. 0551 - 31329).
- ΕΡΕΥΝΑ**: Μηνιαία έκδοση για τήν πολιτική, οίκονομία, τά γράμματα, τς τέχνες (Βαλτετσίου 15 * 106 80 'Αθήνα, τηλ.: 3618684).
- ΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ**: Μηνιαίο Περιοδικό για τήν Έρευνα καί τήν Τεχνολογία. Έκδοση τής Γεν. Γραμματείας Έρευνας καί Τεχνολογίας, Έπουργείου 'Ανάπτυξης, τηλ.: 7711205.

- Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ** : Διμηνιαία Έφημερίδα του ΟΔΕΓ Πειραιώς (Άγ. Κωνσταντίνου 5 * 185 31 Πειραιάς, τηλ. 4813162).
- Η ΔΡΑΣΙΣ ΜΑΣ** : Όρθόδοξο Μηνιαίο φοιτητικό περιοδικό (Μαυρομιχάλη 52 * 106 80 Αθήναι, τηλ. 3617566).
- Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ του Κέντρου Σοσιαλιστικών Μελετών** : μηνιαία έκδοση (Γ. Πρασσά 5 * 106 80 Αθήναι, τηλ. 3631462).
- Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ** : Τριμηνιαία έφημερίς της Έταιρείας Φίλων της Μεγάλης Ίδεάς (Πλ. Κάνιγγος 19 * 106 77 Αθήναι), τηλ. 3803195).
- Η ΝΙΚΗ**: Αδέσμευτη Πολιτική Έφημερίδα (Βιθυνίας 43-47* 184 50 Νίκαια, τηλ. 4929704).
- ΙΜΒΡΟΣ** : Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου Ίμβριών Αθηνών (Έλευθ. Βενιζέλου 80 * 171 22 Αθήνα, τηλ. 9345096).
- ΙΣΤΟΡΙΟΓΝΩΣΙΑ**: Μηνιαία έκδοση ιστορικού περιεχομένου (Καστριτσίου 4 * 546 23 Θεσσαλονίκη, τηλ.: 031-234539).
- ΚΟΥΑΡΙΟΣ** : Περιοδικό Λόγου και Τέχνης (Δημ. Γουλιαμου 56 * 115 27 Αθήνα, τηλ. 7787656).
- ΚΡΑΥΓΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ** : Μηνιαία έκδοση της Πανσαμοθρακικής Έστίας Αθηνών (Γλάδστωνος 10 - 10677 Αθήνα, τηλ. 3833487
- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΩΡΑ**: Μηνιαία Λογοτεχνική Μορφωτική Έφημερίδα (Λακωνίας 35* 115 23 Αθήνα, τηλ. 6996471).
- ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ**: Ίδιοκτησία - έκδοση της Έλληνικής Θαλασσίας Ένωσης (Παπαρρηγοπούλου 2 * 105 61 Αθήνα, τηλ.: 3227 383).
- Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ** : Διμηνιαία έφημερίδα Πολιτιστικού Συλλόγου Λυγερέα (Πέτρου & Παύλου 7 * 172 37 Ύμηττός, τηλ. 7622266).
- Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ**: Μηνιαίο Περιοδικό της στ' Τάξης 3ου Δημοτικού Σχολείου Πειραιά (Ευριπίδου 5 * 185 32 Πειραιάς, τηλ. 4123683).
- Ο ΛΥΧΝΟΣ** : CONNAISSANCE HELLÉNIQUE, Τριμηνιαίο Περιοδικό.
- ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ** : Διμηνιαία Έκδοση της Έλληνικής Έταιρείας Όρολογίας - ΕΛΕΤΟ (Σωκράτη Τσάκωνα 5 * 152 36 Πεντέλη, τηλ. 2013778).
- ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ**: Διμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου «Ρωμιοσύνη και Όρθοδοξία» (Τ.Θ. 18407 * 540 03 Θεσσαλονίκη).
- ΠΑΤΡΙΔΕΣ** : Μηνιαία έκδοση Τορόντο (Ρ.Ο.Βοx 266, Station "Ο" Toronto, Ontario M4A 2N3, τηλ.0014169214229).
- ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΠΑΛΞΗ**: Διμηνιαίο Όρθόδοξο Πνευματικό Έντυπο της Ίερās Αρχιεπισκοπής Κύπρου (Τ.Κ. 1130 Λευκωσία, τηλ. 003572-430696).
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ**: Τριμηνιαία έκδοση του Πολιτιστικού Κέντρου Εργαζομένων ΟΤΕ Νομού Αττικής (Σταδίου 15 * 105 61 Αθήνα, τηλ. 3230361).
- ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ** : Έκδοσις των Προσκυνητών της Μεγάλης Ελλάδος (Θουκυδίδου 19 * 152 36 Πεντέλη, τηλ. 6032736).
- ΣΕΙΡΗΝΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ**: Διμηνιαία έκδοση Οικονομικού Περιεχομένου για τίς Κυκλάδες (Γυμναστηρίου 10 * 163 46 Ήλιούπολη, τηλ.: 9943090).
- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ**: Διμηνιαία έκδοσις Ίνστιτούτου Στρατηγικών Μελετών Ελλάδος ΙΣΜΕ (Γ' Σεπτεμβρίου 13 * 104 32 Αθήναι, τηλ. 9331259).
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ** : Μηνιαίο Περιοδικό Έλληνορθόδοξης Μαρτυρίας (Βασ. Γεωργίου Α' 5 * 241 00 Καλαμάτα, τηλ.: 0721-23176).
- ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ** : Διμηνιαίο περιοδικό νέων αποφοίτων των Χ.Μ.Ο. (Μεγίστης 1 * 113 61 Αθήναι).

ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ΑΕΙΓΝΗΤΟΣ: Τριμηνιαία περιοδική έκδοσις Ἑλλήνων (Τ.Θ. 19788, Τ.Κ. 540 12 Θεσσαλονίκη, τηλ. 0392 - 63239).

ΤΗΛΕ : Διμηνιαῖο περιοδικό τοῦ ΟΤΕ (Κηφισίας 99 * 151 24 Μαροῦσι, τηλ. 6117481).

ΤΟ ΓΚΟΛΦ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : Τριμηνιαῖο Περιοδικό Ὁμίλου Γκόλφ Γλυφάδας (Τέρμα Προνόης * 166 10 Γλυφάδα τηλ. 8946459).

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ: Διμηνιαῖο περιοδικό τῆς Ὁμοσπονδίας Φροντιστῶν Ἑλλάδος (Θηβῶν 437 * 122 43 Δυτ. Ἀττική, τηλ. 5908479).

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ: Ἐφημερίδα Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Ἀγώνα (Ἀκαδημίας 78 Δ * 106 78 Ἀθήνα, τηλ. 3811302).

«**NEMECIS**»: Μηνιαῖο Περιοδικό κατὰ τῆς Ὑβρεως (Πινδάρου 32 * 106 73 Κολωνάκι, τηλ. 3648003).

«**CHRONIKA**»: Μηνιαῖο Περιοδικό γιά τόν Ἑλληνικό Πολιτισμό (Bergmannstrasse 26 * D - 10961 Berlin. τηλ.004930-6934269).

«**NEW TIMES NEXUS**»: Διμηνιαῖο Περιοδικό (Ἀγκύρας 2 * 171 42 Ἀθήνα, τηλ. 9373140).

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

1. **ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ. ΑΘΗΝΑ 2004 ΚΑΙ Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ:** Μέ τήν ὑποστήριξη τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων Ἀθήνα 2004 καί τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας Βόννης. Προσφορά γιά τήν Βιβλιοθήκη τοῦ ΟΔΕΓ Ἀθηνῶν ἀπό τόν Ἑλληνιστή Καθηγητή κ. Wolfgang Decker. (βλ. βιβλιοπαρουσίαση)
2. **ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ:** Τζούλη Πιτσούλη. Προσφορά γιά τήν Βιβλιοθήκη τοῦ ΟΔΕΓ Ἀθηνῶν ἀπό τόν ἐπίτιμο Πρόεδρο κον Εὐάγγελο Πετράκη.
3. **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Η ΡΙΖΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. (ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΗΧΟΣ):** Μαρία Σ. Στούπη. (βλ. βιβλιοπαρουσίαση)
4. **Η ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ 1941-1944:** Ἰωάννης Ν. Μάργαρης.
5. **Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ:** Θεόφιλος Λάμπος.
6. **ΤΟΥ ΥΔΡΟΧΟΟΥ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ...:** Τζίνα Ἀργυριάδη.
7. **ΕΞΗΝΤΑ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΣΜΟΝΗ:** Ἰλίας Χαλίλ. Προσφορά γιά τήν Βιβλιοθήκη τοῦ ΟΔΕΓ Ἀθηνῶν ἀπό τό «Εὐρωπαϊκό Κέντρο Τέχνης».
8. **«ISIS» (Συλλογή ποιημάτων) :** Σταῦρος Μελισσινός.
9. **ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ:** Τασούλα Καμπουρίδου. Προσφορά γιά τήν Βιβλιοθήκη τοῦ ΟΔΕΓ.
10. **ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΜΝΗΜΕΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ:** Μέριμνα Ποντίων Γυναικῶν.

ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΔΙΣΚΟΙ

1. **ΚΑΣΤΡΩΝ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ:** Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ. Ταμεῖον Ἀρχαιολογικῶν Πόρων.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

ΧΩΡΙΝΟΥ ΧΡΥΣΗ	ΚΑΒΑΛΑ
ΡΑΓΚΑΖΑ ΖΑΦΕΙΡΩ	ΚΑΒΑΛΑ
ΑΝΔΡΕΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	
ΜΑΝΤΟΥΔΗ-ΟΝΟΥΦΡΙΑΔΟΥ	
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	ΚΑΒΑΛΑ
ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ ΜΑΡΘΑ	ΚΑΒΑΛΑ
ΠΑΠΑΡΑΜΗ ΑΘΗΝΑ	ΚΑΒΑΛΑ
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΚΟΣΜΑΣ	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ
Μ. ΦΟΥΝΤΑ & ΣΙΑ Ο.Ε.	
ΜΑΡΚΟΝΗ ΕΛΕΝΗ	
ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ	ΠΑΤΡΑ
ΦΡΑΝΤΖΗ ΠΗΝΕΛΟΠΗ	ΠΑΤΡΑ
ΚΟΥΡΚΟΥΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΠΥΡΓΟΣ
“ΕΣΤΙΑ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ”	
ΧΙΟΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΒΕΡΟΙΑ
ΓΚΟΥΛΙΩΝΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ	ΝΑΥΠΛΙΟΝ
ΦΩΚΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	
“ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ”	
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗΣ	ΠΥΡΓΟΣ
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΠΕΛΟΠΙΟΝ	
ΚΑΡΑΒΟΥΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	ΒΑΡΔΑ

ΔΩΡΗΤΕΣ ΣΤΕΓΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΤΙΜΟΛΕΩΝ	4.000
ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	4.000
ΚΙΑΚΗ-ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΛΑΜΑΤΕΝΙΑ	
ΕΡΕΤΡΙΑ	2.000
ΠΟΜΟΝΗ ΡΕΓΓΙΝΑ	10.000
ΖΑΒΑΛΑΚΟΥ ΕΛΕΝΑ	5.000
ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	4.000

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΕΝΟΙΚΙΟΝ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 180.000

ΚΟΡΔΟΓΙΑΝΝΗ ΒΑΡΒΑΡΑ	10.000
ΜΑΓΚΟΥΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	4.000
ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	9.000
ΣΑΜΟΛΑΔΑ ΣΟΥΛΤΑΝΑ	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ 9.000

ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	30.000
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	4.000
ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΥΘΗΡΑ	1.000
ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ	ΠΑΤΡΑ 10.000
ΡΑΠΤΗ-ΤΡΥΦΩΝΑ ΑΜΑΛΙΑ	1.000
ΠΑΠΑΔΕΑ ΕΦΗ	13.000
ΚΟΥΡΚΟΥΤΑΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΥΡΓΟΣ	15.000
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ	4.000
ΦΩΚΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	1.000
ΤΣΑΚΩΝΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΥΡΓΟΣ	4.000
ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ 100D.M.
ΓΚΟΥΣΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	25.000
ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	10.000
ΜΥΛΩΝΑΣ ΘΑΛΗΣ	6.000
ΣΠΕΤΣΙΩΤΟΥ-ΜΕΛΛΙΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ	4.000
ΒΑΣΙΛΑΚΗ ΕΛΕΝΗ	20.000
ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	25.000
ΚΡΙΤΣΩΤΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΚΡΗΤΗ 4.000
ΝΤΑΛΑΠΕΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	4.000
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	4.000
ΛΟΥΡΜΠΑΚΟΣ ΑΛΕΞ.	100 \$

ΝΕΑ ΜΕΛΗ

ΣΤΟΥΠΗ ΜΑΡΙΑ	
ΠΑΠΑΔΕΑ ΕΦΗ	
ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	
ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΗ ΣΩΣΙΑ	ΣΚΙΑΘΟΣ
ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	ΣΚΙΑΘΟΣ
ΜΑΝΤΑΛΑΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΣΚΙΑΘΟΣ

ΓΙΑ ΣΤΕΓΗ ΟΔΕΓ - ΠΟΔΔΕΓ

ΣΤΗΝ ΜΗΝΗΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΜΠΑΜΠΑΤΣΙΚΟΥ ΑΝΤΙ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	5.000
Δ.Σ. ΟΔΕΓ ΚΑΒΑΛΑΣ	20.000
ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑ	30.000

ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

& ΤΩΝ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΩΝ

ΠΑΥΛΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	13.000
ΑΝΩΝΥΜΟΣ	100.000

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ - ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΕΩΣ (τῆς Σοφίας Λύτρα)

ΜΑΘΗΜΑ ΟΓΔΟΟ

Πόπη: Μαμά, θα πάμε εκδρομή την Κυριακή;

Μητέρα: Ναι, θα πάμε εκδρομή.

Πόπη: Τι θα ετοιμάσεις για την εκδρομή μας, μαμά;

Μητέρα: Θα τηγανίσω πατάτες και κεφτέδες και θα κάνω μια τυρόπιττα.

Πόπη: Χμ.. Η τυρόπιττα μου αρέσει πολύ. Θα φάω τρία μεγάλα κομμάτια. Μαμά, τι ώρα θα φύγουμε το πρωί;

Μητέρα: Θα φύγουμε νωρίς στις 7.

Πόπη: Και τι ώρα θα γυρίσουμε;

Μητέρα: Θα γυρίσουμε στις 9 το βράδυ.

Πόπη: Α, τι καλά! Θα τα περάσουμε πολύ ωραία.

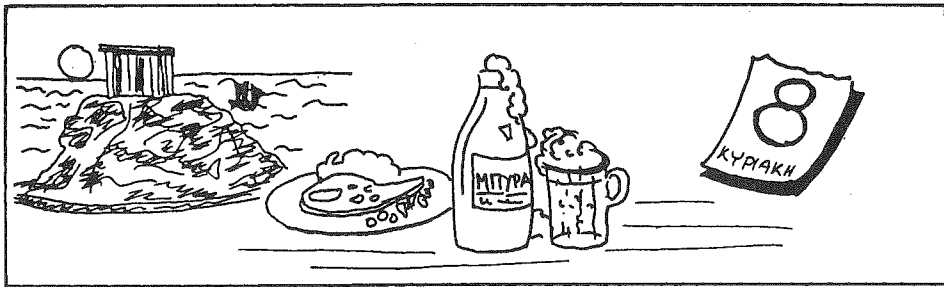
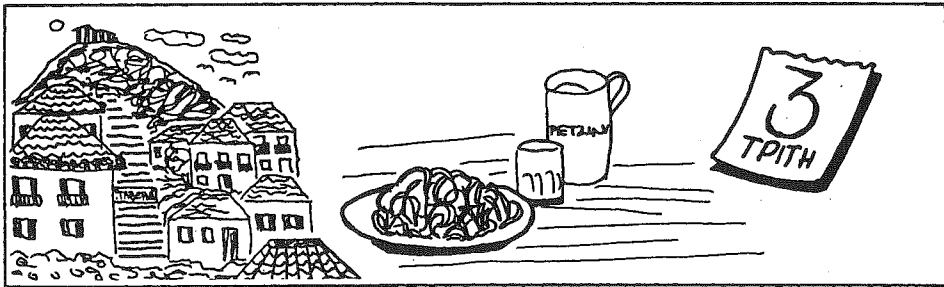
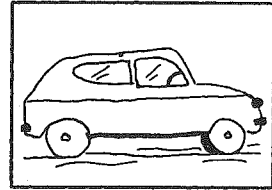
ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πού θα πάνε;
 2. Τι θα ετοιμάσει η μητέρα για την εκδρομή;
 3. Πότε θα φύγουν και πότε θα γυρίσουν;
 4. Είναι η Πόπη χαρούμενη ή όχι για την εκδρομή;
- Πώς το καταλαβαίνετε;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Κάνετε διαλόγους μεταξύ σας όπως στο παράδειγμα.
Ρωτήστε για τον τόπο, το ποτό, το φαί και το χρόνο της εκδρομής.

- A: Πού θα πάμε εκδρομή;
B: Στο Ναύπλιο.
A: Τι θα φάμε εκεί;
B: Ψάρι φρέσκο.
A: Τι θα πιούμε;
B: Κρασί.
A: Πότε θα πάμε;
B: Το Σάββατο.

Διαβάστε αυτή την παράγραφο. Μετά κάνετε τις ερωτήσεις.

Αύριο το πρωί η Καίτη θα ετοιμάσει το πρωινό της στην κουζίνα. Θα φάει ψωμί με βούτυρο και μέλι και θα πει καφέ με γάλα. Μετά θα πάρει την τσάντα της και θα φύγει για το γραφείο της.

1. Τι θα ετοιμάσει η Καίτη αύριο το πρωί;
2. Πού θα το ετοιμάσει;
3. Τι θα φάει και τι θα πει;
4. Τι θα κάνει μετά;

Ξαναγράψτε την παράγραφο αρχίζοντας έτσι:

Κάθε πρωί η Καίτη

.....

.....

.....

.....

.....

Κάθε μαθητής να πει προφορικά τι κάνει κάθε πρωί.

Συμπληρώστε το διάλογο βάζοντας τα ρήματα στην παρένθεση στον κατάλληλο τύπο και προσθέτοντας ό,τι άλλο είναι απαραίτητο για να αποδοθεί το νόημα.

Νίκος: Τι θα κάνεις την Κυριακή, Γιάννη;
 Γιάννης: Θα πάω εκδρομή
 Νίκος: Πού θα πας εκδρομή; (πηγαίνω, εκδρομή)
 Γιάννης: Στις Μυκίνες.
 Νίκος: Τι ώρα(φεύγω)
 Γιάννης: Στις 7.00 το πρωί.
 Νίκος: Πώς(πηγαίνω, εκεί)
 Γιάννης: Με το αυτοκίνητό μου.
 Νίκος: Πότε(γυρίζω)
 Γιάννης: Στις 10.00 το βράδυ.

Την Κυριακή θα πάτε εκδρομή. Τι θα ετοιμάσετε για την εκδρομή σας; Οι λέξεις— κλειδιά θα σας βοηθήσουν να διαλέξετε.

Τηγανίζω — πατάτες / κεφτέδες
 κάνω — τυρόπιττα
 βράζω — κρέας
 ψήνω — κοτόπουλο
 παίρνω — σαλάτα / ντομάτα / αγγούρι
 αγοράζω — τυριά / φέτα / κασέρι

Αρχίστε έτσι:

Την Κυριακή θα πάω ευδρομή

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι ημέρες

Θα φύγουμε αύριο

την Κυριακή
το Σάββατο
τη Δευτέρα
το πρωί
το απόγευμα
το βράδυ

Οι ημέρες της εβδομάδας είναι:

(η) Δευτέρα,
(η) Τρίτη,
(η) Τετάρτη,
(η) Πέμπτη,
(η) Παρασκευή,
(το) Σάββατο,
(η) Κυριακή.

Τι μέρα είναι σήμερα;
είναι αύριο / μεθαύριο
ήταν χθες / προχθές

Σήμερα είναι Δευτέρα
Αύριο είναι Τρίτη
Χθες ήταν Κυριακή

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Έχω Θέλω Αγοράζω Παίρνω	— τη(ν) για εκείνη τη(ν) αυτή τη(ν)	κίτρινη πράσινη ακριβή όμορφη	ζώνη γραβάτα καρέκλα
Δεν	καμιά	παλιά	

Έχω Θέλω Αγοράζω Παίρνω	— τις εκείνες τις αυτές τις μερικές πολλές λίγες	κίτρινες πράσινες ακριβές	ζώνες γραβάτες καρέκλες
		παλιές	

Τι θα φάμε το μεσημέρι; το βράδυ την Κυριακή το Σάββατο	Θα φάμε παστίσιο πιλάφι κρέας με πατάτες
--	--

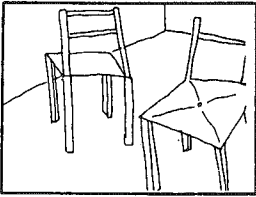
Θα πεις κρασί; μπύρα γάλα καφέ	Ναι, ένα ποτήρι μόνο
Δεν θα πεις κρασί;	Ναι, ένα φλυτζάνι
	Όχι, ευχαριστώ. Δεν θα πω τίποτε.

Θα ετοιμάσω κάνω φτιάξω	για για για	για για για
	για για για	για για για

Πότε θα φύγεις; Πώς γυρίσεις; πας;	Στις 10.00 Με τα πόδια. Με το αυτοκίνητο.
--	---

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Κάνετε τις ασκήσεις όπως τα παραδείγματα:

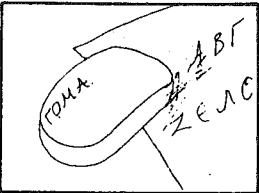

Έχετε παλιές καρέκλες στο σπίτι σας;
Όχι, δεν έχουμε παλιές καρέκλες στο σπίτι μας.

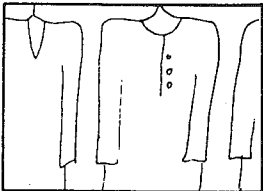
Θέλουν τις πράσινες ή τις μπλε κούκλες;

.....

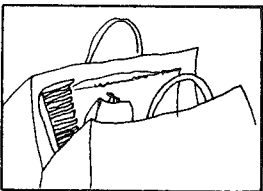
Θα πάρει την κόκκινη γόμα της;

.....

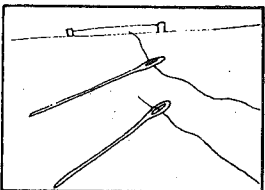

Θα αγοράσουμε αυτή ή εκείνη την μπλούζα;

.....

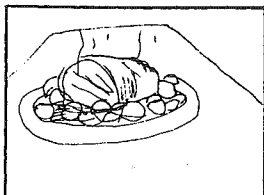

Τι έχει πάντοτε στην τσάντα της η Άννα;
Έχει πάντοτε μια κρένα και ένα πορτοφόλι.

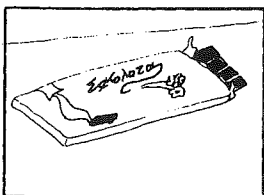
Τι θέλετε, κυρία Καίτη;

.....

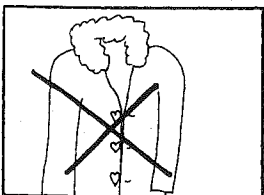
Τι θα ετοιμάσετε για το βράδυ;

.....

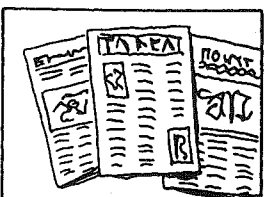
Τι θα αγοράσουμε για τα παιδιά;

.....

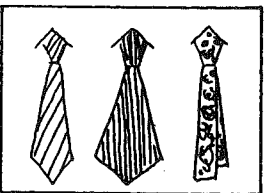
Πόσες μάλλινες ζακέτες έχει η Καίτη;

Δεν έχει καμιά μάλλινη ζακέτα η Καίτη.

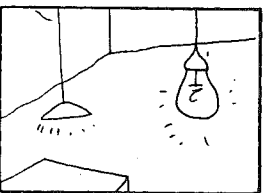
Πόσες εφημερίδες αγοράζουν συνήθως την Κυριακή;

.....

Πόσες γραβάτες θα αγοράσει ο Γιάννης;

.....

Πόσες λάμπες θέλουν στο δωμάτιό τους;

.....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ

Η κ. Μαρία είναι σ' ένα κατάστημα. Θα αγοράσει μια φούστα. Στον παρακάτω διάλογο λείπει το μέρος της κ. Μαρίας. Συμπληρώστε το διάλογο.

Πωλήτρια: Τι θέλετε, παρακαλώ;

κ. Μαρία: Έχετε φούστες παραμαλιών;

Πωλήτρια: Ναι, έχουμε. Τι χρώμα και τι μέγεθος θέλετε;

κ. Μαρία:

Πωλήτρια: Ορίστε. Σας αρέσει αυτή η φούστα;

κ. Μαρία:

Πωλήτρια: Αυτή η φούστα κάνει 3.250 δρχ.

κ. Μαρία:

Συμπληρώστε τα κενά.

1. Τα ρούχα είναι **σεις** ντουλάπες.
2. Τα βιβλία είναι συρτάρι.
3. Μένουμε Αθήνα τώρα.
4. Θα βάλει τα παλτά μας κρεμάστρα.
5. Έχω πολλά μολύβια κουτιά.

Συμπληρώστε τα κενά:

1. Θα πάρω τις κόκκιν**ες** ζών**ες**.
2. Το πράσιν..... μολύβ..... είναι μικρ.....
3. Πλένει μια μαύρ..... μπλούζ.....
4. Θα σκουπίσουμε την μικρ..... βεράντ.....
5. Δίνεις την καινούρ..... εφημερίδ..... στο παιδί, παρακαλώ.

Συμπληρώστε τα κενά με μια από τις παρακάτω λέξεις:

Πόσο, πόσες, που, πόσα, ποια, πως, ποιο.

Πόσες γραβάτες έχεις;
Έχω τριάντα γραβάτες.

1. βιβλία θα αγοράσετε;
Δύο βιβλία.
 2. κάνει το ψωμί;
Δεκαπέντε δραχμές.
 3. είναι η Καίτη;
Πολύ όμορφη.
 4. είναι η τσάντα μου;
Στην καρέκλα.
 5. ντουλάπα βάζεις τις ζώνες σου;
Στην μεγάλη ντουλάπα.
 6. Σε τραπέζι είναι η εφημερίδα του;
Στο μικρό.
-

ΤΟ ΞΕΡΕΤΕ ΑΥΤΟ;

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

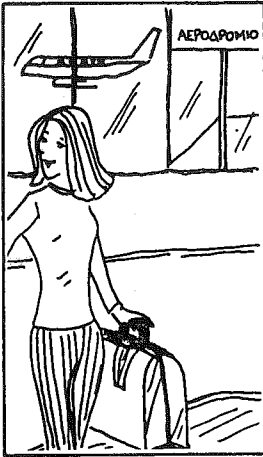
Από μωρό κι από τρελό
μαθαίνεις την αλήθεια.

Ο γεύτης και ο κλέφτης
τον πρώτο χρόνο καίρεται.

ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΗΣ:

Άσπρη πέτρα ξέφαιρη κι απ'
τον ήλιο ξεφαιρότερη.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΝΑΤΟ

Καίτη: Καλημέρα, Μαρία. Πού πηγαίνεις πρωί-πρωί;

Μαρία: Καλημέρα, Καίτη. Πηγαίνω στο αεροδρόμιο. Περιμένω μια φίλη μου από την Αγγλία.

Καίτη: Τι ώρα θα φθάσει το αεροπλάνο της στο Ελληνικό;

Μαρία: Στις 8.00.

Καίτη: Πόσο θα μείνει η φίλη σου στην Ελλάδα;

Μαρία: Θα μείνει περίπου ένα μήνα.

Καίτη: Με το καλό, λοιπόν. Θα σας περιμένω καμμιά μέρα για καφέ.

Μαρία: Θα περάσουμε, οπωσδήποτε. Να είσαι σίγουρη για αυτό. Γεια σου, Καίτη.

Καίτη: Γεια χαρά.

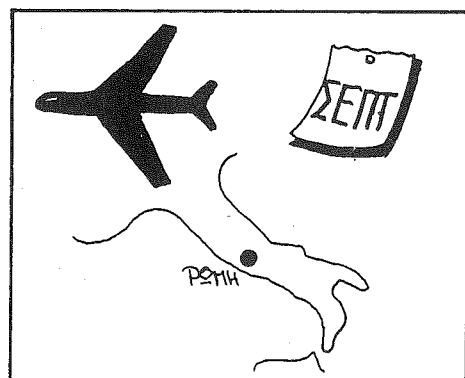
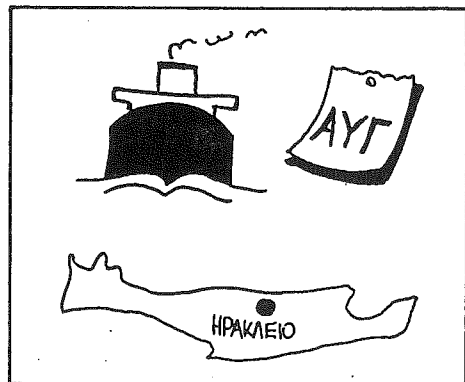
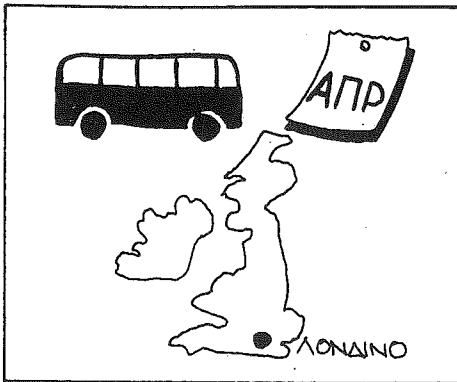
ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πού πηγαίνει η Μαρία;.....
2. Γιατί πηγαίνει εκεί;.....
3. Πόσο θα μείνει στην Ελλάδα η φίλη της;.....
4. Θα πάνε η Μαρία και η φίλη της για καφέ;.....
 Πώς το καταλαβαίνετε;.....

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Κάνετε διαλόγους μεταξύ σας όπως στο παράδειγμα.
Ρωτήστε για τον τόπο, το χρόνο, το μέσο μεταφοράς και τι θα κάνουν εκεί.

- A: Τι θα κάνετε το καλοκαίρι;
B: Θα πάμε στην Κέρκυρα.
A: Πότε;
B: Τον Ιούλιο.
A: Πώς;
B: Με το αεροπλάνο.
A: Τι θα κάνετε εκεί;
B: Διακοπές.

ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Κάνετε ερωτήσεις πάνω στο διάλογο χρησιμοποιώντας τις λέξεις που σας δίνονται.

Πού Πηγαίνει η Μαρία;

1. Ποια
2. Πότε
3. Πόσο
4. Τι

Διαβάστε αυτή την παράγραφο.

Η Μαρία έχει μια φίλη. Η φίλη της μένει στο Λονδίνο. Είναι Αγγλίδα. Τη λένε Τζένη. Η φίλη της είναι ψηλή και λεπτή. Έχει ωραία μακριά ξανθά μαλλιά. Της αρέσει η θάλασσα και το κολύμπι πολύ. Η Τζένη δουλεύει σε μια μεγάλη αεροπορική εταιρεία. Η Μαρία την περιμένει σήμερα από την Αγγλία. Η φίλη της η Τζένη θα περάσει τις διακοπές της στην Ελλάδα. Οι δυο φίλες θα πάνε στα νησιά και θα δουν όλα τα μνημεία στην Αθήνα όπως το Αρχαιολογικό, το Βυζαντινό και άλλα.

Απαντήστε στις ερωτήσεις. Γράψτε μια παράγραφο.

1. Από πού είναι η Τζένη;
2. Πού δουλεύει;
3. Πού θα περάσει τις διακοπές της;
4. Πού θα πάει και τι θα δει εκεί;

.....

.....

.....

.....

Τώρα περιγράψτε μια φίλη σας. Πείτε πώς τη λένε από πού είναι, πώς είναι, πού μένει, τι της αρέσει, πού δουλεύει.

η πρόσθεση

Γράψτε με αριθμούς τις παρακάτω προσθέσεις.

Πέντε και πέντε κάνουν δέκα.

Επτά και δώδεκα κάνουν δεκαεννιά.

Είκοσι και ένα κάνουν είκοσι ένα

.....

.....

.....

η αφαίρεση

Γράψτε με αριθμούς τις παρακάτω αφαιρέσεις.

Δέκα πλην τρία κάνουν επτά.

Πεντακόσια πλην διακόσια τριάντα κάνουν διακόσια εβδομήντα.

Είκοσι πλην έντεκα κάνουν εννέα.

.....

.....

.....

Στην Αριθμητική,

το σύμβολο + λέγεται «και» ή «συν»

το σύμβολο - λέγεται «πλην» ή «μείον»

το σύμβολο = λέγεται «κάνουν» ή «ίσον»

$$7 + 6 = 13$$

$$7 - 6 = 1$$

$$7 = 3 + 4$$

$$5 + 5 + 10 + 8 - 12 + 7 - 5 - 10 - 8 =$$

$$250 + 677 - 99 + 111 + 46 + 14 =$$

$$333 + 444 - 111 + 555 - 999 + 100 =$$

$$1744 - 67 - 378 - 99 - 200 - 1 =$$

$$322 - 77 - 85 - 100 + 40 =$$

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Πού πηγαίνεις; Πηγαίνω εκδρομή
ταξίδι
στο αεροδρόμιο.
στο γραφείο μου

Ποια περιμένεις; Περιμένω μια φίλη μου.
τη μητέρα μου
Ποιες μερικές φίλες

Τι ώρα θα φθάσει το αεροπλάνο στο αεροδρόμιο;
Πότε το πλοίο στο λιμάνι
το τραίνο στο σταθμό
το λεωφορείο
το ταχυδρομείο στο χωριό

Τι περιμένεις; Περιμένω το λεωφορείο.
το τραίνο
το ταχυδρομείο

Πού μένεις; Μένω στο Λονδίνο.
στην Αθήνα
στην Ελλάδα
στη Γαλλία

Τι ώρα θα φύγει το αεροπλάνο από το αεροδρόμιο;
το πλοίο το λιμάνι

Θα πάρεις την εφημερίδα; Ναι, θα την πάρω.
Όχι, δε θα την πάρω.
τις φωτογραφίες; Ναι, θα τις πάρω.
Όχι, δε θα τις πάρω.

Μουσεία στην Ελλάδα

το Αρχαιολογικό Μουσείο έχει αρχαία ευρήματα
το Βυζαντινό Μουσείο έχει Βυζαντινά γλυπτά και εικόνες
το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης έχει νεώτερα κειμήλια.
η Εθνική Πινακοθήκη έχει πίνακες Ελλήνων και ξένων ζωγράφων